

URBANIZAM BEOGRADA

37

REZIME	3
Dom prijateljstva	9
Uroš MARTINović, dipl. inž. arh.	
Trideset godina arhitekture u Beogradu	10
Mihajlo MITROVIĆ, dipl. inž. arh.	
Dometi arhitekture Beograda	14
Mr. Zdenka VASIĆ, dipl. inž. arh.	
Samoupravno planiranje	20
Zoran PROKIĆ, dipl. inž. saobraćaja, Gradimir STEFANOVIĆ, dipl. inž. saobraćaja	
Uklapanje železnice u sistem javnog gradskog prevoza u Rakovičkoj dolini	22
Mr. Miodrag BOJOVIĆ, dipl. inž. saobraćaja	
Metodologija i algoritmička izrade prostornih planova i njihovo usaglašavanje sa potrebama	24
Bratislav STOJANović, dipl. inž. arh.	
Iz grade za istoriju Novog Beograda — II	27
AVIO SNIMAK BEOGRADA 1938. GODINE	32
OPLEMENJAVAњE GRADSKIH PROSTORA	
Mogućnost revitalizacije jednog mikroambijenta beogradske tvrdave — arh. Mila VULović	33
DOSTIGNUĆA IZ DRUGIH ZEMALJA	
Montreal — grad dvadesetprvih olimpijskih igara	35
KULTURA — ČINILAC LIKA GRADA	
Salon arhitekture 76. — arh. Mirjana LUKIĆ	36
Izložba plakata sa konkursa gradske konferencije SSRN Beograda u Muzeju primenjene umetnosti — Katarina ADANJA, ist. umetn.	37
KONKURSI	
Konkurs za zaštitni znak — amblem Zavoda za planiranje razvoja grada Beograda	38
STRUČNE PUBLIKACIJE	
Godišnjak grada Beograda — Sveska XXI	40
Odluka o uskladivanju prostornih i urbanističkih planova sa potrebama narodne odbrane i zaštite od ratnih dejstava	42
USVOJENI URBANISTIČKI PLANOVI	43
AUTORI U OVOM BROJU	44

Izdaje: Zavod za planiranje razvoja
grada Beograda, Palmotićeva 30
uz finansijsku saradnju
Direkcije za izgradnju i rekonstrukciju Beograda

Časopis izlazi od 1. januara 1969. godine
Izlazi 5 puta godišnje

Adresa redakcije:
Palmotićeva 30/V sprat, soba 514
telefoni: 323-283
centrala 322-921/244

Redakcija:

Glavni i odgovorni urednik:
Bratislav Stojanović, dipl. inž. arh.

Članovi:

Dubravka Janković, dipl. inž. arh.
Branka Jugović, dipl. inž. arh.
Mirjana Lukić, dipl. ing. arh.
Dimitrije Pavlović, dipl. inž. arh.
Mr. Miloš Perović, dipl. inž. arh.
Miodrag Simonović, dipl. pravnik
Mr. Borislav Stojkov, dipl. inž. arh.
Spasenija Tanurdžić, dipl. inž. arh.
Vojislav Veljković, dipl. ecc.

Sekretar redakcije:
Milica Janić, dipl. arh. teh.

Fotografije: Kulturni centar Beograda
Raco Bulatović, Steva Kragujević, Dragan Martinović
Oprema ovog broja: Olga Milićević-Nikolić, dipl. inž. arh.
Naslovna strana: Olga Milićević-Nikolić, dipl. inž. arh.
Štampa: Beogradski izdavačko-grafički zavod
Tiraž: 1000 primeraka

CONTENTS

SUMMARY — — — — —	3
The Home of Friendship — — — — —	9
Uroš MARTINOVIĆ, Arch.	
Thirty Years of Architecture in Belgrade — — — — —	10
Mihajlo MITROVIĆ, Arch.	
Accomplishment in the Field of Belgrade Architecture — — — — —	14
Zdenka VASIĆ, M.Sc., Arch.	
Self-management Planning — — — — —	20
Zoran PROKIĆ, Eng.	
Gradimir STEFANOVIĆ, Eng.	
Fitting the Railway into the System of Public Transport in the Rakovica Valley	22
Miodrag BOJOVIĆ, M.Sc., Eng.	
The Methodology and Algorithmic of Elaborating Spatial Plans and their Coordination with Necessities — — — — —	24
Bratislav STOJANOVIC, Arch.	
From the Documentation of the History of New Belgrade — — — — —	27
AIRVIEW PHOTOGRAPH OF BELGRADE IN 1938 — — — — —	32
ENRICHMENT OF CITY SPACES	
The possibilities of Revitalization of a Micro-Environment of the Belgrade Fortress — Mila VULOVIĆ, Arch. — — — — —	33
ACCOMPLISHMENTS FROM OTHER COUNTRIES	
Montreal, — the City of the 21st Olympic Games — — — — —	35
CULTURE AS A FACTOR OF THE CITY'S CHARACTER	
1976 Eähibition of Architecture — Mirjana LUKIĆ, Arch. — — — — —	36
Exhibiton of Posters from the Competition of the City Conference Socialist Association of Working People of Belgrade in the Museum of Applied Arts — Katarina ADANJA, Historian of Arts — — — — —	37
COMPETITIONS	
Competition for the Trade Mark-emblem of the Belgrade Development Planning Institute — — — — —	38
SPECIALIST PUBLICATIONS	
Belgrade City Amanac — Volume XXI — — — — —	40
The Decision on the Coordination of Spatial and Urban Plans with the Reads for national defence and protection from war Effect — — — — —	42
ADOPTED URBAN PLANS — — — — —	43
AUTHORS IN THIS NUMBER — — — — —	44

SOMMAIRE

RESUME — — — — —	3
Foyer d'amitié — — — — —	9
Uroš MARTINOVIĆ, dipl. ing. arch.	
Trente années d'architecture à Belgrade — — — — —	10
Mihajlo MITROVIĆ, dipl. ing. arch.	
Les atteintes d'architectural à Belgrade — — — — —	14
Mr. Zdenka VASIĆ, dipl. ing. arch.	
Planification dans l'autogestion — — — — —	20
Zoran PROKIĆ, dipl. ing. transport	
Gradimir STEFANOVIĆ, dipl. ing.	
L'insertion de chemin de fer dans le système de transport public dans la vallée de Rakovica — — — — —	22
Mr. Miodrag BOJOVIĆ, dipl. ing.	
Métdologie et dynamisme d'exécution des plans de territoire et leur coordination avec des besoins — — — — —	24
Bratislav STOJANOVIC, dipl. ing. arch.	
Des materiaux pour l'histoire de Belgrade neuf — — — — —	27
PRISE DE VUE AEIRENNE DE BELGRADE EN 1938 — — — — —	32
L'AMENAGEMENT DES ESPACES URBAINS	
Possibilité de revitalisation d'une micro ambiance dans la forteresse de Belgrade — Mila VULOVIĆ, dipl. ing. arch. — — — — —	33
LES ACHIEVÈMENTS DES AUTRES PAYS	
Montreal — la ville des vintetunièmes jeux olympiques — — — — —	35
CULTURE COMME FACTEUR DE L'ASPECT DE LA VILLE	
Salon d'architecture 76 — Mirjana LUKIĆ, dipl. ing. arch. — — — — —	36
L'exposition des affiches dans le musée des arts décoratifs — Katarina ADANJA — — — — —	37
LES CONCOURS	
Le concours pour le symbole de l'institut de planification de la ville de Belgrade — — — — —	38
LES PUBLICATION SCIENTIFIQUES	
L'annulairre de la ville de Belgrade — cahier No. XXI — — — — —	40
Le Décret de conformation les plans de territoire et plans urbanistiques avec les besoins de la deffence nationale et la protection des destructions de Guerre	
LES PLANS URBANISTIQUES APPROUVES — — — — —	43
AUTEURS DES ARTICLES PUBLIÉS — — — — —	44

INHALT

RESUMEES — — — — —	3
Heim der Freundschaft — — — — —	9
Uroš MARTINOVIC, dipl. ing. arch.	
Dreissig Jahre der Architektur in Belgrad — — — — —	10
Mihajlo MITROVIC, dipl. ing. arch.	
Errungenschaft der Belgrader Architektur — — — — —	14
Mr. Zdenka VASIĆ, dipl. eng. arch.	
Selbstverwaltende Planung — — — — —	20
Zoran PROKIĆ, dipl. ing.	
Gradimir STEFANOVIĆ, dipl. eng.	
Einschaltung der Eisenbahn in das System des oeffentlichen Stadtverkehrs im Rakovica — Tal — — — — —	22
Mr. Miodrag BOJOVIC, dipl. eng	
Methodologie und Algorithmik der Ausarbeitung von Raumplaenen und ihre Uebereinstimmung mit den Beduerfnissen — — — — —	24
Bratislav STOJANOVIC, dipl. eng. arch.	
Aus den Stoffen zur Geschichte Neu-Belgrads — II — — — — —	27
LUFTAUFNAHME VON BELGRAD AUS DEM JAHRE 1938 — — — — —	32
VEREDELUNG DER STADTRAUME	
Moglichkeit der Revitalisierung eines Mikro-Milieus der Belgrader Festung — arch. Mila VULOVIC — — — — —	33
ERRUNGENSCHAFTEN AUS ANDEREN LAENDERN	
Montreal — die Stadt der XXI olympischen Spiele — — — — —	35
KULTUR — FAKTOR DES STADTBILDES	
Salon der Architektur 76 — arch. Mirjana LUKIC — — — — —	36
Plakatausstellung des Wettbewerbes der Stadtkonferenz des »sozialistischen Verbandes des Arbeitervolkes« Belgrads im Museum der angewandten Kuenste — Katarina ADANJA — — — — —	37
WETTBEWERBE	
Wettbewerb fuer das Schutzzeichen — Emblem des Belgrader Planungsamtes der Stadtentwicklung — — — — —	38
FACHPUBLIKATIONEN	
Jahrbuch der Stadt Belgrad — Band XXI — — — — —	40
GENEHMIGTE BEBAUUNGSPAENE — — — — —	43
AUTOREN DIESER NUMBER — — — — —	44

СОДЕРЖАНИЕ

РЕЗЮМЕ — — — — —	3
Дом Дружбы — — — — —	9
Урош МАРТИНОВИЧ, дипл. инж. арх.	
Тридцать лет архитектурного творчества в Белграде — — — — —	10
Михайло МИТРОВИЧ, дипл. инж. арх.	
Достижения в области архитектуры в Белграде — — — — —	14
Мр Зденка ВАСИЧ, дипл. инж. арх.	
Планирование в условиях самоуправления — — — — —	20
Зоран ПРОКИЧ, дипл. инж. путей сообщения	
Градимир СТЕФАНОВИЧ, дипл. инж. путей сообщения	
Железнодорожное сообщение в системе городского транспорта в долине Раковица — — — — —	22
Мр Миодраг БОЈОВИЧ, дипл. инж. путей сообщения	
Методология и алгоритм выработки пространственных и планов и согласование их с имеющимися нуждами — — — — —	24
Братислав СТОЯНОВИЧ, дипл. инж. арх.	
Из материалов для истории Нового Београда II — — — — —	27
АВИО-СНИМОК БЕЛГРАДА ИЗ 1938 ГОДА — — — — —	32
ОБЛАГОРАЖИВАНИЕ ГОРОДСКИХ ПРОСТОРОВ	
Возможность восстановления некой микро-среды белградской крепости — арх. Милан ВУЛОВИЧ — — — — —	33
ДОСТИЖЕНИЯ В ЗАРУБЕЖНЫХ СТРАНАХ	
Монреал — город двадцатипервых олимпийских игр — — — — —	35
КУЛЬТУРА — ОТРАЖЕНИЕ ГОРОДА	
Салон Архитектура 76 — арх. Мирьяна ЛУКИЦ — — — — —	36
Выставка плакатов на конкурс Городской конференции ССРН Белграда и Музея прикладных искусств — Катарина АДАНЬЯ, ист. искусств — — — — —	37
КОНКУРСЫ	
Конкурс на отличительный знак — эмблему Института по планировке развития города Белграда — — — — —	38
НАУЧНЫЕ ОПУБЛИКОВАНИЯ	
Ежегодник города Белграда, выпуск XXI — — — — —	40
ПРИНЯТЫЕ ГРАДОСТРОИТЕЛЬНЫЕ ПЛАНЫ — — — — —	43
АВТОРЫ ОПУБЛИКОВАННЫЕ В ЭТОМ № ЖУРНАЛА — — — — —	44

**РЕЗЮМЕ
SUMMARY
RESUMÉ
ÜBERSICHS**

Катарина АДАНЬЯ,
историограф искусства

ВЫСТАВКА КОНКУРСНЫХ ПЛАКАТОВ, ОРГАНИЗОВАННАЯ ГОРОДСКОЙ ОРГАНИЗАЦИЕЙ ССРН БЕОГРАДА В МУЗЕЕ ПРИКЛАДНОГО ИСКУССТВА

Заветные свои мечты выбивал шещерный человек на скальных сводах пещер, в мистической вере воплощения и возрождения своего художественно охормленного замысла, в надежде войти со временем, в обладание того что им нарисовано. Бизон или олень, на которого наш предок смотрел с восхищением, при небольшой дозе воображения, может быть принят как психологическое исходное начало, заложенное в создание плаката — в будущем. Такого же рода воздействие оказывает на современного человека и картина на экране телевизора, являясь отражением мира, окружающего человека, и в этом омассовленном потоке информации, начиная с в камень врезанных росписи, египетских папирусов, улиц Помпеи, средневековых индульгенций и до экрана телеприемника, значительная роль принадлежит плакату.

Музей прикладного искусства в Београде, устроил выставку политического и специализированного плаката, представив художественные решения, направленные в 1975 году на конкурс, организованный Городской Конференцией ССРН Београда.

На конкурс направлено было 85-ть плакатов и многим присуждены были премии, но целый еще ряд экспонатов заслуживал особое внимание. Темы были следующие: „1. Май“, „Молодежный день“, „День самоуправляющегося“, „20. Октября“, „День Республики“ и „22. Декабря“. Художественная обработка, за небольшими исключениями выполнена в рамках фигуристивного замысла, хотя кое-где отмечается стремление к абстракции.

Особое внимание привлекает удачная обработка Первомайского плаката Александра Димитриевича и Желька Батинича (незамысловатый рисунок, приятное сочетание красок, напоминающее солнечный спектр), затем плакат на тему „22. Декабря“, произведение Данимы Масникович (четкий чертеж, находчивое графическое решение, тонкое сочетание красок), плакат в честь „Дня Республики“ Любомира Симоновича (прекрасная композиция, привлекатель-

ная красочность), плакат на тему „Освобождение Београда“ Миодрага Драгутиновича (свообразный арабеск, дополненный тонким сплетением вновь проложенных линий городского транспорта), плакат в честь „Молодежного Дня“ Бранислава Добоновачкого (интересная композиция, гармонические краски с налетом романтизма), да и многие другие.

Для главного города нашей страны выставку эту можно считать традиционной, так как здесь ежегодно выставляются самые удачные замыслы политического плаката за минувший год, а проводится она, как и в прежние годы, в честь Праздника Первого Мая.

Mila VULOVIĆ, dipl. eng. arch.

THE POSSIBILITIES OF REVITALIZING A MICRO-ENVIRONMENT IN THE BELGRADE FORTRESS

In the framework the preservation area of monuments in the Belgrade fortress, the final shaping of space is being organized and is known, as »Interior Fortification«. This area presents the embryo of medieval Belgrade, and the court of the despot Stefan Lazarević was situated here at the time when Belgrade was becoming the capital of Serbia. Today it is in the category of archeological localities and it lies on the upper — city plateau of the monumental structure »Turkish Fountain« extending partly on to the Danube slope. The part on the upercity plateau and the area around the »Turkish Fountain« could be considered as a micro — whole in the framework of the medieval fortification.

In regards to the Belgrade fortress as a whole, »Interior Fortification« today lies on the crossroads of the two most important and most frequent pedestrian communications. The first one is formed by directions from Knez Mihajlova street and Uzun Mirkova street which meet under Stambol Kapija and lead toward »Interior Fortification«. From here they continue towards Donji Grad following the Danube slope. The second communication lies between the east and west gate of Gornji grad, ta that is between the »Dardareva Gate« and the »Kings gate«. It follows the extention of the rampart over the Danube and Sava slopes from where the most beautiful panoramas can be seen. This communication curves around the »Interior Fortification« so that the visitor is enabled to view it from an elevated level, which is of course an enormous advantage.

Братислав СТОЈАНОВИЧ, арх.

ИЗ ИСТОРИИ НОВОГО БЕЛГРАДА

Продолжая опубликование материалов из истории Нового Белграда, в этой статье говорится о градостроительной проектировке, последовавшей за системой конкурсов для зданий ЦК КПЮ, Президиума Правительства ФНРЮ и современной гостиницы.

Рассматриваются три работы:

1. Идейный план Нового Белграда и Земуна, разработанный в конце 1947 года.
- Идейный регулировочный план Нового Белграда и Земуна, разработанный в течение 1948 года и
- Строительно-архитектурная разработка известной части Нового Белграда.

План проспекта „Тошин Бунар“ разработан также в течение 1948 года.

Для обзора этих элабораторов использованы протоколы экспертной комиссии Исполнительного Комитета Народной Городской Управы Белграда — где и проводилось их обсуждение. (В статье приводятся основные сведения с самой Комиссии.)

В статье упоминаются — группа по строительству Нового Белграда и Институт по изучению проблем Нового Белграда.

Оба эти специализированные органы вместе с Градостроительной Комиссией и Управлением по проектировке ИОНО, отражают организационное положение того времени по вопросу разработки градостроительного решения для Нового Белграда.

В документации отмечаются деятели, принявшие участие в составлении упомянутых элабораторов.

Затем показано деятельное участие и роль Союзного Министерства по строительству — в чей состав был включен оперативный Сектор по делам Нового Белграда.

Приведены и первые крупные реализации жилых комплексов, а именно объектов студенческих общежитий.

Михаило МИТРОВИЧ, дипл. инж. арх.

РОЗМАХ АРХИТЕКТУРЫ В БЕОГРАДЕ

За годы, минувшие после окончания войны, достижения београдской архитектуры поднялись на необычайно высокий уровень. Розмах этих достижений нашел прежде всего отражение во внешнем облике главного города нашей страны, затем отразился на сербской и югославской архитектуре и, в послевоенные годы, не остался без влияния на кодекс развития архитектурной мысли в масштабе не только европейских, но и мировых размеров. К сожалению, тотчас же приходится оговориться „к сожалению“ и уточнить сказанное — что достижения эти связаны с весьма ограниченным кругом лиц и их произведений, кругом, мало отвечающим объективным и потенциальным общественно-экономическим, социальным, политическим, материальным и креативным возможностям, имеющимися в Београде.

В течение последних трех десятилетий строительства, в Београде застроено, обогатив его просторы, огромное число архитектурных объектов, создавая при этом новые, лучшие условия жизни и работы. Сказанное относится и к культурным начинаниям, спорту, отдыху, а вырастающие здания создавали новые окружения, преображая общую картину города. В Београде, за этот период застроено около 160 новых жилых комплексов, площадью в 8 миллионов кв. метров.

Размеры строительства, обоснованные данными, говорят что новозастроенный архитектурный фонд в полтора раза превышает унаследованный, взятый в общем, жилой фонд, имевшийся до войны в Београде.

При этом широком размахе строительства получен был целый ряд результатов.

Prof. Uroš MARTINOVIC, dipl. eng. arch.

THIRTY YEARS OF ARCHITECTURE IN BELGRADE

In the past thirty years the intensive building construction of Belgrade has been extremely enlarged. It could be said that Belgrade, with certain elements of its urban structure, has come into the line of European metropolis'. It has attained a new physiognomy but at the same time, fortunately, it has preserved many old traits of its character. During that epoch,

which practically included a whole working life of one generation, a large number of creations of architectural value had been realised, in quantity as well as in the quality of constructors skill, which in fact build the history of a culture and estimate the results of the epoch in which they were realised.

The post war epoch of the development of Belgrade architecture is characterised by three different phases; the period of restoration and the first five year economic development plan (1945—1951); the period of overall growth and prosperity (1952—1965) and the period of social and economic reformations (from 1965. up till today). During this whole epoch architecture, as an important element of the social bases and the visible part of its material culture, followed and directly social development.

It is certain that the general course and level of development of our contemporary architectural practise, apart from the direct influence of material prerequisite, was greatly under influence of ideological character; from abroad as a reflection of general movements in contemporary world art and culture as well as all those influences of domestic experience and tradition from which our architecture originated.

The constructors of Belgrade and Serbia were left with valid heritage and creations of supporters of the modern tendencies in architecture, who, during the prewar decades, led a resolute battle against the conservative and official academism.

In fact many supporters of modern architecture, together with their contemporaries and followers, overtook the first tasks of restoration and construction of the country.

It could be said that our postwar architecture, with the exception of a few cases of returning to past forms of eclecticism in various derivatives of folklore architecture, followed the most qualitative patterns of modern architecture of Serbia and the world and with its most important creations gave a contribution to the architecture of Jugoslavia.

In comparison to other architectural schools, such as those in Ljubljana and Zagreb, which are marked by specific characteristics of local national cultures to which they belong, the Belgrade school has no characteristic "style" according to which the creations of its members would be grouped. In fact it is characterised by the absence of "unity" and consists of a distinct architecture of Authors of very individual and unique expression. This variety in expression and interpretation represents the framework of all those virtues and vices which characterise architecture and its physiognomy of beauty.

Because of these reasons I think it is very difficult and practically impossible to attempt to make precise and special classifications of authors, according to some basis common characteristics in creation and expression. Thus we

have chosen to give a review of authors and their creations without the pretensions of setting a kind of historical shifting of authors and the creations of a process which is still going on. We hope that our choice will serve as a useful framework for one of the possible future studies relating to the overall valorisation of this important epoch in the architecture of Serbia.

Mr. Miodrag BOJOVIC, dipl. eng.

THE METHODOLOGY AND ALGORITHMIC OF CONTEMPORARY ELABORATION OF SPATIAL PLANS AND THEIR COORDINATION WITH THE NEEDS WHICH GIVE NEW CONTENTS TO SPATIAL SOLUTIONS

The article "The Methodology and Algorithmic of Contemporary Elaboration of Spatial Plans and their Coordination with the Needs Which Give New Contents to Spatial Solutions" contains a series of messages, warnings, constataions and even obligations which have been proclaimed by our socialistic self management society and which relate to the process of working out spatial plans. Reviewing hronologically it is possible to assemble them into a few basic attitudes as follows:

1. Attitudes relating to the presentation of the wishes and needs of the public — the society as a whole and individuals, through the methodology of working out spatial plans and the adequatisation of choice of such a methodology and algorithmic.
2. Attitudes relating to the jurisdiction of setting goals on the relation planner — representatives of the public and visa versa.
3. Attitudes relating to the clash in the possibilities of methods developed up to now (at home and in the world) and our great humane and democratic attempts to interpret humane goals in spatial solutions.
4. Attitudes relating to the conditioning of work and influence in teams which apply contemporary algorithmic work in the elaboration of spatial plans.
5. Attitudes relating to the universality of the application of the method of simulation of the existing state and appearances through methomathical — planer models and agglomerations.
6. Attitudes relating to the acceptance and application in Jugoslavia of those model — planer organisations which have developed in other conditions — environments and their adequatisation in Jugoslavia.

SELBSTVARWALTENDE PLANUNG

Dieser Artikel stellt einen Versuch dar, einige wesentliche Eigenschaften der selbstverwaltenden Planung auszuscheiden, und im Zusammenhang damit, einige der Neuheiten im Schaffen der Planer und in der Arbeit der Planungsorganisationen.

Der Artikel hat mehr einen theoretischen Charakter, da er die prinzipiellen Orientierungen der Gesellschaftsgemeinschaft (Jugoslawiens) wiedergibt, die als Resultat der Analyse des bisherigen Planungssystems, der Verfassung von 1974 und des Gesetzes über die Grundlagen des Systems der Sozialplanung Jugoslawiens entstanden, bleibt also die Notwendigkeit auch die praktischen Resultate in diesem Bereich darzulegen und zu analysieren; somit könnten auf dieser Basis die hier gegebenen Stellungnahmen vervollkommen und Methoden und Wege praktischer Anwendungen vorgeschlagen werden. Dadurch hat der Artikel auch einen initialen Charakter, d.h. es geht der Wunsch hervor eine Serie von Schriften aus dieser Problematik mit theoretischem und praktischem Inhalt anzuregen.

Die bisherige Planung kann durch Folgendes gekennzeichnet werden:

- Absonderung und Verschiedenheit der Sozial- und Raumplanung, im Bezug auf den Gegenstand, den Bereich und die Zeitperiode der Planung;
- Einseitigkeit der Entscheidungen und der Schätzungen der Entwicklung, wobei die Interessenten ungenügend herangezogen worden sind;
- Ungenügende Informiertheit;
- Ungenügende Koordination der Entwicklung und der Pläne;
- Ungenügende Definierung der Instrumente zur Durchführung der Pläne;
- Ungenügende Achtung der genehmigten Pläne, d.h. unkonsistente und unzureichende Durchführung der genehmigten Pläne;

Die wesentlichen Kennzeichen und Neuheiten des neuen Planungssystems sind:

- Selbstverwaltung — Die ausgehende Basis des Planungssystems sind die Grundorganisationen der vereinigten Arbeit, die vereinigte Arbeit und Mitteln. Die Grundträger der Planung sind die Vereinigte Arbeit (VA), die selbstverwaltende Interesse-Gemeinschaften (SIG), die Lokalgemeinschaften (LG).
- Integrität der Planung — außer den ökonomischen, werden auch die sozialen und

raumlichen Elemente der Planung gleichberechtigt treten;

- Gleichzeitigkeit und Kontinuität der Planung — gleichzeitige Vorbereitungen, gegenseitige Informationen und Übereinstimmung der Pläne aller Träger der Sozialplanung;
- Vereinbarung über gemeinsame Interesse und Ziele der Entwicklung;
- Koordination — Übereinstimmung der Entwicklung und der pläne und Genehmigung seitens besonderer Interessen.
- Übereinstimmung der aus den Plänen auferlegten Verpflichtungen und Verantwortlichkeit bei der Durchführung der Pläne;
- Anwendung wissenschaftlicher Erkenntnisse beim Planen;
- Das Einkommen ist die Grundkategorie der Planung, aber nicht nur sein Entstehen, sondern ebenso die Verteilung auf alle Arten des Verbrauchs, und hierdurch wird die Definierung sowie der ökonomischen, sozialen und räumlichen Planung, als auch des Umweltschutzes und der Umweltförderung bedingt.
- Gesellschaftliche Verabredungen und selbstverwaltende Übereinkommen sind die Bedingung und der Ausgangspunkt der Planung, da sie gemeinsame Planungsaktionen sicherstellen, weiterhin auch bestimmte Verpflichtungen im Laufe der Durchführung der Pläne. (Alle Pläne sollen auf Grund selbstverwaltender Übereinkommen und gesellschaftlicher Verabredungen über die Grundlagen der Pläne selbstverwaltender Organisationen und Gemeinschaften und sozialpolitischer Gemeinschaften ausgearbeitet werden, und sollen ebenso mittels einer oder mehrerer gesellschaftlicher Verabredungen und selbstverwaltender Übereinkommen der interessierten Strukturen durchgeführt werden).

Die Bedingungen zur Durchführung des neuen Planungssystems sind:

- Definierung einer gemeinsamen Planungsmethode und der Entwicklungsindikatoren;
- Herstellung eines für die Planung unentbehrlichen Information — und Informiertheitsystems, und zwar eine Raum- und Zeitdimension enthaltend (Daten- und Indikatorenserien, Planungsdokumentation, Rechtsregelungen, Register der Planungssubjekte, u.s.w., und Organisation eines schnellen und zweckmässigen Austausches der Informationen zwischen den Teilnehmern im Planungsprozess).
- Eine je schnellere Befähigung der selbstverwaltenden Planungssubjekte (VA, SIG, GPG u.s.w.) betreffs Organisation und Kader in den Planungsorganisationen, um den selbstverwaltenden Planungsprozess handhaben zu können;

- Ständige fachmännische Befähigung und Fortbildung des Planungskaders, um die Planungstechnik zu vervollkommen und zu bereichern;
- Je schnellere und zweckmässigere Verbundenheit und Zusammenarbeit der Fachplanungsorganisationen mit den Planungssubjekten beider Ausarbeitung bestimmt Pläne und beim Planen überhaupt.
- Maximale Fachforschungen um die Planungssubjekte soviel als möglich über die Möglichkeiten, Bedingungen und Richtungen der Entwicklung zu informieren.

Die Rolle der Fachplanungsorganisationen im neuen Planungssystem ist:

- Vorschläge für eine gemeinsame Planungsmethode;
- Vorschläge für Information- und Informiertheitsysteme für zweckmässiges und zeitgemäßes Planen;
- Transfer und integrale Übersicht verfügbarer Informationen (bisherige Entwicklung, heutiger Bestand, zukünftige Entwicklung);
- Forschungsarbeiten:
- Vergleiche der Entwicklungsprozesse zwischen verschiedenen Strukturen, Raumeinheiten usw., durch Schaffung von Typologien — durch Erkennung von Eigenheiten, Verschiedenheiten, Ähnlichkeiten u.s.w.
- Forschung mehrerer integraler Entwicklungsmodelle und Auswertung dieser Modelle sowie vom Standpunkt der Effekte, der Möglichkeiten und der nötigen Instrumente zur Durchführung als auch der Interessen der einzelnen Planungssubjekte und der ganzen Gesellschaftsgemeinschaft (als Grundlage der Übereinstimmung einzelner Interesse).
- Entwicklung eines Systems der Auswertung von Plänen, bzw. der Kriterien zur Auswertung mehrerer möglichen Entwicklungslösungen.

In der ersten Zeit sollten die Fachplanungsorganisationen bei der Vereinigung und Befähigung der Planungssubjekte beim Planungsprozess Hilfe leisten.

Die Zufriedenstellung der erwähnten Bedingungen zur Durchführung des neuen Planungssystems, die Umorientierung der Fachplanungsorganisationen auf Forschungsarbeiten, einerseits, und eine enge Zusammenarbeit mit den Planungssubjekten andererseits, als auch eine maximale Inkorporation der einzelnen Interessen in einheitliche Pläne spezifischer territorialer Einheiten, sozial-politischer Gemeinschaften usw., sollen in der Gesamtheit die selbstverwaltende Planung als eine spezifische und humane Entwicklungsplanungsmethode affirmieren.

Zoran PROKIĆ, traffic engineer
Gradimir STEFANOVIĆ, traffic engineer

FITTING THE RAILWAY INTO THE SYSTEM OF MASS TRANSIT IN THE RAKOVICA VALLEY

In cities that occupy a large territory such as Belgrade, a functional solution requires a decentralized system with several equally important transient stations and standings. This includes one or more technical passenger stations. The formation of the new Belgrade railway is in course. This system is followed by two technical passenger stations, located in Upper Zemun in Košutnjak, which enable an efficient organisation of railway traffic.

The process of the city approaching outside passengers and the railway approaching city inhabitants influences the opening of railway points in the most attractive city zones and the including of railway points in the system of mass transit. The opening of a series of new stations and standings in the center and outside of the center, as well as the relocation of the technical — passenger station from Košutnjak to Kijevo, enables wider possibilities for the revitalization of the extinct local transport by railway. The goal of this report represents fitting the railway concept into the system of mass transit for the year 1985.

Zdenka VASIĆ, arch.

SELFMANAGEMENT PLANNING

This article represents an attempt to distinguish some important characteristics of selfmanagement planning and in relation to this some innovations in the field of planning and in the work of planners' organisations.

The article is more of theoretical character, since it presents the principle social community assignments (SFRJ) created as a result of analysis of the former planning system, the Constitution of 1974 and the Law on the Foundations of the Social Planning System of Yugoslavia; this imposes the necessity of a presentation and analyses of the practical results in this field so that on that basis the mentioned attitudes could be improved and suggestions made as to methods and ways of practical application. Thus, the article has an initiating character, that is, it attempts to set into motion a series of reports of theoretical and practical contents in the sphere of both problems.

The article gives characteristics of the recent and new planning system in order to influence the conditions necessary for the realization of the new planning system and the position and role of planners' organisations in the self-management planning system.

The characteristics of recent planning were as follows:

- Separation and diversion of social and spatial planning in relation to subject, territory and the period of time for which planning had been undertaken.
 - One sided decision making and evaluation of development followed by insufficient engagement of interest groups.
 - insufficiently informed groups.
 - insufficient coordination of development and plans.
 - insufficient defining of instruments for carrying out plans.
 - insufficient observation of adopted plans, that is, inconsistent and inadequate carrying out of adopted plans in practice.
- The most important characteristics and innovations of the new planning system are:
- Selfmanagement — the foundation of the planning system are the basic organisations of associated work and the uniting of work and resources. The basic carriers of planning are associated work (UR), self management communities of interest (SIZ) and local communities (MZ).
 - Planning integrity — social and spatial elements of development are treated equally with economic elements of development;
 - Simultaneous and continual planning, simultaneous preparation, mutual information exchange and coordination of plans from the part of all carriers of social planning;
 - Negotiation on common interests and development goals.
 - Coordination-coordination of development and plan as well as special interests.
 - Coordination of obligations imposed by plans and responsibility in carrying out plans.
 - Income is the basic category in planning, not only its production, but also its distribution in all forms consumption, and this conditions defining economical development, as well as social and spatial development, and the protection and improvement of the environment.
 - Social agreements and selfmanagement contracts are the condition and the result of planning since they provide common planning action and in addition, certain obligations in the course of carrying out a plan (All plans should be worked out on the basis of selfmanagement contracts and social agreements regarding the basis of plans of selfmanagement organizations and communities and socio-political communities. Plans should be carried out by means of one or more social agreements and selfmanagement contracts of interested structures).
- Conditions for the realization of the new planning system are:
- Defining common planning methodology and indicators of development.
 - Establishing an information system and an informing system for the needs of planning

with a time and spatial dimension (a series of data and development indicators, planners' documentation, legal regulatory, register of planning entities etc.) and organising a quick and efficient exchange of information between participants in the planning process.

- Very rapid organizational and staff training of selfmanagement planning entities (UR, SIZ, DRZ etc.) and specialist planners organisations for the selfmanagement planning process.
- Permanent specialist training and perfection of planners' staff in the aim of advancing and enrichening the techniques of planning.

- Rapid and efficient association and collaboration of specialist planners' organizations with planning entities over the elaboration of certain plans and planning in general.
- Maximising specialist research with the aim of more efficient information output for planning entities relating to the possibilities, conditions and direction of development.

The role of planners' organisations in the new planning system is:

- proposing common planning methodology.
- proposing an informing system and a information system for the needs of planning.
- transfer and integral review of available information (on recent development, existing state and future development).
- research work:
- comparison of the development process between structures, spatial unites etc. by creating a typology — by distinguishing the specific, the differences, the similarities etc.
- research of several integral development models and the evaluation of those models from the point of effects, possibilities and necessary instruments for realization as well as the interest of individual planning subjects and the wider social community (as the basis for coordination of individual interests).
- development of the plan evaluation system that is, criterium for the evaluation of several possible development solutions.

At the beginning the role of specialist planners organisations should be assistance in associating and training planning subjects for the planning process as well.

Fulfillment of the above stated conditions for the realization of the new planning system, reorientation of specialist planners' organizations to research work on one side, and close collaboration with planning entities on the other side and maximum incorporation of individual interests into unique plans of specific territorial units, sociopolitical communities etc., should affirm on the whole selfmanagement planning as a specific and humane development planning method.

MONTREAL — LA VILLE DES VINGT ET UNIEMES JEUX OLYMPIQUES

Montréal et la deuxième plus grande ville au monde où on parle français. Fondée en 1642, sous le nom de Ville Marie, Montréal était à ses origines une mission chrétienne. Son emplacement stratégique — une grande île à la tête de navigation sur la fleuve St. Laurent allait déterminer son orientation, son développement et son rôle dans l'économie canadienne.

Au XIXe siècle, elle devenait le plus important centre commercial, puis industriel du pays. Aujourd'hui, la métropole compte 2,5 millions d'habitants; les deux tiers environ sont francophones.

Parmi les particularités de Montréal il y a le Mont Royal qui s'élève au cœur de la ville. Certains quartiers résidentiels privilégiés sont situés en contrebas de la montagne mais le sommet a conservé intact ses charmes naturels. C'est une vaste parc boisé, un point d'observation naturel qui offre une vue spectaculaire de la ville et ses environs.

Comme tous les grands centres du continent américain, Montréal est une ville cosmopolite. C'est un creuset où des gens de toutes origines se rencontrent pour échanger leurs expériences. On compte cinq universités à Montréal et de nombreux centres de recherche réputés à travers le monde. Capitale artistique du pays, Montréal attire les meilleurs créateurs et interprètes du monde. C'est une ville ouverte à toutes les formes d'expression et les plus audacieuses réalisations y sont accueillies avec enthousiasme.

A l'occasion des Jeux de 76, Montréal a organisé une série des manifestations culturelles qui ont permis aux visiteurs d'apprécier les talents des artistes canadiens.

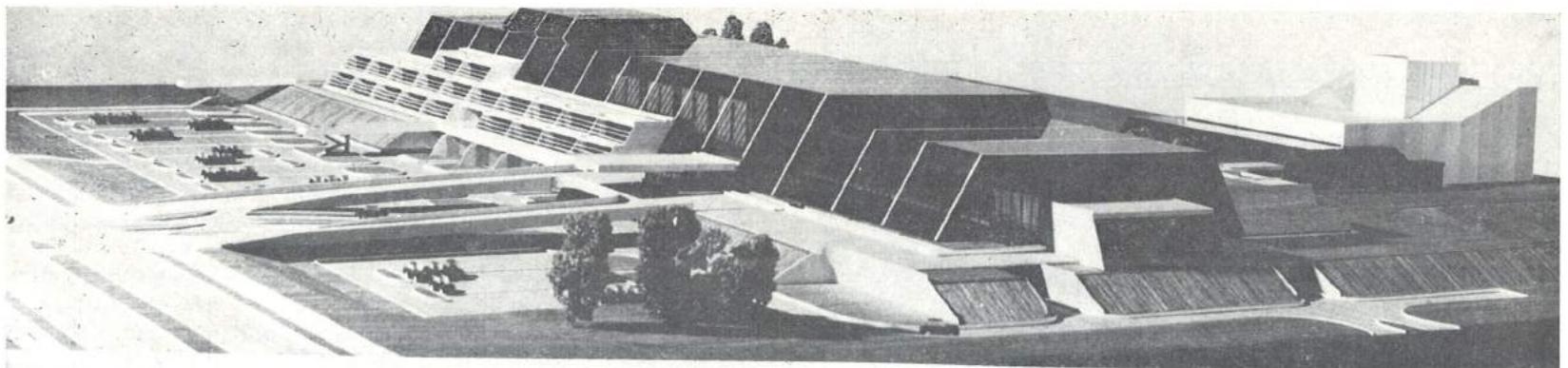
SALON D'ARCHITECTURE

Le jury de Salon d'architecture s'assemblait le 8 juin 1976,

Le président; arch. Aleksej Brkić
arch. Uglješa Bogunović
arch. Siniša Vuković
arch. Branislav Karadžić
Vlada Rozić, arts critic
arch. Ivica Mladjenović
Miodrag Petrović, arts critic

Le jury avait récompenser «ex equo» les deux auteurs; arch. Petar Petrović pour «Hotel des célibataires» à Belgrade et arch. Mihajlo Mitrović pour «La buvette» dans Vrnjačka banja.

Des prix spéciaux de Salon ont gagné plusieurs auteurs; pour le «Foyer des jeunes» à Kragujevac, arch. Dragoljub Bakić, arch. Ivan Pantić, arch. Ljubomir Andjelković et arch. Radomir Stopić; pour le stade «Vojvodina» à Novi Sad arch. Filip Laslo et arch. Vojislav Kujundžić pour le détail. Pour la revitalisation de l'héritage historique arch. Zoran Jakovljević et arch. Mirjana Dedić, pour l'adaptation de caffée «Point d'interrogation» «?».

Maketa Kongresnog centra

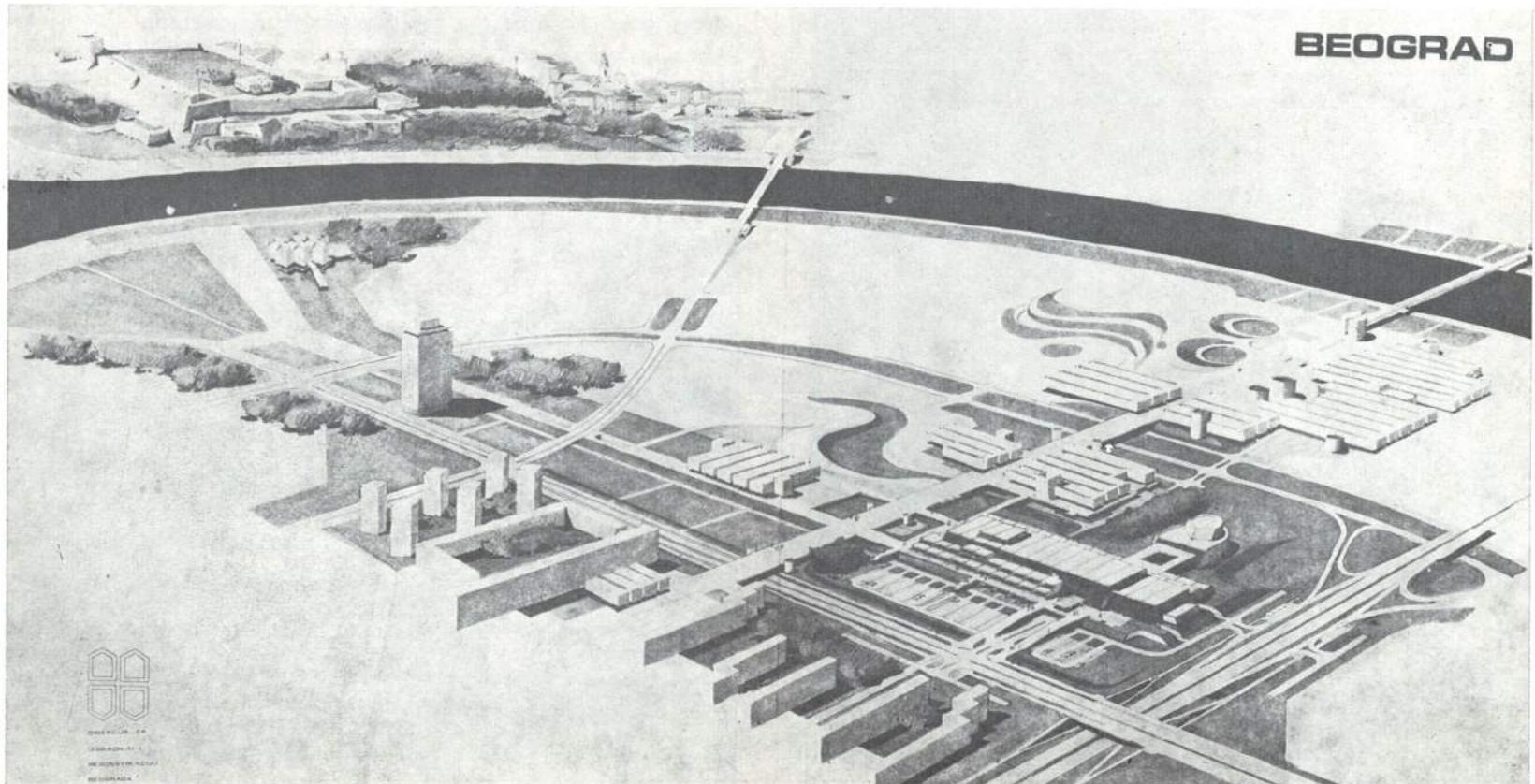
DOM PRIJATELJSTVA

U okviru šire zamišljenog **Doma prijateljstva** na dvema obalama Save, u istorijskom i Novom Beogradu — počela je izgradnja **Kongresnog centra**. U objektu koji se gradi, čiji je glavni projektant dipl. inž. arh. Stojan Maksimović, održće se 1977. godine, Druga konferencija o evropskoj bezbednosti.

Registrujući ovaj početak na realizaciji Doma prijateljstva — nadamo se da će taj poduhvat u izgradnji jednog od izuzetno

značajnih sadržaja grada — mobilisati i prave projektantske i graditeljske snage Beograda i zemlje u celini. Za očekivanje je da će se do budućih projekata pojedinih delova centara dolaziti i putem konkursa — prakse koju Beograd neguje pri projektovanju svojih značajnih objekata; ovo u toliko pre jer će se oni i projektovati i graditi uz dovoljno vremena za postizanje dometa za kakve imamo talentovane i sposobne stvaralačke snage.

Perspektiva dela kompleksa u Novom Beogradu

TRIDESET GODINA ARHITEKTURE U BEOGRADU

Za poslednjih 30 godina intenzivne izgradnje, Beograd je više struko uvećan. Može se reći da je nekim elementima svoje urbane strukture ušao u red metropola Evrope. Stekao je nove crte svog lica, ali je u isto vreme — na sreću — zadržao i mnoga stara obeležja svog karaktera. U tom razdoblju, koje čini skoro čitav radni vek jedne generacije, ostvareno je, kako po obimu tako i po zapaženim rezultatima graditeljskog umeća, ne mali broj dela nesumnjive arhitektonske vrednosti na kojima se, zapravo, i gradi istorija jedne kulture i procenjuju pregnuća epohe u kojoj su ta dela nastala.

Razdoblje razvoja arhitekture Beograda nakon rata karakterišu, po prilici, tri različite faze: vreme obnove i prvog petogodišnjeg plana privrednog razvoja (1945—1951—1), vreme opšteg rasta i prosperiteta (1952—1965—2) i vreme društvene i privredne reforme (od 1965 do danas —3). U čitavom tom periodu arhitektura je kao bitni elemenat društvene baze i vidni deo njene materijalne kulture i nadgradnje, pratila i neposredno odražavala razvoj društva.

Van svake sumnje je da su na opšti tok i nivo razvoja naše savremene arhitektonske prakse, pored neposrednog uticaja materijalnih preduslova, od posebnog značaja bili uticaji idejnog karaktera, kako onih spolja, kao odraza opšteg stanja duha u savremenoj umetnosti i kulturi sveta, tako i svih uticaja domaćeg iskustva i tradicije na kojima je naša arhitektura zapravo i počivala.

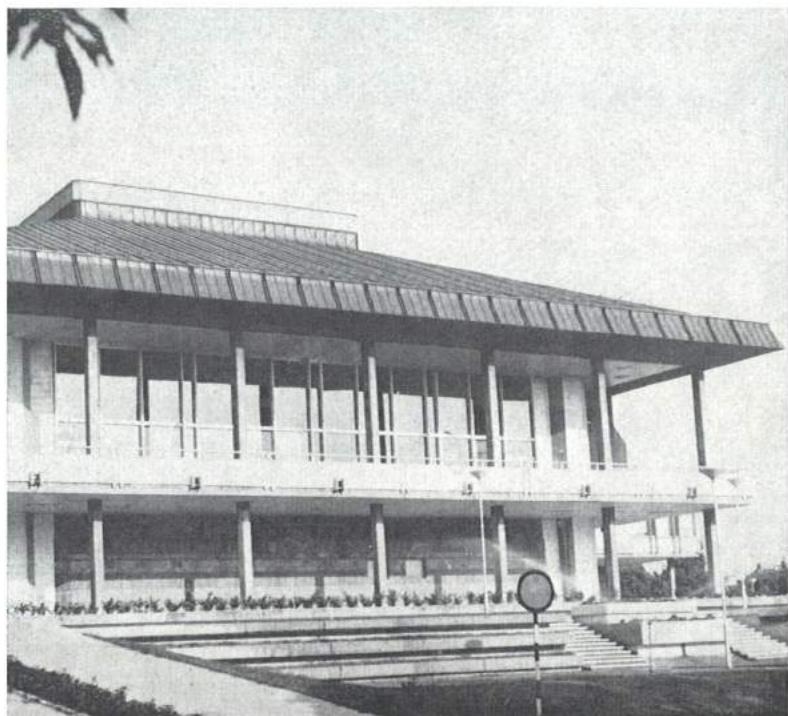
Arh. Alaksej Brkić: Zgrada Zavoda za socijalno osiguranje u Beogradu

Graditeljima Beograda i Srbije ostale su u neposredno naslede vredne tekovine i dela pobornika modernog pravca u arhitekturi, koji su u deceniji pre rata vodili odlučnu borbu protiv konzervativnog i oficijalnog akademizma. Zapravo su mnogi od pobornika moderne arhitekture, zajedno sa njihovim savremenicima i sledbenicima, preuzezeli i prve zadatke obnove i izgradnje zemlje. Može se reći da je naša posleratna arhitektura, sa izuzetkom nekoliko usamljenih slučajeva vraćanja prevaziđenim vidovima eklekticizma u raznim derivatima folklorne arhitekture, sledila najvrednije obrasce moderne arhitekture Srbije i sveta, i svojim istaknutim delima dala značajni prilog arhitekturi Jugoslavije. Takva orientacija u arhitekturi našla je najvrednijeg izraza u dokumentima i klimi znamenitog dubrovačkog savetovanja 1950. godine, na kome je još jednom proglašena naša uverenost u društvenu i istorijsku opravdanost opredeljenja za put koji smo odabrali i ostali mu dosledni uprkos svim nevoljama i iskušenjima kroz koja smo morali proći. Pored svih faktora, uslova i uticaja na kojima je građena ideologija arhitekture, posebno mesto zauzima beogradska arhitektonska škola kao mesto obuke i sticanja osnovnih znanja i informacija budućih graditelja naših kuća i gradova.

Za razliku od drugih arhitektonskih škola kao što su ljubljanska i zagrebačka, koje nose u sebi neka posebna obeležja užih nacio-

Arh. Iva Kurtović: Narodna biblioteka SR Srbije

nalnih kultura kojima pripadaju, beogradска škola, nema neko svoje »stilsko« obeležje prema kome bi se dela njenih pripadnika mogla svesti. Nju zapravo i karakteriše baš to odsustvo »jedinstva« i čini je izrazitom arhitekturom autora vrlo autonomnih izraza. Ta raznolikost u izrazu i interpretaciji teme, prostora, organizacije koja se ne retko nalazi na samoj granici pripadnosti avanture duha, čini se da predstavlja i okosnicu svih onih vrlina i mana svojstvenih toj arhitekturi i njenoj filozofiji lepog.

Iz tih razloga mislim da je vrlo teško ako ne i uzaludno pokušavati sa nekim bližim određenjima i posebnim klasifikacijama autora prema nekim osnovnim crtama zajedništva u postupku ili izrazu, premda, se pažljivom analizom mogu utvrditi i neke sličnosti koje izvesne autore čine bližima. Međutim, kod izrazitih ličnosti i projektanata snažnijeg potencijala, razlike su sve uočljivije. Uniformnost je stoga ovde najčešće odraz odsustva istinske moći autora, a ne izraz njegove doslednosti principama »stila«. Iz reda protagonisti modernog pravca u arhitekturi i njihovih savremenika relativno mali broj njih se neposredno uključio u rad na projektovanju. Većina od njih se posle rata posvetila naučnom i pedagoškom radu, ne baveći se intenzivnije projektovanjem, sem u vrlo retkim prilikama i to bez vidljivih rezultata.

Može se reći da samo dvojica od onih najznačajnijih iz reda časnika naše savremene arhitekture čine izuzetke svoje vrste. Dragiša Brašovan obimom svoje neumorne projektantske prakse, koju nikada nije prekidao i Nikola Dobrović izuzetnim arhitektonskim ostvarenjem novog zdanja Generalštaba, blistavom potvrdom svoje stvaralačke ličnosti i erudicijom nevidene snage i moći.

Opredelili smo se za autorski pristup izlaganju materije iz više razloga, ali pre svega zbog uverenja da se drugim putevima (hronološki ili na bazi nekih drugih klasifikacija, idejnog i estetskog opredeljenja autora) može zaći u nepoželjne oblasti proizvodnih konstrukcija stvorenih odnosa vrednosti i suštinskih kretanja ideja. Bez pretenzija da se vrši neka vrsta istorijskog prestrojavanja autora i dela jednog procesa koji je u punom toku, ovaj naš izbor može tek da posluži kao korisna grada za jednu od kasnijih mogućih studija celovitije valorizacije ovog značajnog razdoblja arhitekture Srbije.

Ratomir Bogojević označava, u našim uslovima, posle Dobrovića i Zlokovića, sam vrh naše arhitektonske misli i prakse.

Svoje najznačajnije delo — objekat Doma štampe na Trgu Republike on je shvatio kao retku priliku koja mu se pružila da neke od svojih ideja doživi kao deo stvarnosti.

Ivo Kurtović se dugo vremena lomio između dve svoje velike ljubavi: slikarstva i arhitekture. Pripadao je krugu stručnjaka i intelektualaca široke kulture i interesovanja.

Napaja se na najboljim vrelima progresivne umetnosti i arhitekture sveta, ostajući pritom veran neimarskom duhu svoje sredine. U svom najznačajnijem delu — Biblioteke na Vračaru, Kurtović izgrađuje sve vrline svog stvaralačkog duha i realizuje objekat impresivne snage.

Milorad Pantović pripada onom krugu protagonista moderne arhitekture u našoj sredini, koji nije bio opterećen prethodnim balastom akademizma — što se, sem Dobrovića, ne bi moglo

Arhitekti: Milan Lojanica, Predrag Cagić i Borivoje Jovanović: Stambeni kompleks Julino brdo

reći za većinu naših arhitekata iz znamenite grupe utemjeljaća moderne (Zloković, Kojić, Brašovan i dr.) koji su morali proći fazu sopstvenog elektricitizma.

Milorad Macura postiže punu afirmaciju graditelja posebnog senzibiliteta već kod prvih ostvarenja svoje bogate projektanske prakse u prvoj deceniji nakon oslobođenja.

Zapravo, realizacijom svog najznačajnijeg dela, vojne štamparije na Pioniru, on doseže najviši nivo kreacije.

Vladeta Maksimović je bio prvi godina nakon rata neobično plodan i svestrano orijentisan projektant, da bi se kasnije skoro potpuno povukao iz službe i kao slobodan umetnik radio uglavnom na enterijeru.

Arh. Ivo Antić i Arh. Ivanka Raspopović: Muzej savremene Umetnosti

On je pored Paunovića i Radanovića jedan od preteča savremenog dizajna, uređenja i opreme unutrašnjih prostora u nas.

Bogdan Ignjatović je autor velikog broja objekata prilično neujednačenih vrednosti. Radio je to sa izvesnom lakoćom i nonšalantnošću, što se il na njegovim delima odražavalo. Široko obrazovanje i poseban smisao za grafiku dali su njegovoj arhitekturi jedan osoben likovni tretman, kome nisu bile tuđe ideje neoplastičara moderne epohe.

Pored ovih, znatan broj drugih arhitekata iz generacije Obnove dao je svoj zapažen prilog arhitekturi grada svojim vrednim realizacijama, koje je stručna javnost svojevremeno istakla. Navodimo samo neka od imena autora čije objekte nije moguće zaobići u jednom širem pregledu natprosečnih dela nastalih u arhitekturi grada tokom prve posleratne decenije: Branko Petričić, Nikola Šercer, Leon Kabiljo, Vido Vrbanić, Bratislav Stojanović, Nada Bogojević, Mihailo Janković, Milica Šterić, Draginja Damjanović, Radovan Trišić, Baja Stupar i dr.

Tokom šeste decenije vrši se opšte pregrupisavanje snaga i po-stepena smena generacija. Prilike u celini se znatno menjaju, raste brzo opšti standard društva i arhitektura postaje deo i verni izraz tog procesa. Sve se više afirmiše lični rad i uloga pojedinaca, posebno onih na planu umetnosti i kulture. Arhitektura izlazi iz anonimnosti glomaznih državnih ustanova i institucija i postaje polje takmičenja najboljih pojedinaca i timova angažovanih od manjih projektnih organizacija raznih nivoa i delatnosti. Javni konkursi postaju sve više stalna praksa, a preko njih se afirmišu

nova imena projektanata, mlađih, arhitekata iz generacije prvi posleratnih studenata.

Smenom kadrova otpočinje period novih istraživanja u arhitekturi i sve izrazitiji zahtevi i težnje da se napuste stara klasična shvatnja organizacije prostora i pode putevima nove tehnike i tehnologije građenja, iz koje se neminovno rađa jedna savremena arhitektura sveta.

Može se slobodno reći da je u ovim danima i godinama snažnog prodora novih snaga i ideja arhitektura Beograda dobila niz značajnih i interesantnih objekata, koji su nagoveštavali novi talas u arhitekturi na čelu sa izrazito autentičnim autorima obnovljene beogradske škole arhitekture.

Ivan Antić je svoju punu afirmaciju postigao tek izgradnjom izložbenog paviljona moderne galerije na ušću Save u Dunav. Antić je u saradnji sa Ivankom Raspopović, ostvario svoje najznačajnije delo, izuzetne vrednosti, koje ulazi u najviši vrh jugoslovenske i svakako savremene arhitekture sveta.

Aleksej Brkić već svojim prvim značajnjim ostvarenjem na Terazijama, nagoveštava, svojim originalnim kreativnim postupkom, pojavu jedne nekonvencionalne i originalne arhitekture svojevrsnog manira i likovnog kaprica »neoformalizma«.

Mihailo Mitrović već realizacijom stambenog kompleksa u Zahumskoj ulici nagoveštava nove sopstvene mogućnosti i ambiciozno oglašava svoj nastup projektanta posebnog senzibiliteta.

Mirko Jovanović je, pored Ivo Antića, najrasniji predstavnik evropskog modernog duha u nas. Njegova zgrada u Pariskoj ulici zrači vrlinama savremenog graditeljstva.

Bogdan Bogdanović zauzima posebno mesto u arhitekturi Beograda i Srbije. Njegovo delo, zapravo, samo jednim svojim delom pripada arhitekturi u užem smislu. Ono je više neka vrsta prostorne i likovne sinteze posebne vrste objekata memorijalne arhitekture.

Istoj generaciji arhitekata pripadaju i mnogi drugi autori značajnih dela beogradske arhitekture.

Ovde svakako posebnu pažnju zaslužuju: Branko Veselinović, Ljubiša Dragić, Radivoje Tomić, Rista Sekerinski, Slobodan Mihailović, Đorđe Stefanović, Dana Milosavljević i dr.

U odnosu na generaciju studenata arhitekture upisanih na Fakultet 1946. godine, poznate pod nazivom A/46, ne bih mogao ostati objektivan u prosudjivanju ličnih doprinosa pojedinaca iz prostog razloga što toj generaciji i sam pripadam.

Ovde će biti reči samo o nekim od onih koji su već stekli ime i javna priznanja za svoja dela, kao što su:

Uglješa Bogunović koji je, zajedno sa arh. Slobodanom Janićem i inž. Milanom Krstićem autor televizijskog tornja na Avali i palate »lista »Politika» za šta su dobili Oktobarsku nagradu.

Milan Korolija realizuje u Beogradu nekoliko svojih projekata i ako svoja najznačajnija dela izvodi na crnogorskom primorju (hoteli u Budvi i Bečićima).

Zoran Petrović radi samostalno kao i u zajednici sa Aleksandrom Radojevićem i Momčilom Pavlovićem sa kojima projektuje objekat Kulturnog centra na Banovom Brdu i dečje jasle u Železniku.

Dejan Nastić projektuje više stambenih i školskih zgrada, od kojih među prvim svojim radovima izvodi zgradu u ulici Strahinja Bana. Van Beograda realizuje svoje najznačajnije projekte među kojima hotel na Divčibarama i motel.

Nikola Salčić se pretežno bavi projektovanjem objekata za školstvo, kulturu i zdravlje. U Beogradu, pored stambene zgrade u ulici Save Kovačevića i dečijih jasala u ulici Miloša Velikog, realizuje projekte osnovne škole na Vračaru i Karaburmi. Međutim, njegovo najznačajnije ostvarenje je Dom zdravlja u Čačku.

Vladislav Ivković uglavnom radi na problemu projektovanja aerodroma. On je jedan od autora projekta za zgradu aerodroma u Surčinu, za koju su dobili Oktobarsku nagradu Beograda. Pored ovih, svojim delima su se već afirmisali i mnogi drugi pripadnici iste generacije, kao: Branislav Milinković, Branko Aleksić, Dušan Milenković, Milan Terzić, Borko Novaković, Ranko Trbojević, Mateja Nenadović i dr.

Neposredno za ovim dolaze autori drugih posleratnih generacija arhitekata, iz kojih se brzo izdvajaju imena onih najtalentovanijih među njima, koji svojim prvim rezultatima i uspesima na javnim konkursima i u neposrednoj izgradnji svojih prvih zapaženih ostvarenja skreću sve više pažnju stručne javnosti i dobijaju laskave ocene, priznanja i nagrade za svoja vredna i značajna ostvarenja u arhitekturi. Tako:

Krešimir Martinković je autor zgrade u Dalmatinskoj ulici kao i grupacije na Vračaru.

Igor Potkonjak je izveo zapažen soliter na Bulevaru Revolucije. **Milan Mitrović** pored sportskih objekata, izvodi poznati centar za studente u Novom Beogradu.

Dušan Milenković posle stambenih zgrada na Banovom Brdu i Novom Beogradu, projektuje niz javnih zdanja u Africi.

Vladimir Blažin je autor objekta Carine na Novom Beogradu.

Stanislav Ličina pored groblja zaslужnih građana, projektuje impozantna zdanja novog Filozofskog fakulteta.

Dragoš Balzareno izvodi Dom zdravlja na Vračaru.

Neda Tomanović je projektant objekta Jugometala u Deligradskoj ulici.

Aleksandar Gligorijević izvodi grupu stambenih objekata na Senjaku.

Petar Vulović dobija Borbinu nagradu za objekat SDK u Brankovoj ulici.

Danas se već može sa dovoljno pouzdanja sagledati uloga i doprinos opštem toku kretanja u arhitekturi i onih istaknutih pojedinaca iz generacije najmladih, koja je na javnu scenu zbijanja u praksi stupila tokom zadnje decenije. Mnogi među njima su već ostvarili vrlo zapažena dela i stekli javno priznanje i nagrade za svoje rezultate.

Miroslav Mitić, Mihailo Čanak i Leonid Lenarčić su autori impozantnog stambenog objekta u bloku 21 na Novom Beogradu.

Aleksandar Stepanović, Božidar Janković i Branislav Karadžić, pored zapaženih uspeha na konkursima, autori su vrlo zapaženih realizacija bloka 22 ili 23 na Novom Beogradu i Pozorišne akademije kao i prvog objekta kompleksa univerziteta umetnosti.

Stojan Maksimović i Branislav Jovin zajedno projektuju i realizuju zgradu opštine Novi Beograd da bi kasnije izveli i nekoliko samostalnih dela: restoran na Ušću i stambene zgrade u Bulevaru Crvene armije i ulici Save Kovačevića — Maksimovića i zgrada Urbanističkog zavoda — Jovina.

Milan Lojanica, Predrag Cagić i Borivoje Jovanović su autori stambenog kompleksa Julino brdo, za šta su dobili Oktobarsku nagradu Beograda.

Zoran Žunković i Mihailo Živadinović čine tandem autora nekoliko istaknutih objekata u Beogradu kao: Palata pravde u Savskoj ulici, stambeni objekat na Bulevaru Revolucije i dr.

Dragoljub i Ljiljana Bakić grade objekat Sportske hale »Pionir« kombinacijom čeličnih i betonskih konstruktivnih elemenata.

Petar Popović je autor interesantnog objekta škole na Novom Beogradu.

Pored ovih, koji su uspeli da realizuju svoje prave projekte, u generaciji mlađih svojim talentom i idejama ispoljenim preko konkursa ili još neizvedenih projekata, svoje prisustvo nagoveštavaju mnogi drugi potencijalni autori budućih dela naše savremene arhitekture.

Arh. Ratomir Bogojević: Dom štampe

DOMETI ARHITEKTURE BEOGRADA

Dometi posleratne beogradske arhitekture vrlo su visoki. Oni su značajni za izgled našeg glavnog grada, značajni za razvoj srpske i jugoslovenske arhitekture, a nisu beznačajni ni za kodeks kretanja posleratne arhitektonске misli i u evropskim pa i svetskim rasponima. No nažalost, odmah se moramo latiti ograde »nažalost« i dopuniti naše tvrđenje bližim određenjima da su ti dometi povezani za veoma ograničen krug ličnosti i njihovih dela, krug koji ni izdaleka ne odgovara objektivnim i potencijalnim društveno-ekonomskim, socijalnim, političkim, materijalnim i kreativnim mogućnostima i posedovanjima Beograda. Za tri posleratne graditeljske decenije u Beogradu je izgrađeno veoma mnogo arhitektonskih objekata koji bogate njegove prostore novim i boljim uslovima za život i rad, za kulturu, za sport, za odmor, zdanjima koja grade nove ambijente i preobražavaju njegovu dojučerašnju sliku. U Beogradu je u tom vremenu na primer izgrađeno oko 160 stambenih novih jedinica sa preko 8 miliona kvadratnih metara. Koliki je to broj najbolje se vidi po podatku da je ovaj novi arhitektonski fond jedan ipo puta veći od celokupnog beogradskog predratnog stambenog nasleda. U tom velikom graditeljskom zamahu postignuti su i vrlo raznovrsni rezultati.

Izuzetno značajnu ulogu ne samo za razvoj Beograda već isto tako i za razvoj jugoslovenske arhitekture imao je arh. Nikola Dobrović. Ta uloga je toliko krupna i složena da je do danas ostala skoro neprocenjena. Naša obaveza je da u okviru teme

ne fundamentalno mesto beogradskog graditeljstva postavimo arhitektu Dobrovića sa njegovim delom koje je ishodilo niz urbanističko-arhitektonskih dometa o kojima ćemo pojedinačno govoriti.

Osnovni arhitektonski kompozicioni motivi iz prvog posleratnog Dobrovićevog urbanističkog plana bili su raspoređeni duž obala

Dunava i Save. To su bili veliki i reprezentativni objekti namenjeni za veliko Predsedništvo vlade FNRJ, za zgradu Centralnog komiteta KPJ i za reprezentativni hotel. Za sve ove objekte bio je raspisan prvi posleratni veliki jugoslovenski konkurs na osnovu koga su dobijena rešenja prema kojima se kasnije pristupilo njihovoj realizaciji. Konkurs za zgradu Centralnog

Arh. Iva Antić: Sportski centar »25 maj«

komiteta KPJ nije ocenjen na zadovoljavajući način pa se izgradnji ove zgrade pristupilo mnogo kasnije pod sasvim drugim okolnostima i uslovima. Prvu nagradu za zgradu Predsedništva vlade dobili su zagrebački arhitekti Anton Urlih, Vladimir Potocnjak, Zlatko Najman i Dragica Perak. Prema njihovim projektima započeta je izgradnja. U toku gradnje došlo je do zastoja radova, pa je zgrada završena u vreme kada je reorganizovana društvena uprava i zgrada transformisana u palatu Saveznog izvršnog veća. Projekte ove adaptacije izvršio je arh. Mihajlo Janković sa saradnicima. Sličnu sudbinu imao je i reprezentativni hotel koji je počet da se gradi na osnovu konkursnih rezultata iz 1947. godine, po projektima zagrebačkog arhitekte Laloslava Horvata da bi posle izvođenja betonskog skeleta radovi bili obustavljeni. To je kroz dugo vremena bio spomenik ambicija i želja koje su tek 1955. godine mogle da se uključe u život. Tada se pristupilo definitivnoj gradnji, da bi 1961. godine bio završen sa bogatim sadržajima opremom najvišeg komfora sa hiljadu postelja i imenom hotela »Jugoslavija«. Vrednosti njegove jednostavne kubične arhitekture čini se da su predpostavljene vrednostima okoline a posebno izvanredno uspešno obrađene obale i keja.

Još jedna beogradska zgrada vezuje se za ovo vreme iako je nastala znatno kasnije. To je zgrada društveno političkih organizacija čija predistorija počinje od već pomenutih konkursa iz 1947. g. Konkursne ideje su propale iako je tad na konkursu najvišu nagradu dobio vodeći

Arh. Branislav Jovin: Poslovna zgrada Zavoda za planiranje razvoja grada Beograda i Direkcije za izgradnju i rekonstrukciju Beograda

jugoslovenski arhitekta Edvar Ravnikar iz Ljubljane. Vremenom se odustalo od prvog projekta, njegovog mesta pa i same namene. Posle užega konkursa izrade novog projekta poverena je arhitekti Mihajlu Jankoviću. Zgrada je završena 1965. godine. Njena arhitektura je izrađena jednim čistim paralelopipedom visine dvade-

setčetiri sprata čiji skelet oblaže iskvadrirana fasadna zavesa od stakla i aluminijuma.

Zgrada društveno-političkih organizacija završena je 1965. godine što znači da je za prvu veliku graditeljsku trijadu Beograda (predsedništvo vlade, CK i hotel)

bilo potrebno skoro dve decenije što oslikava puteve planiranja razvijanja građevinarstva i arhitekture koja je počinjala od korbizjevske oblaganja paralelopipednih formi do industrijalizirane arhitekture obešene na primarnu konstrukciju.

U ovom rasponu kreću se ostale arhitektonski značajne građevine Beograda ovog vremena. Tako kao jedno od prvih značajnih arhitektonskih dela u Beogradu, koje je inaugurisalo prodor korbizjevske arhitekture u našu sredinu, bila je štamparija na Pioniru koju je 1950. godine projektovao arh. Milorad Macura.

Posle završetka štamparije arh. Macura je bio vrlo zaposlen beogradski graditelj. Izradio je nekoliko objekata od kojih su od posebnog značaja stambene zgrade u ulici 7. jula i ulici Proleterskih Brigada. Te zgrade nisu imale ničeg zajedničkog sa tadašnjim nivoom i kvalitetom stambene izgradnja koja je bila sva bezlična, siromašne misli i upotrebljenih materijala.

Nešto kasnije, bliskim postupkom, Vlade Maksimović gradi zgradu Jugoslovenske investicione banke na Terazijama. Iako je zgrada građena 1958. godine ona je građena skupljim i bogatijim materijalom nego što je to bilo uobičajeno u to vreme, a i arhitektonski pristup bio je prilično nov za beogradске prilike.

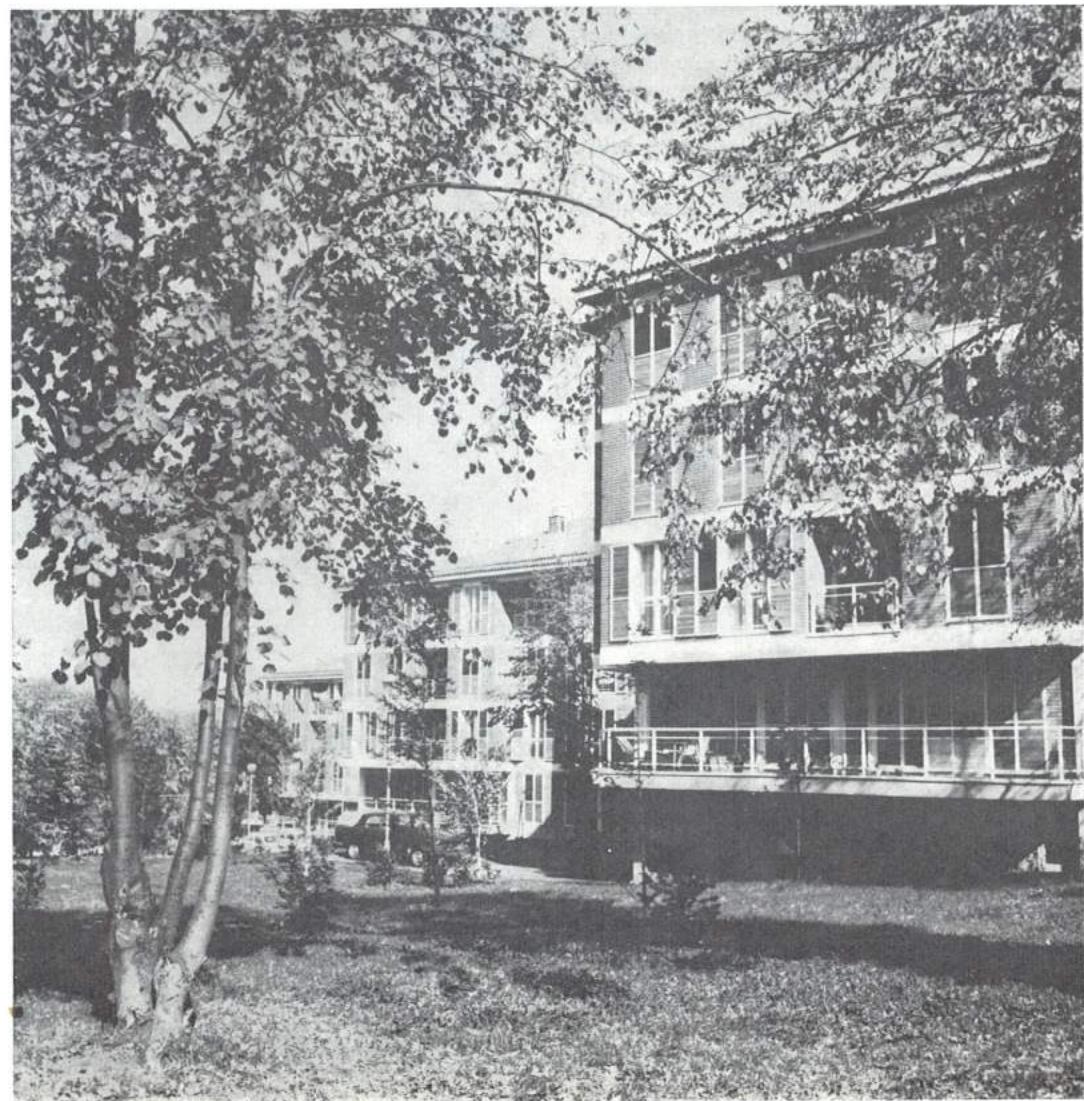
Gotovo u isto vreme sličnim pristupom graden je i Dom štampe na Trgu Republike. Projektovao ga je arhitekta Rata Bogojević, jedan od izuzetno talentovanih beogradskih arhitekata koga je život vrlo rano slomio u punom stvaralačkom zamahu. Od nekoliko vrlo značajnih projekata rađenih za Beograd Bogojević je imao sreću da izgradi samo jedan i to ovaj Dom. Domom štampe Bogojević je ostvario jednu osobenu likovnu predstavu preciznih strukturalnih veza i bizarnih detalja postavljenih na fonu jedne absolutne arhitektonske celine. Od sredine pedesetih do početka šezdesetih godina u beogradskoj arhitekturi upadljivo je prisutan arh. Aleksej Brkić koji tad gradi zgradu Hempra na Terazijama, zgradu Socijalnog osiguranja u Nemanjinoj ulici i kompleks administrativno stambenih zgrada na Vračaru. Sve ove građevine pripadaju pionirskim trasama posleratne beogradске arhitekture jer su u neku ruku i protest vremena u kome je netalen-

tovanost sarađivala sa žurbom i nemoći administrativnog protektorata nad projektovanjem i gradenjem.

U ovoj arhitekturi ima mnogo Miseovske jednostavnosti i geometrizma tada u svetu popularnog »internacionalnog« stila. Najviši rezultat u svojim naporima Brkić je ostvario na zgradi Socijalnog osiguranja koja je u trenutku skidanja skele, a to je bilo na samom kraju šeste decenije, bila šokantan objekt, avangardna demonstracija, koja je nagonila na razmišljanje i podsticala na nove puteve arhitektonskog stvaralaštva. Beograđani dobro znaju i pamte

ovaj objekat upečatljive arhitektonске opne sklopljene jednostavnim geometrijskim oruđem. Tokom pete decenije nastala je jedna od najznačajnijih arhitektonskih celina posleratnog Beograda. To je kompleks Beogradskog sajma čiji je autor arh. Milorad Pantović, koji je još pre rata kao jedan od Korbizijevih saradnika, uveo avangardna evropska arhitektonska viđenja u naše prostore. Osvojivši u zajedničkom nastupu sa arh. Vladetom Maksimovićem prvu nagradu na konkursu Pantović je dobio mandat da sam radi na projektovanju sajamskog kompleksa. On je snažnim kreativnim rasponom izgradio impozantno

Arh. Mirko Jovanović: Stambeno naselje u Ulici kneza Višeslava

delo u kome je ostvarena sinteza velikih gradevinskih misli pedesetih godina i likovnih potencijala koje pruža prostor od 250.000 m². Arh. Pantović je za saradnike imao poznate beogradске konstruktore inženjere Milana Krstića i Branka Žeželja koji su svojim smelim konstruktivnim konцепцијама sigurno doprineli ukupnom postignutom rezultatu.

Početkom šeste decenije u beogradskoj arhitekturi počinje da se afirmiše nekoliko mlađih ličnosti koje su svoje arhitektonsko obrazovanje stekli posle rata na beogradskoj arhitektonskoj školi. Jedan od tih

primera je Stambena zgrada arh. Mirka Jovanovića izgrađena u Pariskoj ulici u Beogradu na granici grada prema Kalemeđdanu. To je bila jedna od prvih zgrada gradene u fasadnoj opeci, divnog crteža, vanrednih proporcija i majstorskog arhitektonskog detalja. Visoki rafirman u služenju opekom arhitekta Jovanović je potvrdio i kasnije stambenim naseljem u Košutnjaku 1970. godine gde je pored opeke upotrebio i keramidu tako da se ova dva tradicionalna materijala svojom svezom crvenom bojom vanredno uklapaju u zelenilo i slikoviti pejsaž. Pored eksterijernih kvaliteta Jovanovićevih objekata,

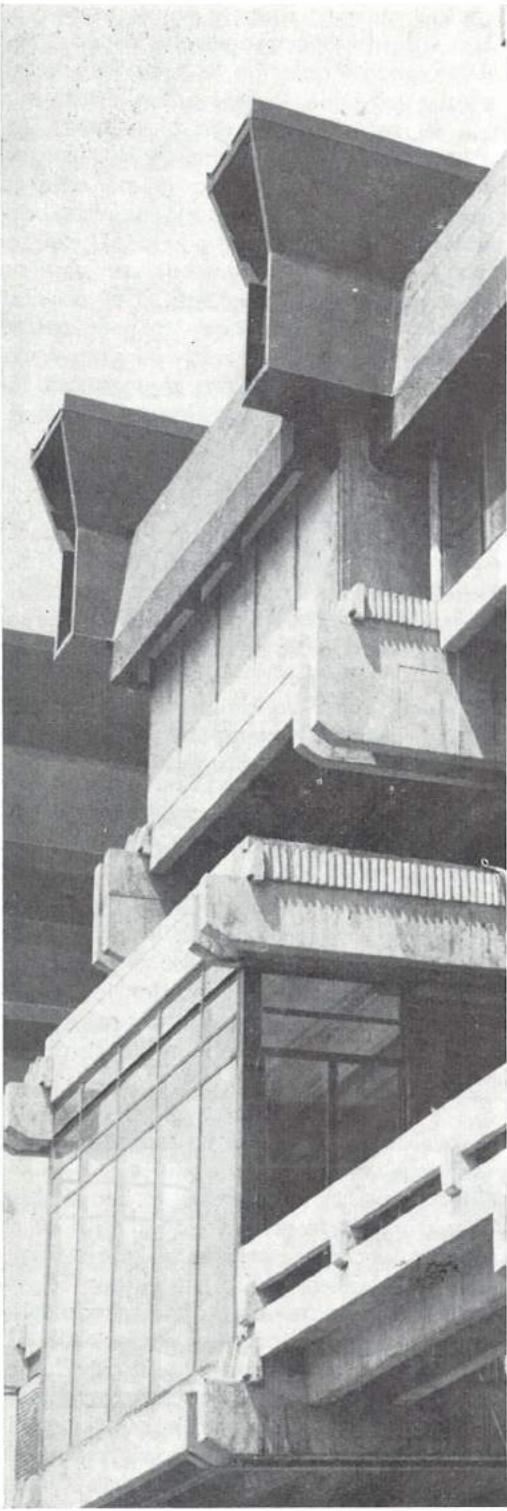
paznju privlače i njegove funkcionalne, sa puno intimiteta organizovane osnove. Početkom sedme decenije iz te pomenute generacije izdvojila je se i grupa arhitekata koju su sačinjavali Vladislav Ivković, Dušanka Menegelo, Sofija Paligorić, Nadežda Filipon i Vesna Matičević, grupa koja je radila timski, koja je radila na više beogradskih problema, ali koja je najveći rezultat postigla u izgradnji pristanišne zgrade aerodroma u Surčinu. Ovaj objekat karakterističan je po tome što se iz opštег koncepta horizontalizma odvijaju nove prostorne regulative, izražene u ugaonom dizanju konstrukcije centralne hale i vertikalni komandnog tornja.

Arh. Nedja Tomanović: Poslovna zgrada »Jugometal« u Deligradskoj ulici

Tih šezdesetih godina Novi Beograd nastavlja da se izgrađuje bezličnim velikim stambenim zgradama, bez ikakvih ozbiljnih arhitektonskih kvaliteta. U to vreme Novi Beograd je samo velika kolektivna spavaonica, pred kojom su se prostirale prostrane i sive peščane dline. Uz ovaj savski i dunavski pesak počeli su da se najpre hvataju prameni zelenog korova, trase budućih bulvara i najzad i ona druga ne samo stambena izgradnja koja sazdaje biće grada. Najznačajniji objekat ove gradnje svakako je Centar mesne zajednice koji je projektovao arh. Uroš Martinović. To je bio pionirski posao, bez presedana koji se uspešno uklopio u tkivo krupnih blokova i njihovu upadljivu urbanističku monotoniju. Osnovni koncept Centra razvijen je na atrijumskom sistemu kosouglih koordinata uz koje je ugrađena prijatna arhitektura čovkomernih horizontata.

Sve ove objekte sa početka sedme decenije gradi ista generacija arhitekata što je karakteristično za ovaj trenutak beogradske arhitekture. Iz te generacije izdvojili su se sredinom decenije i arhitekte Uglješa Bogunović i Slobodan Janjić projektom Televizijskog tornja, na Avali, koji predstavlja osobeno delo podjednako vredno kako u arhitektonском konceptu tako i u konstrukciji koja je integralni deo te arhitekture. TV toranj na Avali nije samo značajno delo naše arhitekture nego, zahvaljujući njegovom vršnom konstruktoru inž. Miljanu Krstiću i vršno delo jugoslovenskog gradevinarstva. Svoje značajno prisustvo u Beogradskoj arhitekturi Bogunović i Janjić potvrđiće kasnije u više slučajeva, a posebno primerom poslovne zgrade »Politika«, koja

Arh. Ljiljana Bakić i Dragoljub Bakić: Sportska hala »Pionir«

izgrađena u starom jezgru grada uklještena između raznih arhitektura svojim čistim konceptom i svojim vezivnim elementima ne samo da nije uznemirila stare susede nego je starom skveru donela novu živahnu i prijatnu atmosferu.

Ovo svoje izlaganje o dometima beogradске arhitekture započeli smo isticanjem uloge arh. Dobrovića u fundamentalnim relacijama rasmatranih pitanja. Pomenuvši njegovo prisustvo u Beogradu u ulozi njegovog Glavnog arhitekte nismo dorekli da je taj još neobašnjen mudri i veliki čin veoma kratko trajao. Mediokritetstvo i više od toga ukinuli su brzo ovaj red stvari i Dobrovića koji je dobio i najviša svetska priznanja kao izuzetna stvaralačka ličnost naše zemlje karantinski je odvojen od arhitekture i urbanizma Beograda. Samo zahvaljujući mudrim ličnostima iz Jugoslovenske narodne armije Dobroviću je kasnije povereno projektovanje kompleksa zgrade Saveznog sekretarijata za narodnu odbranu. Tako je između 1956. i 1963. godine Dobrović iz riznice brojnih projekata izgradio svoje jedino arhitektonsko delo u Beogradu. Uradio ga je sa velikim zakašnjenjem, ali njemu, tom korifeju naše arhitekture, ni vreme ni ljudi, ni neljudi nisu do kraja smetali da ostavi Beogradu monumentalnu arhitektonsku kompoziciju. U drugoj polovini šeste decenije pažnju privlače objekti arhitekata Olge Divac, Radića, Tomića i Milana Terzića. Arhitekta Divac je autor Podzemnog pešačkog prolaza

na Zelenom vencu. Ovaj objekat, iako je nova tema beogradske arhitekture, uspešno je savladan pa je jedna urbana nužda kreativnim postupkom dovedena do pozitivnog cilja u kome arhitektonsko prisustvo krupnih staklenih površina, svetlosnih izvora, dekorativnih pasaža i vegetacije ostvaruju prijatan gradski ambijent. Arhitekta Tomić izgradio je u Knez Miloševoj ulici Dom inženjera i tehničara Jugoslavije. U kvalitet prostora koji gradi Dom može se ubrojati njegova uspešna likovna povezanost sa starom stilskom zgradom Turske ambasade.

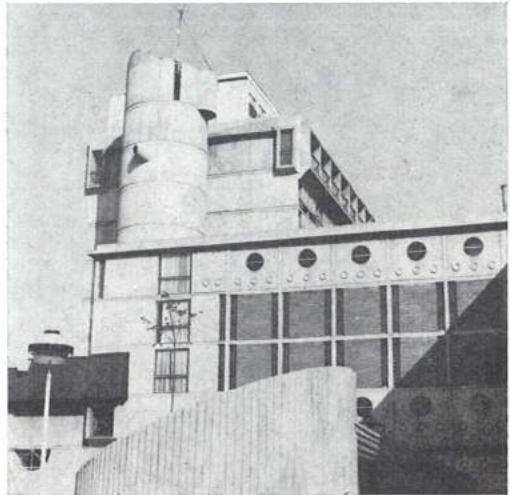
U priličnoj stagnaciji kvaliteta stambene izgradnje u ovom vremenu ističe se uzidana stambena zgrada arhitekta Terzića izgrađena u ulici Georgi Dimitrova, koja pokazuje kako se sa minimumom sredstava značajkim poslom može valorizirati arhitektonska misao.

Osmu deceniju afirmiše u beogradskoj arhitekturi nekoliko arhitektonskih timova koji su postigli naročito značajne rezultate u stambenoj izgradnji. Kao prve treba navesti grupu arhitekata koju sačinjavaju Milan Lojanica, Predrag Cagić i Borivoje Jovanović koji su 1970. godine izgradili stambeno naselje Julino brdo. Četrnaest tipskih lamela ovenčalo je rubove ovog neobičnog akropolja sferoidnim nizovima koji se ritmički uzdižu u vertikalnim snopovima visokim 5—15 spratova, bogate plastične artikulacije sazdane od neobrađenog

Arh. Mihajlo Mitrović
Poslovna zgrada »Energoinvest« u Beogradu

Arh. Mihajlo Mitrović
Hotel »Putnik« na Novom Beogradu

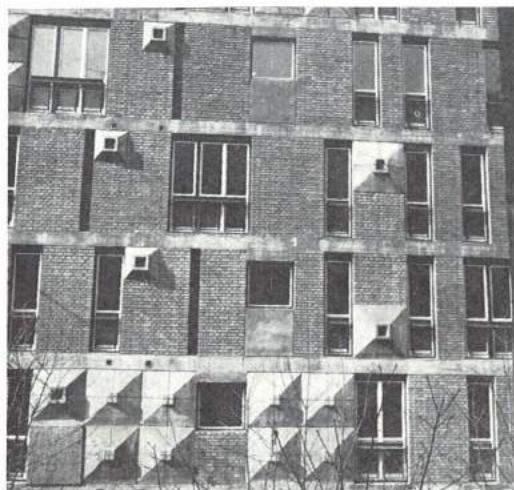

brit betona. Još se nije stišalo zadovoljstvo zbog ovog događaja koji je obavezao dalju stambenu izgradnju a pristigli su novi stambeni kompleksi novih timova. Najpre stambene zgrade u bloku 29 Novog Beograda čiji su autori Milosav Mitić i Mihajlo Čanak a zatim čitava serija blokova koje su projektivali Božidar Janković, Branislav Karadžić i Aleksandar Stjepanović. Od početka gradnje Novog Beograda pa sve do pojave ovih objekata njegova urbanistička rešenja bila su vrednija od arhitektonskih realizacija. Ovim objektima naročito izgradnjom 23 bloka menja se dugo-godišnja situacija i konačno dobrom rezultatom afirmiše arhitektonski kvalitet krupnih stambenih jedinica.

Početkom sedamdesetih godina ostvarili su značajne objekte u Beogradu arhitekte Stojan Maksimović i Branislav Jovin zajedničkim delom, zgradom Skupštine Novi Beograd. Njihovi najznačajniji objekti su oni koji su pojedinačno radili, zgrada Urbaničkog zavoda koju je projektovao Jovin, i odnosno stambeni blok na Bulevaru Crvene armije koji je projektovao Maksimović. Zgrada Urbanističkog zavoda pretstavlja izuzetno redak urbanističko arhitektonski pristup projektovanju javnih objekata. Sve komponente njegove celine su i retke i ne-uobičajene ali rešavane sa apsolutnom doslednošću najvišim stvaralačkim duhom.

Ulaskom u osmu deceniju umnožava se i broj značajnih arhitekata. U ovo vreme do-

Arh. Mihajlo Mitrović: Stambena zgrada u Jugovićevoj ulici u Beogradu

vršavaju se dva objekta jednog od vrsnih beogradskih arhitekata koji nažalost nije imao prilike da svoj talent i znanje stavi u službu beogradske arhitekture. Ovo se odnosi na arh. Ivu Kurtovića i njegova dela: Narodnu biblioteku i poslovnu zgradu zajednice osiguranja Dunav.

Ulaskom u osmu deceniju umnožava se broj značajnih arhitekata a samim tim i arhitektonskih dela ozbiljnih vrednosti. Prostor i vreme nam ne dozvoljavaju da kažemo više no da nabrojimo autore i njegova dela. To su arh. Ljiljana i Dragoljub Bakić sa palatom sportova »Pionir«, Petar Petrović sa školom »Ratko Mitrović« u Novom Beogradu, Nedо Tomanović sa poslovnom zgradom »Jugometala«, Branko Pešić sa palatom »Beograd«, Svetislav Ličina sa Filozofskim fakultetom, Žunković Zoran i Mihajlo Živadinović sa stambenim blokom u Bulevaru Revolucije, Vulović Petar sa zgradom Službe društvenog knjigovodstva, Milan Mitrović sa Studentskim centrom.

Trojici beogradskih arhitekata treba dati posebno mesto u okviru naših analiza. Arh. Momčilu Belobrku jednom od najznačajnijih arhitekata predratnog Beograda, čiji je opus impozantan po broju realizacija i visokom stvaralačkom nivou, čiji je doprinos posleratnoj beogradskoj arhitekturi izražen u supremativnim bavljenjem pozorišnom arhitekturom. Praktično sve što je značajno u ovoj oblasti gradenja u Beogradu njegovo je delo. Počevši od Jugoslovenskog dramskog pozorišta, koje, čudesnom

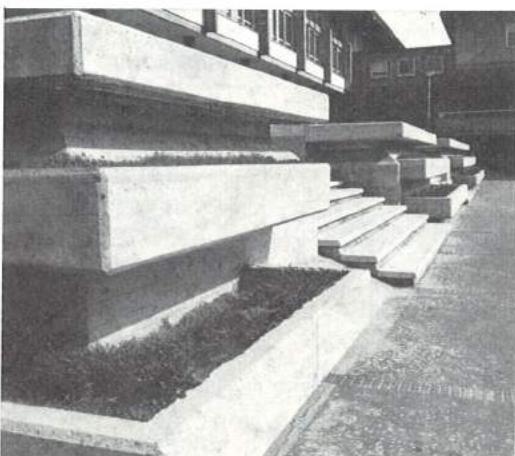
snagom, i danas posle skoro tri decenije стоји као neprevaziđeni spomenik jedne totalne arhitekture.

Bogdanu Bogdanoviću koji je baveći se spomeničkom arhitekturom postao svetsko ime u ovoj oblasti građenja. Tragajući po dalekoj prošlosti on je pronašao inspiracije za jedan sasvim novi i originalni likovni svet u kome je jezik klasične lepote transponovan u moderni senzibilitet našeg vremena.

I najzad trećem, arhitekti Stanku Mandiću koji je svojim bogatim delom izuzetne senzibilnosti afirmisan kao jedan od vrhunskih jugoslovenskih arhitekata, a u Beogradu nije izradio niti jednu jedinu zgradu. Prateći hronologiju beogradske arhitekture stalno smo tražili vreme u koje treba smestiti ličnost arh. Ivana Antića. Njegove prve značajne realizacije su pod beogradskim nebom još od 1953. godine kada je projektovao kompleks stambenih kula na Zvezdari, odmah ocenjenih kao vrhunski domet jugoslovenske arhitekture, a njegova se aktivnost nije prekidala sve do današnjih dana. Tako je ostalo da se njegovo ime nađe na kraju ovoga teksta. Arhitekta Antić je izradio nekoliko objekata koji svi od reda spadaju u najviši vrh beogradske posleratne arhitekture. U njegovom delu nije bilo kolebanja od Zvezdare, pa preko Muzeja savremene umetnosti, (sa arh. I. Raspopović) preko Doma pionira, stambene zgrade u ulici Svetog Save, Sportsko rekreacionog centra »25. maj« pa do »Pinkija« sve je to jedan veličanstveni put neprevaziđen u posleratnom periodu u našoj sredini. Sve je to krajnje iskrena, jednostavna, humana arhitektura, visokog senzibiliteta, izuzetno odnegovanog detalja.

Ako treba da se da jedna opšta ocena o dometima beogradske arhitekture onda bi ona mogla da se iskaže u dva horizonta. Prvi, da je u Beogradu izuzetno mnogo građeno jer se on za protekle tri decenije upetostručio, ušestrostručio, da je za to vreme imao sposobnih graditelja da nije iskoristio svoje potencijalne mogućnosti, da je opšti prosek ispod priznatih kriterija, ali možemo tvrditi da se u drugom horizontu u ne velikom broju nalaze značajni stvaraoci koji su stvorili i značajna dela koja sigurno ulaze u najbogatiju riznicu evropskog pa i svetskog stvaralaštva.

Arh. Mihajlo Mitrović: Plato ispred Narodne biblioteke

SAMOUPRAVNO PLANIRANJE

Ovaj članak nema pretenzija da u celini rasvetli problem samoupravnog planiranja, s jedne strane, i ulogu planerskih organizacija u samoupravnom planiranju, s druge strane. I jedna i druga tema su vrlo kompleksne da bi se u jednom okomu članku do kraja razjasnile. Ovo je samo jedan pokušaj da se izvuku na površinu neke bitne karakteristike samoupravnog planiranja i, s tim u vezi, neke od novina u planerskom poslu i posebno radu planerskih organizacija.

Ovde se deju više načelna opredeljenja naše društvene zajednice nastala kao rezultat analize dosadašnjeg sistema planiranja, no ostaje potreba prikaza i analize praktičnih rezultata na tom polju, kako bi se na toj osnovi usavršavali ovde dati stavovi i predložile metode i putevi praktične primene.

Samim tim, ovaj članak otvara mogućnost za seriju napisa iz ove problematike (iskustva u oblasti detaljnih urbanističkih planova, društvenih planova — srednjoročni društveni plan —, generalnih urbanističkih planova i regionalnih prostornih planova) u kojima bi se na praktičnim primjerima prikazali dosadašnji pokušaji i rezultati našeg Zavoda u primeni samoupravnih principa planiranja i izvukli zaključci o potrebnim akcijama na tom planu.

Nov Ustav iz 1974. godine i Zakon o osnovama sistema društvenog planiranja i o društvenom planu Jugoslavije predstavljaju osnov novih kvaliteta u samoupravljanju, tj. afirmaciju samoupravnog planiranja u celini — na svim nivoima funkcionalnog i društveno-političkog organizovanja naše društvene zajednice.

Da bi se bolje uočile i shvatile kvalitetne razlike novog i dosadašnjeg sistema planiranja podsetimo se nekih bitnih karakteristika ova dva sistema.

Karakteristike dosadašnjeg sistema planiranja

Dosadašnje planiranje je karakterisalo:

- Odvojenost i različitost društvenog i prostornog planiranja po predmetu, području i vremenskom periodu za koji se planira,*)
- jednostranost odlučivanja i procene razvoja uz nedovoljno angažovanje zainteresovanih,**)
- nedovoljna informisanost,
- nedovoljna koordinacija razvoja i planova,
- nedovoljno definisanje instrumenata za sprovođenje planova i
- nedovoljno poštovanje usvojenih planova tj. nedosledno i neadekvatno sprovođenje u život usvojenih planova.

Iako se samoupravljanje uvodi još 1952. godine u planiranju ono nije dovoljno prisutno, tj. planiranje se sporo prenosi na neposredne proizvođače kako bi se omogućilo da samostalno odlučuju o uslovima i rezultatima svoga rada.

Republičkim urbanističkim zakonima iz 1963. god. ustanovljava se sistem prostornih planova i njihov međusobni odnos. Obavezno je donošenje prostornih planova na osnovu sagledanog dugoročnog društveno-ekonomskog razvoja u društvenim planovima, te urbanistički i regionalni plan i imaju poseban I deo — program, a plan iz osnovne uredbe o GUP-u iz 1949. godine ostaje II deo plana. Time, prostorni planovi dobijaju elemente integralnog — društvenog, ekonomskog i prostornog planiranja.

Od 1965. god., kada počinje društvena i privredna reforma, sve prisutnija potreba približavanja društvenog i prostornog planiranja u želji za stvaranjem efikasnijih instrumenata usmeravanja sveukupnog razvoja

Osnov i nove poruke za samoupravno organizovanje i planiranje daju: Ustav iz 1974. god., Rezolucija X kongresa SKJ, rezolucija VII kongresa SK Srbije i dr. republike i Zakon o osnovama sistema društvenog planiranja i o društvenom planu Jugoslavije (»Sl. list SFRJ«, br. 60/1976.).

Karakteristike novog — samoupravnog sistema planiranja

Najbitnije karakteristike i novine novog sistema planiranja su:

- samoupravnost — polazna osnova sistema planiranja su osnovne organizacije udruženog rada i udruživanje rada i sredstava. Osnovni nosiloci planiranja su udruženi rad, samoupravne i interesne zajednice i mesne zajednice;
- integralnost planiranja — pored ekonomskog, tretiraju se ravnopravno i društveni i prostorni elementi razvoja;
- istovremenost i kontinuelnost planiranja — istovremeno pripremanje, međusobno i informisanje i usklajivanje planova od strane svih nosilaca društvenog planiranja;
- dogovaranje o zajedničkim interesima i ciljevima razvoja;
- koordinacija — usklajivanje razvoja i planova i saglasnost posebnih interesa;
- usklajivanje obaveza koje nameću planovi i odgovornost u sprovođenju planova;
- primena naučnih saznanja u planiranju.

- Dohodak je osnovna kategorija planiranja, ali ne samo njegovo stvaranje, već i raspodela na sve vidove potrošnje, a to uslovjava definisanje, pored ekonomskog, i društvenog i prostornog razvoja, zaštite i unapređenja životne sredine.
- Društveni dogovor i samoupravni sporazumi su uslov i ishodište planiranja, jer obezbeđuju zajedničku akciju planiranja, a zatim i određene obaveze u toku sprovođenja plana. (Svi planovi treba da se izrade na osnovu samoupravnih sporazuma i društvenih dogovora o osnovama planova samoupravnih organizacija i zajednica i društveno-političkih zajednica, a isto tako, treba da se sproveđe putem jednog ili više društvenih dogovora i samoupravnih sporazuma zainteresovanih struktura.)

Uslovi za realizaciju novog sistema planiranja

Samostalnost u donošenju planova osnovnih organizacija udruženog rada (OOUR), samoupravnih interesnih zasednica (SIZ) itd.; integralnost planiranja, stalno usaglašavanje planova, istovremenost i permanentnost planiranja, odgovornost u sprovođenju planova i primena naučnih saznanja u planiranju uslovljavaju:

- definisanje zajedničke metodologije planiranja i pokazatelja razvoja,
- uspostavljanje sistema informacija i sistema informisanja za potrebe planiranja sa prostornom i vremenskom dimenzijom (serija podataka i pokazatelja razvoja, planerska dokumentacija, pravna regulacija, registar subjekata planiranja itd. i organizovanje brze i efikasne razmene informacija između učesnika u procesu planiranja),
- što brže organizaciono i kadrovsko osposobljavanje samoupravnih subjekata planiranja (UR, SIZ, DPZ itd.), i stručnih planerskih organizacija za samoupravni proces planiranja,
- stalno stručno osposobljavanje i usavršavanje planerskog kadra sa ciljem usavršavanja i obogaćivanja tehnike planiranja,
- što brže i efikasnije povezivanje i saradnju stručnih planerskih organizacija sa subjektima planiranja oko izrade određenih planova i planiranja uopšte,
- maksimiziranje stručnih istraživanja u cilju boljeg informisanja subjekata planiranja o mogućnostima, uslovima i pravcima razvoja.

Mesto i uloga stručnih planerskih organizacija u sistemu samoupravnog planiranja

Kako su sada osnovni nosioci planiranja UR, SIZ-e i mesne i druge zajednice i asocijacije, to planerske organizacije, koje su se dosad bavile izradom društvenih i prostornih planova, donekle menjaju svoje mesto i ulogu u procesu planiranja.

Naime, od osnovnih nosioca planiranja — predlagača planova — planerske organizacije postaju stručni servisi subjekata plani-

ranja (UR, SIZ-a, DPZ itd.) koji naučno-stručnom obradom omogućavaju svim subjektima planiranja sagledavanje valorizovanih, mogućih puteva njihovog razvoja u širem kontekstu sa svim posledicama (pozitivnim i negativnim), instrumentima za realizaciju, a kao osnov usaglašavanja pojedinačnih interesa u težnji ka bržem i efikasnijem progresu.

Uloga stručnih planerskih organizacija u novom sistemu planiranja, prema tome, je:

- predlaganje zajedničke metodologije planiranja,
- predlaganje sistema informacija i sistema informisanja za potrebe planiranja,
- transfer i integralni prikaz raspoloživih informacija (o dosadašnjem razvoju, postojećem stanju i budućem razvoju),
- istraživački rad:
 - upoređivanje procesa razvoja između struktura, prostornih jedinica itd. stvaranjem tipologije — raspoznavanjem specifičnosti, razlika, sličnosti itd.,
 - istraživanje više integralnih modela razvoja i vrednovanje tih modela sa stanovišta efekata, mogućnosti i potrebnih instrumenata za realizaciju, kao i interesa pojedinih subjekata planiranja i šire društvene zajednice (kao osnove usaglašavanja pojedinačnih interesa),
 - razvijanje sistema vrednovanja planova tj. kriterija za više mogućih razvojnih rešenja.

U prvo vreme, uloga stručnih planerskih organizacija trebalo bi da bude i pomoć u udruživanju i osposobljavanju subjekata planiranja za proces planiranja.

* * *

Zadovoljenje napred navedenih uslova za realizaciju novog sistema planiranja, preorientacija stručnih planerskih organizacija na istraživački rad, na jednoj strani, i tesnu saradnju sa subjektima planiranja, na drugoj strani, i max. inkorporiranje pojedinačnih interesa u jedinstvene planove specifičnih teritorijalnih jedinica, društveno-političkih zajednica itd.; treba u celini da afirmišu samoupravno planiranje kao specifičan i human metod planiranja razvoja.

*) U odnosu na predmet planiranja — društveno planiranje tretira pretežno ekonomске probleme i aspekte razvoja, a prostorno planiranje tretira prostorne aspekte.

U odnosu na područje planiranja i period za koji se planira, društveni planovi se rade za privredne organizacije, opštine-komune, republike i federaciju i to za jednu god. i 5-god. periode, a prostorni planovi se rade za delove naselja, opštine, regije i republike, a za narednih 20—30 godina. Detaljni urbanistički planovi se rade za delove naselja, a za narednih 5—10 godina i razrađuju urbanističkim projektima.

**) Planove rade stručnjaci na osnovu praktičnih i teorijskih znanja sa raspoloživim podacima. Razmatranje i usvajanje je na zborovima birača i sednicama skupština određenih društveno-političkih zajednica. Stručnjaci ne nude više mogućnosti za opredeljenje razvoja uz adekvatnu valorizaciju.

UKLAPANJE ŽELEZNICE U SISTEM JAVNOG GRADSKOG SAOBRĀCAJA U RAKOVIČKOJ DOLINI

U gradovima koji angažuju veliku površinu kao Beograd, funkcionalno rešenje iziskuje decentralizovan sistem sa više prolaznih ravnopravnih stanica i stajališta. U ovima figurišu jedna ili više tehničko-putničkih stanica. Formiranje novog Beogradskog železničkog čvora je u toku. U njemu figurišu dve ravnopravne putničke stanice — Prokop i Novi Beograd i više drugih stanica i stajališta. Ovaj sistem prate dve tehničko-putničke stanice, locirane u Gornjem Zemunu i Košutnjaku, koje omogućavaju efikasnu organizaciju železničkog saobraćaja.

Približavanje grada vangradskim putnicima i železnice gradskim stanovnicima, vrši se otvaranjem železničkih punktova u najatraktivnijim gradskim zonama i uključivanjem železničkih punktova u sistem javnog gradskog saobraćaja. Otvaranje niza novih stanica i stajališta u centru van njega, kao i prelociranje tehničko-putničke stanice iz Košutnjaka u Kijevo, pruža šire mogućnosti za oživljavanje zamrlog lokalnog prevoza na železnici. Cilj ovog razmatranja predstavlja uklapanje železničkog koncepta u sistem javnog gradskog saobraćaja (JGS-a) za 1985. godinu.

U generalnom rešenju Beogradskog železničkog čvora usvojenom 1971. godine, po variljanti »Prokop«, prihvaćena je orijentacija na tehničko-putničku stanicu u Košutnjaku, koja nudi kratke vožnje praznih garnitura i laku izmenu sastava tranzitnih vozova. Ova lokacija tehničko-putničke stanice, i pored svojih prednosti, onemogućava odvijanje lokalnog saobraćaja u Rakovičkoj dolini iz pravca Zapada, jer putnici moraju da napuste kompoziciju već u Prokopu.

Novije analize pokazale su da železnica može biti angažovana i u lokalnom saobraćaju Beograda, a posebno južno od Prokopa. Zato je određena nova lokacija tehničko-putničke stanice u Kijevo, a pomerena je 4,7 kilometara južnije od prvobitne lokacije. Ovim daljinski putnici sa Zapada dobijaju iza Prokopa još i stanicu Rakovica, a u lokalnom prevozu i stajalište Kneževac.

1. Uloga železnice u saobraćajnom sistemu grada

Podizanjem nivoa usluge, uvođenjem savremenih prevoznih sredstava i primenom savremenih signalno-sigurnosnih uređaja, železnica postaje integralni deo saobraćajnog sistema. Veza uvodno-izvodnih pravaca sa gradom ostvaruje se dvokolosečnom prugom, sa prolaznim stanicama, stajalištima i opremom pruge koja nudi visok kapacitet i kvalitet prevoza.

U sistemu JGS-a u Beogradu funkcionišu autobus, tramvaj i trolejbus. U prigradskom saobraćaju dejstvuje samo autobus. U kompleksnom sistemu saobraćaja svaki vid saobraćaja dobija svoju ulogu, koja je u skladu sa njegovim tehničkim i ekonomskim

karakteristikama. U tom sistemu svaki podsistem mora da ima jasnu ulogu. Železnica treba da dejstvuje u međugradskom i prigradskom saobraćaju. U prigradskom saobraćaju dejstvovaće u dve zone. Prva zona omeđena je Batajnicom, Resnikom, Jajincima i Pančevom, a druga se proteže do 50 kilometara od Beograda.

2. Železnica u Rakovičkoj dolini

Zonom Rakovičkog bazena prolaze tri jaka uvodno-izvodna železnička pravca: Požarevački, Niški i Barski. Najvećim delom oni se preklapaju, da bi se na izlazu iz doline razdvojili. U zoni ispitivanja, koja obuhvata železnički pravac između postojećih stanica Košutnjak i Kijevo, trase uvodno-izvodnih železničkih pravaca su sjednjene i na njima su locirane stanica Rakovica i stajalište Kneževac.

Dislokacijom tehničko-putničke stanice iz Košutnjaka u Kijevo, stvorena je mogućnost da svi međugradski vozovi iz pravca Zapada dolaze u tehničko-putničku stanicu Kijevo, a putnicima se pruža mogućnost korišćenja i stанице Rakovica. U tehničko-putničku stanicu dolaziće svi prigradski vozovi iz pravca Zapada i izvestan broj vozova sa Severa. Intenzivni daljinski tokovi kroz dolinu, neće pružati veće mogućnosti za organizovanje posebnog prevoza sa malim intervalima za lokalne putnike.

3. Potrebe Rakovičke doline za JGS-om

U zoni razmatranja ostvaren je visok stepen usaglašenosti između broja radnih mesta i broja radnika koji stanuju u neposrednoj blizini. Preko 60% od ukupno zaposlenih stanuju na teritoriji opštine Rakovica. Više radnih organizacija ima posebno organizovan prevoz radnika, bilo sopstvenim, bilo vozilima Gradskog saobraćajnog preduzeća. Da bi se korisnici ovog prevoza preorientisali na javni, potrebno im je ponuditi veći izbor linija i povoljan razmeštaj stanica.

Za Rakovičku dolinu karakteristična su dolinska, odnosno podužna strujanja putnika. Poprečna strujanja znatno su slabija, pa je i potreba za presedanjem sa poprečnih na podužne linije i obrnuto vrlo mala. Kada se pojavi potreba za podužnim presedanjem za jedno do dva međustanična rastojanja, ona se zadovoljava pešačenjem. Otuda će podužna preklapanja linija biti izrazita, poprečna i podužna presedanja, i pored dobre ponude, mala. Međugardska putovanja železnicom, čiji je cilj Rakovički basen, a delimično i Banovo Brdo, Žarkovo i Petlovo brdo, završavaće se u stanicama Rakovica. Prigradska putovanja železnicom ka Rako-

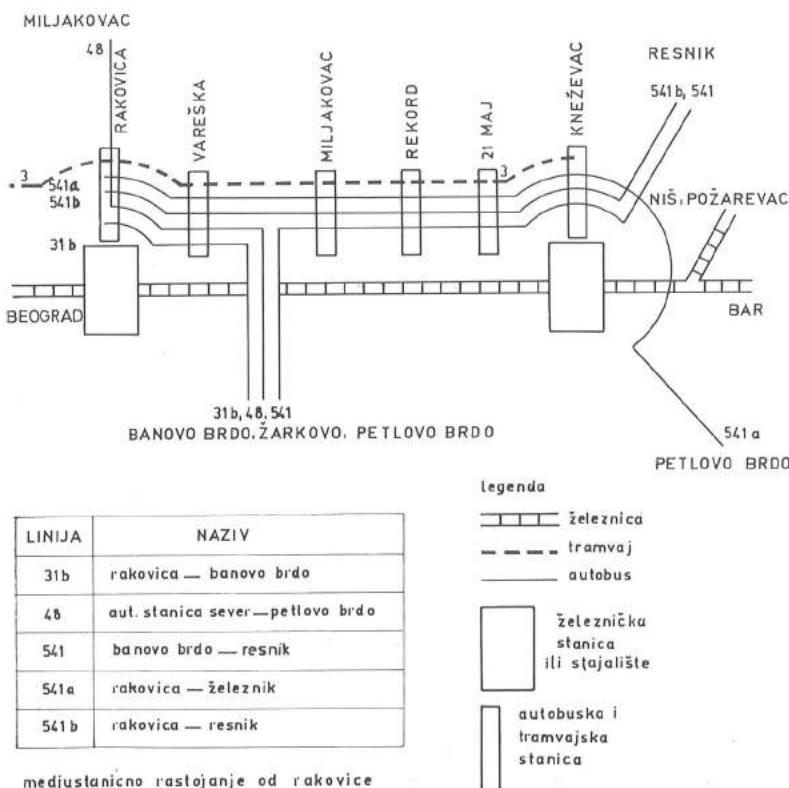
vičkom basenu mogu se realizovati na stanicu Rakovica ili stajalištu Kneževac. Industrijski objekti privlačeće izvestan broj prigradskih stanovnika, pa treba očekivati priliv železničkih putnika u vreme vršnog časa. Gravitaciona zona stajališta Kneževac znatno je manja nego kod stанице Rakovica, pa će utoliko i opterećenje ovog stajališta biti manje.

U vršnim opterećenjima intervali između prigradskih vozova krećuće se od 6 do 10 minuta. Intervali na tramvajskim i autobuskim linijama u proseku će se kretati od 3 do 6 minuta. Otuda će korišćenje železnica za gradska putovanja, zbog većeg međustaničnog rastojanja i niže frekvencije od tramvajskih i autobuskih linija, biti privlačno samo u vreme vršnog časa i to za putnike koji, bez presedanja, uz pešačenje ostvaruju planiranu vezu. Ovo nagoveštava skromno korišćenje železnice za čisto gradska putovanja.

4. Koncept JGS-a 1985. godine

U postojećem stanju (1976. g.) egzistiraju tramvajska linija 3 Novo groblje — Rakovica i autobuske linije: 541 Banovo Brdo — Resnik, 541-a Rakovica — Železnik, 541-b Rakovica — Resnik i 542 Rakovica — Petlovo brdo. Dislokacijom tehničko-putničke stанице iz Košutnjaka u Kijevo i oživljavanjem lokalnog prevoza,

Šema koncepta JGS-a u rakovičkoj dolini

železnička stаница Rakovica dobija povećan značaj, pa je potrebno izvršiti produženje pojedinih postojećih kao i otvaranje novih linija. U ovom razmatranju korišćene su trase postojećih i planiranih linija iz Srednjoročnog plana razvoja GSP-a do 1980. godine.

Mreža javnog gradskog saobraćaja u ispitivanoj zoni data je na grafičkom prilogu. Sastojeće se od jedne tramvajske, pet autobuskih linija i železničkog pod sistema. Radi koordinacije svih vredova prevoza, neophodno je da se obezbede površine za stанице terminuse u neposrednoj blizini vestibila železničke stанице Rakovica i stajališta Kneževac.

Tramvajska linija 3 povezuje Kneževac i Rakovicu sa primarnim centrom i autobuskom stanicom Sever. U posmatranoj zoni trasa linije poklapa se sa železničkim pravcem i ide novom saobraćajnicom Patrijarha Dimitrija, prolazi pored staničnog trga stанице Rakovica, ide neposredno uz naselje Miljakovac i završava ispred železničkog stajališta Kneževac. Producenjem trase od Rakovice do Kneževca u dužini od 2,1 kilometar i korišćenjem trupa postojećeg železničkog kraka za Požarevac, istočno od Industrije motora, tramvaj je privučen naselju Miljakovac i to koridorom koji prolazi pored stambenih blokova srednjih gustina i industrijskih objekata sa velikim brojem radnih mesta.

Od autobuskih linija tri imaju početno završnu stanicu ispred železničke stанице Rakovica. Jedna linija poprečno prolazi preko prethodne tri i navedene stанице, dok jedna autobuska linija tranzitira kroz dolinu.

Autobuska linija 541-a povezuje Rakovicu sa Petlovim Brdom i Železnikom, trasom koja u posmatranoj zoni ide ulicom Patrijarha Dimitrija. Terminal ove linije u Rakovici nalaziće se na staničnom trgu železničke stанице Rakovica. U odnosu na železnički pravac, linija vrši poprečno povezivanje naselja Petlovo Brdo i Železnik sa Rakovicom, saobraćajnicama Patrijarha Dimitrija i Kružni put.

Autobuska linija 541-b povezuje Rakovicu sa Resnikom trasom koja prati pružanje železnice. Terminal linije u Rakovici nalaziće se na staničnom trgu. Trasa linije od terminala u Rakovici do naselja Resnik ide ulicom Patrijarha Dimitrija, prolazi pored stajališta Kneževac i nastavlja putem za Resnik.

Autobuska linija 31-b povezuje Rakovicu sa Žarkovom i Banovim brdom. Terminal linije u Rakovici biće lociran na staničnom trgu železničke stанице Rakovica. Trasa linije ide ulicama Patrijarha Dimitrija i Pilota M. Petrovića, kojom napušta posmatrano zonu. Ova linija omogućuje najkraću vezu Žarkova i Banovog Brda sa železnicom, odnosno međugradskim železničkim linijama na pravcima Zapad i Jug.

Autobuska linija 48 povezuje autobusku stanicu Sever sa Miljakovcem, Rakovicom i Petlovim Brdom. U posmatranoj zoni iz pravca stанице Sever linija ulazi Vareškom ulicom, prolazi pored stанице Rakovica, nastavlja ulicom Patrijarha Dimitrija, i ulicom Pilota M. Petrovića napušta posmatrano zonu.

Autobuska linija 541 povezuje Resnik i deo Rakovice sa Žarkovom i Banovim Brdom. Trasa linije u zonu Rakovičkog basena ulazi ulicom Pilota M. Petrovića, skreće u saobraćajnicu Patrijarha Dimitrija i prolazi pored železničkog stajališta Kneževac. Trasa linije nastavlja ka Resniku, gde napušta posmatrano zonu.

Linije 541 i 541-b, na putu za Resnik prolaziće i pored tehničko-putničke stanice Kijevo, pa će imati učešće u prevozu njenih radnika.

5. Položaj stanica JGS-a

Sve navedene linije imaju najmanje jedan kontakt sa železnicom u stanici Rakovica ili stajalištu Kneževac. Ispred objekta stanice Rakovica potrebno je obezbediti površinu za saobraćajni punkt javnog gradskog saobraćaja. Na punktu će se nalaziti početni terminal autobuskih linija 31-b, 541-a i 541-b, kao i prolazne stanice tramvajske linije 3 i autobuske linije 48.

Između stanice Rakovica i stajališta Kneževac, nalaziće se u ulici Patrijarha Dimitrija 4 zajedničke tramvajske i autobuske stanice. Prosečno međustanično rastojanje između njih iznosiće 622 metra, a nazivi i lokacije biće:

- »Vareška« — ugao Patrijarha Dimitrija i Vareške ulice;
- »Miljakovac« — ispod naselja Miljakovac;
- »Rekord« — pored fabrike Rekord;
- »21. Maj« — na uglu Patrijarha Dimitrija i stare ulice Patrijarha Dimitrija.

Ispred železničkog stajališta Kneževac nalaziće se okretnica tramvajske linije 3 i prolazna stanica autobuskih linija 541, 541-a i 541-b.

Disposition stanica određivana je u zavisnosti od rasporeda već postojećih stanica, a u skladu sa izmenjenom trasom saobraćnice Patrijarha Dimitrija i produženom tramvajskom linijom. Biće potrebno da se neki od postojećih fabričkih ulaza delimično potčine ovom režimu. Mogućnost i potreba za otvaranjem još neke stanice biće ispitani u toku dalje razrade.

6. Zaključak

Stanovnicima i zaposlenim u Rakovičkom bazenu za vezu sa primarnim centrom i prigradskim naseljima stajaće na raspolaganju dva vida prevoza. Pored železnice, dolinu će opsluživati tramvajska linija 3 i autobuske linije 31-b, 48, 541-a i 541-b. Železnica će preuzeti međugradska i prigradska putovanja, a tramvaj i autobus gradska putovanja.

Za Rakovičku dolinu markantna su dolinska, odnosno podužna strujanja putnika, pa se duž nje preklapaju trase železnice, tramvaja i autobusa. Poprečna strujanja su slabija, pa potrebe za preselanjem sa poprečnih na podužne linije i obratno nisu velike. I pored ovog, mogućnosti za prelaženje sa tramvaja i autobusa na železnicu i obratno dobre su i obavljajuće se u stanici Rakovica i stajalištu Kneževac. Otud se uticaj železnice proteže i van Rakovičke doline, na jednoj strani do vrha Miljakovca, a na drugoj do Banovog Brda, Železnika i Petlovičkog Brda. Zato će za ostvarenje dobre koordinacije železnice i javnog gradskog saobraćaja biti obezbeđene površine za prolazne i završne stanice navedenih linija javnog gradskog saobraćaja, uz stanicu Rakovica i stajalište Kneževac.

Navedeni skup okolnosti predstavlja preduslov da u Rakovičkoj dolini železnički podsistemi postane organski deo sistema javnog gradskog saobraćaja. Otud izloženi način može biti korišćen i za ostale železničke stanice i stajališta, čija je izrada planova u toku.

Mr. Miodrag BOJOVIĆ, dipl. ing.

METODOLOGIJA I ALGORITMIKA SAVREMENE IZRADE PROSTORNIH PLANOVA I NJIHOVA USAGLAŠENOST SA POTREBAMA

Metodologiju i algoritmiku Izrade prostornih planova treba organizovati kako bi ona egzaktno svojih rezultata omogućila: ISPRAVAN, OPTIMALAN i doslovno podoban IZBOR između onog što je za nas danas korisno i onog, što će u bližoj ili daljoj budućnosti biti dobro za naše društvo i naš društveno-politički razvoj.

Prostorno planiranje kao deo celine samoupravnih društveno-ekonomskih odnosa

Vrlo dinamičan, uspešan i efikasan razvoj našeg samoupravnog društva stvorio je uslove i precizno definisao stav koji prostorno planiranje poistovećuje sa konцепцијом samoupravnih društveno-ekonomskih odnosa, odnosno, posmatra prostorni plan kao i svaki drugi samoupravni dogовор, koji kao osnovno sredstvo radnika u udruženom radu pruža mogućnost radnicima da kroz njega ovladaju svojom i celokupnom društvenom reprodukcijom.

Iz ovakvih postavki, koje predstavljaju fundamentalne stavove samoupravnih odnosa, proizilazi značaj, uloga i neophodnost prostornih rešenja u stvaranju uslova olakšanog razvoja samoupravnih odnosa.

Program prostornog razvoja jednog grada, opštine ili regiona, koji može biti prezentiran u prostornim planovima generalne ili detaljne strategije, kao i svaki drugi plan osnovne organizacije udruženog rada, samoupravne interesne zajednice, mesne zajednice, društveno-političke zajednice i sl. mora u svom stvaranju i organizovanju poći sa iste platforme koja je formulisana društvenim dogоворom o ciljevima razvoja grada, opštine, regiona ili republike.

Ovde, pre svega, treba istaći neophodnost posedovanja tehnički definisanih algoritama postavljenih na egzaktnoj osnovi a kroz koju je moguće u procesu tehnologije dostići, delimično ili u potpunosti, postavljene ciljeve. Kao i u ostalim manifestacijama ljudskog delovanja, u prostornom planiranju moguće je dostići postavljene ciljeve na različite načine, koji se nažalost često graniče i sa onim koji pripadaju domenu najnehumanijih (primeri odnosa prema planiranju kapitalističkih zemalja i sl.).

U uslovima našeg samoupravnog društva prostorni planovi pre svega, moraju u sebi da inkorporiraju sve potrebne instrumente i u potpunosti egzaktne algoritme koji bi što efikasnije i što doslednije, što potpunije i što intenzivnije omogućili razvoj samoupravnih odnosa, udruživanja rada i sredstva, povećanje dohotka stanovništva, veću i intenzivniju zaposlenost, tretirajući je kao permanentan rastući trend kroz planiranje i aktiviranje (realizaciju) onih u potpunosti adekvatnih resursa koji će u neposrednoj ili bliskoj budućnosti omogućiti planiranje i realizaciju planova iz domena planiranja kadra, njegove strukture i stručnog (specijalističkog) usmeravanja, na primer.

Kao posledica intenzivnog razvoja našeg samoupravnog društva, došlo je isto tako i do intenzivnog obogaćenja i obimnijeg povećanja sadržaja i dimenzija u prostornim planovima. Vezano uz permanentno narastanje sadržaja i razvoja samoupravnih odnosa iz kojih radni čovek proizilazi kao osnovni nosilac vlasti i ostalih kompetencija, došlo je do izmene prioriteta u pojedinim oblastima koje sačinjavaju konceptu prostornog planiranja, pa i pro-

stornog plana. Ovde će pomenuti samo četiri za naše uslove razvoja izuzetno značajna elementa, koji ne samo da popunjavaju sadržaj prostornog plana, već znatno menjaju dosadašnje međusobne prioritete u njima, a to su:

1. **Metodologija i savremena algoritmika izrade prostornih planova;**
2. **Elemenat opšte narodne odbrane (ONO);**
3. **Elemenat samozaštite;**
4. **Elemenat uređenja i očuvanja čovekove sredine.**

Proces organizacije planiranja prostora i svesnog i usmerenog stvaralačkog delovanja u prostoru predstavlja, dakle, oblast kompleksnog ljudskog stvaralaštva, čiji je cilj da životne tokove i manifestacije celokupnog društva i pojedinaca usmeri ka što progresivnijem i humanijem, što bogatijem a sveobuhvatnijem cilju.

Metodologija izrade prostornih planova i njena usaglašenost sa novonastalim potrebama

Okosnicu usmerenog delovanja, tj. prostornog planiranja, odnosno plana, predstavlja permanentno prisutna težnja da se u procesu i prostornim rešenjima ostvare želje i nastojanja, potrebe i mogućnosti, ne samo trenutnih htenja celog društva i svakog pojedinca, već da se u prostornim planovima ponude takve mogućnosti i ostvare takve podobnosti života, rada i delovanja, koje će kao preventivne akcije (u odnosu na postojeće stanje) u programiranom i usmerenom sistemu delovanja (planu) moći da ostvare intenzifikaciju razvoja i usmerenog preobražaja u budućnosti. Jednom reči, vidi se da prostorno rešenje predstavlja kompleksan, programiran i dobro organizovan MODEL, koji po različitim parametrima u prostoru, a kroz dinamiku i vreme prezentira (simulira) sredinu u kojoj žive ljudi, odnosno sredinu u kojoj će živeti ljudi, tretirajući je kroz kvantitativno-kvalitativne i vremensko-prostorne pokazatelje i karakteristike, kao što su: kvalitet sredine, kvalitet življenja u toj sredini, međuljudski odnosi, tretman međusobnog komuniciranja, prevoženja i sporazumevanja, tretman zdravstva, školstva, uslova i načina sticanja, tretman prirodnih i stvorenih resursa, tretman čoveka kao integralnog dela našeg samoupravnog društva, tretman opštene odbrane i samozaštite, pojedinačnog i opštendruštvenog interesa i sl.

Vrlo bi bila dugačka lista nabranja ovako uopštenih parametara i dimenzija prostornog plana koji, pored toga što su pojedinačno kompleksni (počev od definisanja adekvatnog mesta u prostoru i vremenu), obavezuju da se o njihovom sadržaju i prioritetu (direktno ili indirektno) izjasni, ne samo društvo u celini, već i svaki pojedinac.

Mi već danas možemo pred svima tvrditi da je **duboka prošlost** vreme u kome su planeri sami postavljali ciljeve, a potom sami tražili puteve kako kroz zasnovana prostorna rešenja te ciljeve i dostići. Već sadašnja faza našeg samoupravnog razvoja nudi nepričekano pravo svakom radniku (pojedincu) da bude planer, stvaralac ili neimar na teritoriji svoje opštine, republike, regiona i federacije. Uključivanjem široke javnosti u proces planiranja, pa tim i izrade prostranog plana, stvorena je kako potreba, tako u uslovjenost za posedovanjem daleko pogodnije i izražajnije, egzaktnije i fleksibilnije metodologije i algoritmike izrade prostornih planova.

Nova metodologija izrade prostornih planova, koja i dalje u potpunosti ne isključuje intuitivne metode rada i odlučivanja, morala

bi, pre svega, da stvori sve potrebne i dovoljne uslove za rad u velikom, obimnom i složenom timu koji čine: društveno-političke organizacije, široka javnost i stručnjaci različitih profila i specijalnosti. U stručnom pogledu metodologija bi trebala da omogući rasvetljavanje i kvantifikaciju svih unešenih dimenzija u prostornom rešenju kroz aspekt međusobnih sprežnih odnosa — interakcija, kako bi se olakšao i objektivizirao put odlučivanja i stručnjadima i širokoj javnosti.

Intuitivne metode rada u planiranju, koje su se do skora primenjivale i još se uvek primenjuju, bez neke naročite pomoći nauke, nisu bile u mogućnosti da oponašaju i interpretiraju složena višedimenzionalna zbivanja u prostoru i vremenu. Pogotovo, u postupku i procesu traženja međusobnih sprežnih veza i uticaja (interakcija) kroz postupak njihovog usaglašavanja i optimalizacije, u »**LANCU**« interakcionog postupka. Proces izrade i proces usvajanja prostornog plana od strane stručnih tela i široke javnosti nametnuo je obavezu da se svaka dimenzija u sadržaju prostornog plana precizno i detaljno kvantificira i obrazloži, kako bi ista u potpunosti mogla biti u nizu varijantnih rešenja upoređena i procenjena, a u konačnom rešenju i usvojena, sa definisanim vrednostima mere dostizanja postavljenih ciljeva.

Došli smo, dakle, do stanja u kome želimo da imamo prostorno rešenje koje ne samo da u potpunosti odražava našu samoupravnu stvarnost, već **uspešno simulira** naš planirani samoupravni i prostorni razvoj u budućnosti.

Isto tako, i pored svih želja za savršenijim prostornim planom, mi se nalazimo u situaciji kada još uvek ne posedujemo savršenije algoritme i egzaktnu metodologiju, koja bi omogućila izradu ovako humano zamišljenih planova. Jasno je da se trenutno radi o velikom raskoraku između plana, koji treba da omogući i ubrza naš samoupravni i ostali razvoj i metodologije, čiji je proizvod (produkt) takav plan. U svemu, nesporno je jedno, a to je da je neophodno u procesu planiranja **prostorno rešenje** uzdici do nivoa naših samoupravnih smernica sa svim stvorenim uslovjenostima za njihov dalji ubrzani razvoj, dok je metodologiju i algoritmiku u potpunosti neophodno naučno oblikovati i dati joj sve potrebne i dovoljne izražajne mogućnosti, kroz koje se može formirati prostorno rešenje željenih karakteristika.

Može se, dakle, sa sigurnošću tvrditi da će od primenjene metodologije i algoritmike direktno zavisiti hoćemo li moći sa potrebnom pouzdanošću organizovati onakav prostorni plan koji će omogućiti još racionalniji i još ubrzaniji razvoj. Pored svega, ostaje i dalje činjenica da mi i danas radimo i izradujemo prostorne planove sa nerazvijenom i nenaučnom (uglavnom intuitivnom) metodologijom, te da su ovako urađeni, svi prostorni planovi (bez obzira na uzaludan trud često stručno neinformisanih planera) samo **kvazi prezentacije**, u najboljem smislu te reći, onog što mi posedujemo, želimo i hoćemo u planovima i onog što je u planu od svega toga uglavnom intuitivnim metodama stvarno i prezentirano.

Nedostatak adekvatne metodologije i algoritmike naročito se oseća u planovima različitog dometa, kao što su: federalni, republički, regionalni, metropolitenski, regulacioni i detaljni planovi prostornog razvoja. Često su pristupi izrade svih ovih planova u samoj metodologiji u potpunosti listi, bez obzira da li se radi, recimo, o Republičkom prostornom planu ili prostornom planu metropolitena.

Prostorne dimenzije područja planiranja i karakter prostornog plana prevashodno opredeljuju i definišu odgovarajući i u potpunosti adekvatan metodološki pristup uz primenu adekvatne egzaktne algoritmike, iza čega sasvim u drugom planu stoje: raspoloživo vreme rada, raspoloživa sredstva, visina uloženih investicija namenjenih izradi plana, raspoloživo stručno osoblje itd

Modelska algoritmika

Modelska algoritmika u teoriji i praksi prostornog planiranja sve više otvara mogućnosti i pruža nade da ćemo uskoro imati u potpunosti pouzdane i egzaktne procedure izrade prostornih planova, po svim dimenzijama njihove sadržajnosti. Istina je, bez sumnje, i u činjenici, da su se modelske tehnike počele daleko pre da upotrebljavaju u primeni, nego što su u potpunosti i do tančina bile proučene i u praksi proverene.

Ovom u prilog treba dodati i činjenicu da su iskustva o primeni modelske algoritmike u planiranju nastala u uslovima (sredinama) koji se vremenski i kvalitativno bitno razlikuju od naših sopstvenih uslova, posebno, relativno gledano, naših uslova koji vladaju u gradu i naših uslova koji vladaju u regionu, na primer. Osnovne postavke o primeni modela koji nisu stvarani za dotično područje, već su kroz parametre prilagođeni trenutnom stanju i dotičnim uslovima, treba bazirati na temeljnom proučavanju suštine postojećih (koje posedujemo) metoda rešavanja, uzimajući u obzir sve njihove prednosti i nedostatke, pa tek onda, tako detaljno sagledanom stanju, suprotstaviti novu algoritmiku, koja, bez sumnje, mora biti deo prethodnih saznanja, odnosno njenog kontinuiteta i evolucije.

Ne mogu se prihvati prisutne pojave kod nas u kojima se prostorni planovi izrađuju po konceptu usvojenih planerskih modela, koji su proveravani pod drugim okolnostima i drugim sredinama. Štete koje nastaju primenom neproverenih modelskih algoritama nije moguće ni proceniti realno, pogotovo što se rezultati konceptualnih postavki neproverenih modela provlače kroz ceo proces kontinualnog planiranja, da bi se tek mogli realno kvantificirati u detaljnim planovima i tek onda (u detaljnem planu) odmeriti sva njihova nelogičnost. Kroz hijerarhiju prostornih planova rezultati modelskih zaključivanja postaju ulazni parametri iz planova višeg reda u planove nižeg reda, tako da se pri konstataciji njihove nelogičnosti u planovima višeg reda (regulacionim i detaljnim) ruši celokupan proveden proces planiranja uz nenadoknadive štete i gubitke za društvo. Obično, ovako stvorene planove i sam život vrlo brzo demantuje, a planeri kasnije sebe opravdavaju neophodnošću postojanja permanentnog i kontinualnog procesa planiranja.

Na veliku sreću, širokoj javnosti i stručnjacima je dobro poznato da prostorna koncepcija koju već naredne godine počinje život da demantuje, **nije kvalitetan i adekvatan prostorni plan**, te da se ovakva koncepcija ne može ni dovoditi u vezu sa korekcijama kroz kontinualno prostorno planiranje, već bi se pre mogla dovesti u vezi sa lošim kvalitetom plana, koji se, pre svega, odražava u nedovoljnoj povezanosti tri moguća koraka u procesu planiranja: sagledavanja, analize i prognoziranja — **prošlost, sadašnjost i budućnost**, a koji predstavljaju okosnicu rada u svakom planiranju.

S obzirom na važnosti ovakvog stanja, koje je postalo i **nekontrolisano pomodarstvo** u primeni modela, neophodno je što hitnije zakonsko kanalisanje i definisanje, kako vrste modela, tako i

nivoa njihove tačnosti sa kojom oni simuliraju neko od stanja, bilo iz domena prošlosti, sadašnjosti ili budućnosti. No, pre zakonskih sankcija, sigurno je da bi nužno prethodio iscrpan naučni rad odgovarajućih naučnih institucija u ovom pravcu, kod nas, koje bi do tančina proučile i verifikovale modelske procedure rada u planiranju, bilo da se radi o proceduri i verifikaciji već formulisanih modela, koji se u nekim drugim sredinama primeđuju, bilo da se radi o novoformiranim i u našim uslovima organizovano podešenim modelima.

Na ovaj način bi bila izbegнутa anomalija u kojoj **prostorno rešenje postaje predmet usvajanja od strane široke javnosti i uže i šire stručne javnosti, dok je metodologija i algoritmika kroz koju se taj isti plan organizuje i stvara u potpunosti proizvoljno izabrana od strane manjeg tima planera odnosno rukovodećeg osoblja**. Metodologija rada, odnosno potreba njenog usvajanja ima presudnu ulogu, koja doslovno i u potpunosti precizno tempira i definiše: vreme izrade plana, ljudstvo (stručno osoblje) i sredstva potrebna za izradu plana, kao i **dubinu istraživačkog rada i njegovu obuhvatnost**. Ono za šta je društvo u ovom trenutku najviše zainteresovano to je brzina, blagovremenost i efikasnost izrade prostornih planova, a u cilju stimulativnog i usmerenog privrednog razvoja. Poznata je činjenica da je jedno prostorno rešenje moguće uraditi za vrlo kratko vreme (kampanjski, na primer), kao što je to isto moguće daleko kvalitetnije i optimalnije uraditi za period permanentnog naučno-studijskog rada od oko dve godine, sa intenzivnim angažovanjem snaga, sredstava i mogućnosti. Pošto se radi o vrlo obimnim projektima, odnosno o velikim investicijama (društvenim sredstvima) uloženim za izradu plana, investitor (društvo) je uvek i u potpunosti zabrinut da ne dobije takav plan čija je izrada stvarno trajala oko dve godine, ali njegov kvalitet odražava vrednost kampanjskog rada, koji je mogao biti savladan za svega nekoliko meseci. To se može stvarno i dogoditi, no, pošto se radi o izgubljenom vremenu, utrošenim obimnim sredstvima i izgubljenom koraku razvoja, investitor preko toga prelazi i društvo dobija nekvalitetna prostorna rešenja. **Zbog ovog i celog niza drugih okolnosti neophodno je i nužno potrebno prihvati i izgraditi stavove o usvajanju, odnosno legalizaciji primenjene metodologije izrade prostornih planova** koja u potpunosti definiše: obim rada, kvalitet rada, kvalitet rada, vreme rada i proces usaglašavanja stavova sa širokom javnosti i stručnom javnosti.

Definisanjem i preciziranjem modelske i ostale algoritmike za odgovarajuću vrstu (domen) plana izbeglo bi se delovanje planera bez uvida javnosti i u ovoj, za sada jedinoj, od strane stručne i široke javnosti nekontrolisanoj fazi procesa izrade prostornog plana.

Sve ove činjenice i konstatacije u razlikama i nedostacima na relaciji: prostorno rešenje — adekvatna i legalna metodologija izrade prostornog plana, pogotovo kad se radi o koncepcijama prostornih rešenja, koja se realizuju u samoupravnom društvu, a koje u svom razvoju **nameće i obaveze** unošenja u prostorna rešenja novih dimenzija kao što su: opštenarodna odbrana, samozaštitna, zaštita i unapređenje čovekove sredine, zaštita od elementarnih i ratnih razaranja i sl. predstavljaju problematiku koju je moguće savladati samo kroz egzaktnu od javnosti usvojenu metodologiju, koju je nužno permanentno dograđivati novim i izražajnim adekvatnim agloritmima.

IZ GRAĐE ZA ISTORIJU NOVOG BEOGRADA — II

Nastavak urbanističkog projektovanja posle konkursa za zgradu CK KPJ, predsedništva vlade FNRJ i reprezentativnog hotela

U Beogradu su se stekli brojni urbanistički problemi, od kojih ni jedan nije trpeo odlaganje, a svi su tražili i brza a i perspektivna dugoročna rešavanja. Sve je nekako bilo i iste hitnosti, životno značajno za grad i rekao bih, na istom nivou nerezniosti. Još nije bilo GUP-ja, a svako građenje je praktično značilo utvrđivanje određenih rešenja i kao obaveze i kao končnih rešenja u GUP-nu.

U najširoj podeli, zadaci su se mogli svrstati u dve grupe: u one iz istorijskog dela grada i zadatke Novog Beograda. (Uz sve to, i urbanistički problemi Srbije padali su na pleća beogradskih urbanista)

Otuda je organizaciono, prethodno izvršeno raslojavanje urbanističkog instituta Srbije na Urbanistički zavod Srbije i Upravu glavnog arhitekte Beograda (Urbanistički zavod IONO-a Beograda¹)). A, dalje, pri Upravi Glavnog arhitekte, izdvojena je grupa za Novi Beograd. Ona je bila deo Uprade, pod punim vođenjem Glavnog arhitekte Nikole Dobrovića — a radno joj je postao rukovodilac arh. Milorad Macura. U grupi su radili arhitekti: arh. Nikola Dobrović, Glavni arhitekta Beograda, rukovodilac celokupnog urbanističkog projektovanja u Beogradu i glavni projektant Novog Beograda; arh. Milorad Macura na čelu grupe; arh. Branislav Mirković. Osnova za dalji rad na urbanističkom rešavanju Novog Beograda su bili rezultati konkursa, zaključci i mišljenja žirija — za zgradu CK KPJ i Predsedništva vlade FNRJ, kao i stavovi Stručnog saveta za izgradnju Novog Beograda²).

Ovde treba potsetiti na dalju, živu i kontinualnu ulogu DIT-a koja je značila stalnu demokratsku stručnu i društvenu proveru i verifikaciju ideja, urbanističkih koncepcija za razvoj Beograda i posebno za izgradnju Novog Beograda. Kao izraz te aktivnosti je i veliki publicitet mnogih od problema urbanizacije i izgradnje Beograda, posebno Novog Beograda. To je, u stručnoj štampi činjeno u »Tehnicu« i

»Arhitekturi« organima Saveza inženjera i tehničara Jugoslavije³).

Za ovo vreme uticajno je i:

- postojanje urbanističke komisije IONO-a ...
- kao i aktivno angažovanje Savezne vlade u realizaciji Novog Beograda.

U Saveznom Ministarstvu gradevina, pomoćnik Ljubo Ilić je bio rukovodilac operativnog Sekتورa II (za Novi Beograd) koji je formirao i tzv. Institut za izučavanje i konkretizovanje problematike Novog Beograda.

Urbanistička komisija je bila ovlašćeno stručno — društveno telo za pregled i ocenjivanje svih tekućih urbanističko-arhitektonskih elaborata, sa osnovnim zadatkom

da aktivno učestvuje u izradi Generalnog urbanističkog plana Beograda u celini.

Za ovaj prikaz koristim podatke i iz rada Komisije kao i pomenutog Sekتورa II Saveznog Ministarstva gradevina.

Ovu fazu urbanističkog projektovanja određuju tri rada.

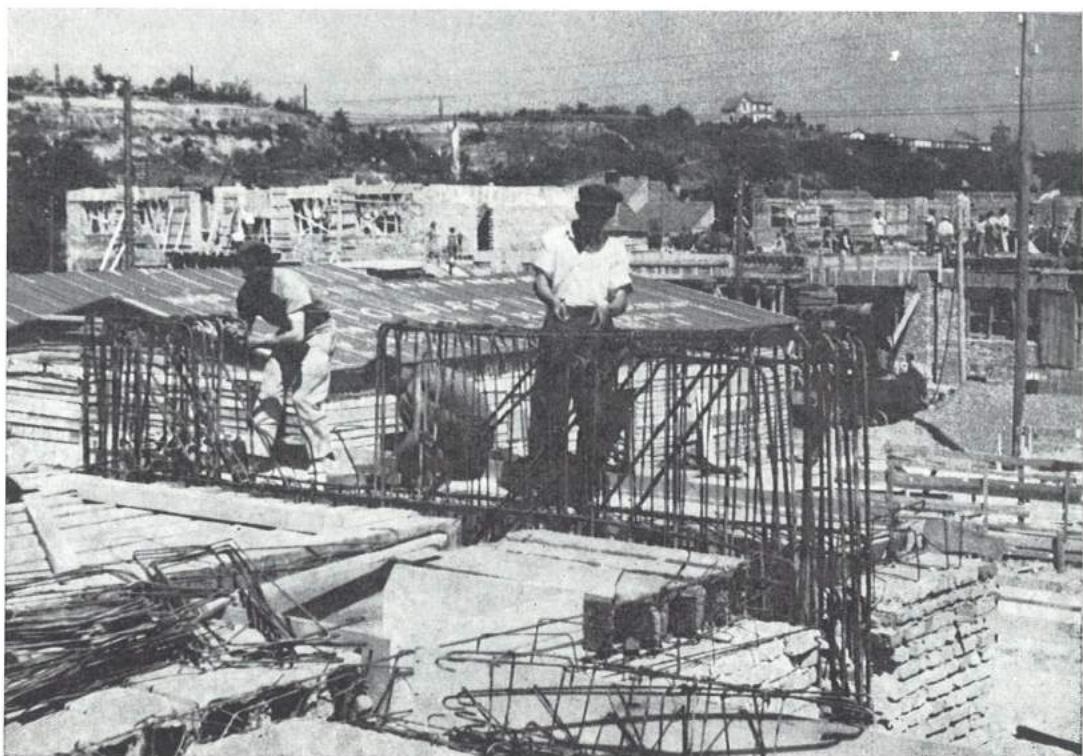
Prvi je idejni plan Novog Beograda i Zemuna.

Drugi je predlog idejnog regulacionog plana Novog Beograda i Zemuna.

Treći je urbanistička razrada dela Novog Beograda zvanog »Tošin Bunar«.

Za prikaz ovih radova koristiću zapisnike Stručne komisije. Komisija je počela sa radom 27. IX 1948. godine. Ona je, do

Studentski domovi u izgradnji

Predlog idejnog regulacionog plana Novog Beograda — urađen u urbanističkoj grupi za Novi Beograd 1948. godine

10. IV 1950. godine održala sedamdeset i jednu sednicu. Ove radove, elaborate za Novi Beograd, je razmatrala na više sednice od kojih navodim XV, XVI, XVII sednicu, zatim XXII, XXIV sednicu — sa kojih iznosim delove iz zapisnika.

U pomenutom periodu, od njenog postavljanja, do kraja postojanja, Stručna komisija je imala izvesnih manjih promena u sastavu. Promene su se delom odnosile na metod i organizaciju rada; na funkcije u komisiji predviđene prvobitnim rešenjem i praksi koja ih je izmenila; a delom na izostajanje iz reda nekih članova, odnosno na dopunu sastava Komisije sa pojedinim novim članovima.

Pod rukovodstvom arh. Bratislava Stojanovića, u Komisiji su bili: Vladislav Ribnikar, predsednik Komiteta za kinematiografiju Vlade FNRJ, Marko Nikezić, potpredsednik IONO-a Beograda, arh. Nikola Dobrović, profesor Arhitektonskog fakulteta, arh. Miloš Somborski, direktor

Urbanističkog zavoda, inž. Aleksandar Milošević, direktor inženjerskog zavoda, arh. Bogdan Ignjatović, direktor projektnog zavoda, ecc. Duško Stefanović, potpredsednik Planske komisije, geolog Sreten Milojević, načelnik geološkog instituta NRS, inž. Dragoš Adamović, pom. poverenika za komunalne poslove, inž. Milorad Milosavljević, iz saobraćajnog odseka Povereništva unutrašnjih poslova, inž. Maks Hlad, iz Ministarstva unutrašnjih poslova Vlade FNRJ, inž. Milan Janjušević, iz Ministarstva saobraćaja FNRJ, inž. Miladin Pećinarić, profesor, inž. Đorđe Lazarević, profesor, inž. Vladimir Baziljević, arh. Branko Maksimović, profesor, arh. Branislav Kojić, profesor, arh. Milorad Prljević, arh. Aleksandar Sekulić, arh. Josif Najman, arh. Đorđe Šujica, arh. Savka Antonović, arh. Nikola Gavrilović, arh. Stanko Mandić, arh. Vladeta Maksimović, arh. Dimitrije Marinković, arh. Jozef Kortus, arh. Rata Bogojević, inž. Isak Ruso, Ljubo Ilić, pomoćnik saveznog Ministra građevina.

Iz zapisnika vođenih pri radu Komisije vidi se da je decembra 1948. godine Stručna komisija, na XV sednici, imala na dnevnom redu: **Idejni plan Novog Beograda i Zemuna.**

Idejni plan Novog Beograda je predstavljao skicu arh. Nikole Dobrovića, koju je završio avgusta 1947. na osnovu rezultata urbanističkog dela konkursa za zgradu CK KPJ i predsedništva Vlade FNRJ, obrađenu u grupi za Novi Beograd. Za Zemun je bio urađen informativni idejni predlog uklapanja Zemuna u Novi Beograd i Veliki Beograd.

Na sednici Komisije referate su podneli arh. M. Macura — o skici Novog Beograda; i arh. B. Mirković — o predlogu uređenja Zemuna. U referatu M. Macure je rečeno i: »Na osnovu rezultata urbanističkog dela konkursa za zgradu CK KPJ i P.V. FNRJ i zaključaka sa tim u vezi, formirani su osnovni potezi Novog Beograda, ocrtni u skici dr. arh. Dobrovića od 14. avgusta 1947. godine.

Radovi na razradi skice počeli su delimično 25. septembra, dok je tek po priјemu situacionih planova 30. septembra, bilo moguće pristupiti intenzivnijem radu.

... Novi Beograd je grad socijalističkog društva. On treba u tom smislu da bude uzor — grad. Obzirom na nedostatak iskustva stečenog na bazi analize postojećeg socijalističkog grada, moraju se ova svojstva prepostaviti. To znači izgradnju teorije socijalističkog grada koji mi nemamo. Najveći nedostatak u projektovanju Novog Beograda predstavlja otsustvo njegove teoretske podlage, prodiskutovane i od društvene zajednice, odnosno njenih predstavnika, usvojenih.

... Kao zaključak moglo bi se reći da Novi Beograd preobiluje raznim naglašenim elementima većinom hipertrofiranim usled čega se gubi ono što je željeno: ozbiljna monumentalna kompozicija sa jasno naznačenim i podvučenim mestima i prilazima za objekte, koji predstavljaju centar našeg društvenog života i države.

... Ona predstavlja jednu od faza kroz koje prolazi razvoj ideja o Novom Beogradu, fazu kroz koju se moralo preći. Istovremeno ona odgovara razvoju naših urbanističkih snaga koje su u punom procesu formiranja i izgradnje.

Istovremeno bilo bi pogrešno smatrati da se na osnovu ove skice može produžiti sa

radovima. Potrebno je još veoma mnogo rada, rada pod daleko povoljnijim uslovima nego što su dosadašnji, pa da urbanistička osnova Novog Beograda odgovara onome što naši narodi tu žele da izgrade, i naporima koje tu ulaze«.

Istovremeno je Komisiji izloženo i urbanističko rešenje Zemuna. Uzakujem na to rešenje i kao na materijal za istoriju urbanizacije Zemuna i kao dokumenat o koncepcijskim usklađivanjima Zemuna sa Novim Beogradom. Od tada, pa na dalje, sve vreme — urbanizacija Zemuna se rešavala sinhrono i bez potresa kao sastavni deo Velikog Beograda, a posebno saglasno sa Novim Beogradom.

Ovde bih naveo, da kada se govori o Zemunu za to doba, a i dalje, treba istaći arh. Dordja Šujicu, kao ime za koje se na prvom mestu vezuje urbanizacija Zemuna. Idući, dalje po dokumentima arh. Brana Mirković je u svom obrazloženju rešenja izložio: ... »Idejni predlog uređenja Zemuna izrađen u ovom roku pruža sliku samo informativnog karaktera stambenog dela grada. Problem ovog dela je tretiran dvojako i to kao problem zone starog i niskog dela Zemuna i visoke zone gde bi objekti stvarne vrednosti predstavljali fiksne tačke.

Rešenje uređenja Zemuna je povezano sa postavkama problematike Novog Beograda kako u pogledu na saobraćaj tako i u pogledu na namenu površina i izgradivanja. ... Ovaj predlog predviđa uspostavljanje novog mosta preko Dunava u gornjoj zoni

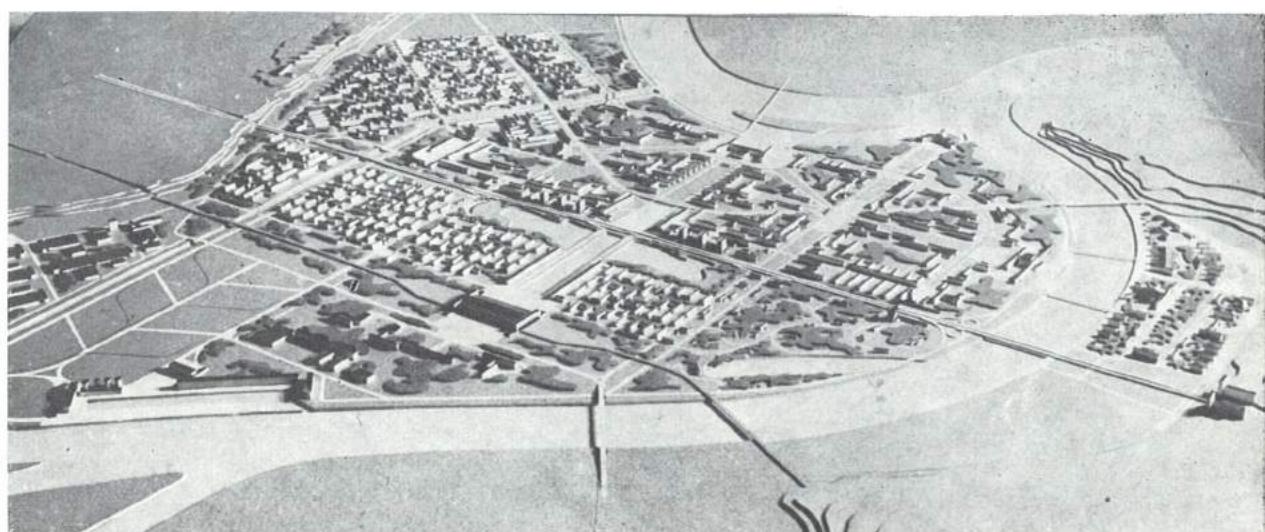
grada. Predviđen je u produženju spoja Dobanovačkog druma i veze sa budućom železničkom stanicom» ...

Vrlo brzo, već na idućoj sednici Urbanističke komisije, istog meseca — na dnevnom redu je bio novi predlog rešenja Novog Beograda — predlog Idejnog regulacionog plana Novog Beograda i Zemuna. Taj elaborat je rezultat i potvrda faktičnog odvajanja Urbanističke grupe za Novi Beograd od Uprave glavnog arhitekte i od glavnog arhitekte. On je rezultat i »stupanja na scenu« **Instituta za izučavanje problematike Novog Beograda**, čiji je protagonist i operativni rukovodilac bio Ljubo Ilić, pomoćnik saveznog Ministra gradevinarstva, dodeljen za rad na Novom Beogradu. Ovaj plan znači, praktično i kraj autorskog projektantskog rada arh. Dobrovića na elaboratu Novog Beograda. To je elaborat angažovanog autorskog stava arh. Milorada Macure. Zaključak na XVII sednici Stručne komisije, održanoj 22. XII 1948. godine unosi najviše jasnoće za ovu fazu rešavanja Novog Beograda i Zemuna, kao i u pogledu stava po stručno organizacionim kretanjima koja su se odvijala, pa ćemo ga citirati: »Da se Novi Beograd i Zemun, kao i ceo Beograd rešava u okviru direktiva koje je Komisija dala službi za izradu Generalnog plana«. Tada je već postojala **Uprava za projektovanje IONO-a** čiji je glavni zadatak bio izrada Generalnog urbanističkog plana Beograda. Njenim formiranjem prešao je rad uprave Glavnog arhitekte Beograda, a sve stručne snage — Urbanistički

zavod, arhitektonski zavod i inženjerski zavod grada — objedinjene su upravom i usmerene na izradu Generalnog plana. Ovim pak još nije u potpunosti prestao rad Grupe za Novi Beograd i Instituta. Oni su izradili pomenut treći elaborat.

Tako je na XXII sednici Komisije na dnevnom redu, sada **Stambena izgradnja u Novom Beogradu**. To je u stvari urbanistički projekat (prema našoj sadašnjoj terminologiji) dela Novog Beograda nazvanog »Tošin bunar«. Taj projekat je sadržavao urbanističko rešenje i idejno arhitektonске projekte stambenih zgrada. Ovaj elaborat je rad Instituta u saradnji sa Urbanističkom grupom za Novi Beograd, a u njegovom prezentovanju Urbanističkoj komisiji autorski istupaju Ljubo Ilić i arh. Vido Vrbanić. I povodom ovoga elaborata moćićemo se navodenjem zaključaka sa XXIV sednici Urbanističke komisije, održane 8. IV 1949. godine: »Komisija predlaže Izvršnom odboru NO Beograda da se pred Komisiju iznese celokupno rešenje stambenog naselja u Novom Beogradu, da bi se moglo dati mišljenje o celini i posebno o etapnoj izgradnji u 1949. godini. Prema analizi projekta etape za izgradnju u 1949. godini koja je danas izneta pred Komisiju, Komisija je jednoglasno dala zaključak da se ovakvo rešenje ne može prihvati.

Komisija smatra da je donošenje zaključaka o celokupnom projektu a posebno po etapama vrlo hitno, obzirom da će izgradnja objekata početi ovih dana.

Maketa šeme rasporeda objekta

u roku od 1. novembra do 1. decembra
što je moguće uvezti u obzir,

- b) da je plan Novog Beograda bio već pri-
lično disutovan i pojedina pitanja pot-
puno raščaćena; da je Institut za izu-
čavanje i konkretizovanje problematike
Novog Beograda već razradio probleme
geološke, hidrografske, mikro-klimat-
ske, instalacione itd. i najzad da je
dosadanje iskustvo moguće iskoristiti u
preciziranju pojedinih urbanističkih
problemata.

Posle razrade plan bi bio primljen od jedne
po vlastima najmenovane komisije i oza-
konjen. Teren kojeg on obuhvata bio bi
proglašen za gradeviinski prostor Novog

Beograda tj. centralnu administrativnu
upravu FNRJ. Ovo bi doprinelo pravilnoj
izgradnji, pravilnom planiranju i izvođe-
nju. Urbanistička služba ne bi imala drugog
posla po Novom Beogradu nego kontrolu
za pravilno tj. zalkonsko poštovanje Direk-
tivnog plana. Ne bi se više događalo da
rejonski odbor Zemuna ili III rejona se
mešaju u izgradnju Novog Beograda pre-
teći obustavom rada na Pretsedništvu vlade
ili državnom hotelu koji se grade po nare-
đenju najviših rukovodstva i čiji planovi
su po tom istom rukovodstvu prihvaćeni.
Na ovo pitanje očekujemo hitan odgovor.
Smrt fašizmu — sloboda narodu!«

Iz propratnog pisma Upravniku uprave za
projektovanje:

»Dostavljamo ti ovaj službeni dopis i još
dva pitanja:

- 1) Za 1. novembar preko generala Đurića
pozvali smo iz Slovenije arhitekte Jeglića
iz Bosne i Hercegovine arhitektu Klajića
(drugaricu) zbog pitanja projekta par-
kovana Novog Beograda. Neku vrstu
predloga napravili su šumari, moji
spoljni saradnici ali on uopšte ne od-
govara. Zato na bazi ovih materijala i
sa ovim stručnjacima pejažistima ja
mislim da ćemo isterati načisto taj pro-
blem. Arhitekt Klajić, kažu da je dobar
stručnjak, želi preći ovde kod nas. Mi
bi mogli tu stvar urediti sa drugom
Culjkom i poveriti mu projektovanje
parka Novog Beograda. Ovaj sastanak
treba smatrati kao sastanak stručnog
saveta Novog Beograda.

- 2) Čuo sam da ste imali jednu Komisiju
po pitanju direktivnog plana Velikog
Beograda i da ste doneli i neke zaključ-
ke po Novom Beogradu. Tebi je po-
znato da smo mi razradili već jedan
broj problema za Novi Beograd i da
prisutnost naša na ovakvim konferenci-
jama bi bila potrebna i pravilna. Molim
te, druže Bratislave, da na iduće konfe-
rencije ne zaboraviš na operativni sektor
II Ministarstva gradevinarstva, koji je
zadužen za izgradnju Novog Beo-
grada⁴⁾.

Dalju, grupu grade za istoriju Novog Beo-
grada donećemo kroz prikaz ovog dela gra-
da u Generalnom urbanističkom planu iz
1950. godine.

¹⁾ Urbanistički zavod (Institut) Srbije osnovan je ja-
nuara 1946. godine; Sredinom 1948. godine odvaja-
se grupa za upravu Glavnog arhitekte Beograda.

²⁾ O stručnom Savetu smo govorili u I delu napisa.

³⁾ Tako je »Arhitektura«, br. 3/1947 (mesečnik za
arhitekturu, urbanizam i primenjenu umetnost, or-
gan Saveza DIT FNRJ, izdavan u Zagrebu) objavio
opširan prikaz konkursa i njegovih rezultata. U njoj
je pored ostalih, Prof. ing. Josip Sajsl (upravnik
časopisa i jedan od članova Ocjenjivačkog suda) ob-
javio članak »Konkurs za urbanistički plan Novog
Beograda«. Ovaj članak naravno nosi pečat autori-
vih mišljenja i njegovih gledanja na probleme, ali
sadrži i sistematizovano izložen materijal, rešenja,
ideje koje je konkurs dao i za urbanističko rešenje
Novog Beograda.

⁴⁾ Oba dopisa je potpisao Ljubo Ilić, zvanično kao
»Pomoćnik ministra gradevina FNRJ, General Lj.
Ilić«.

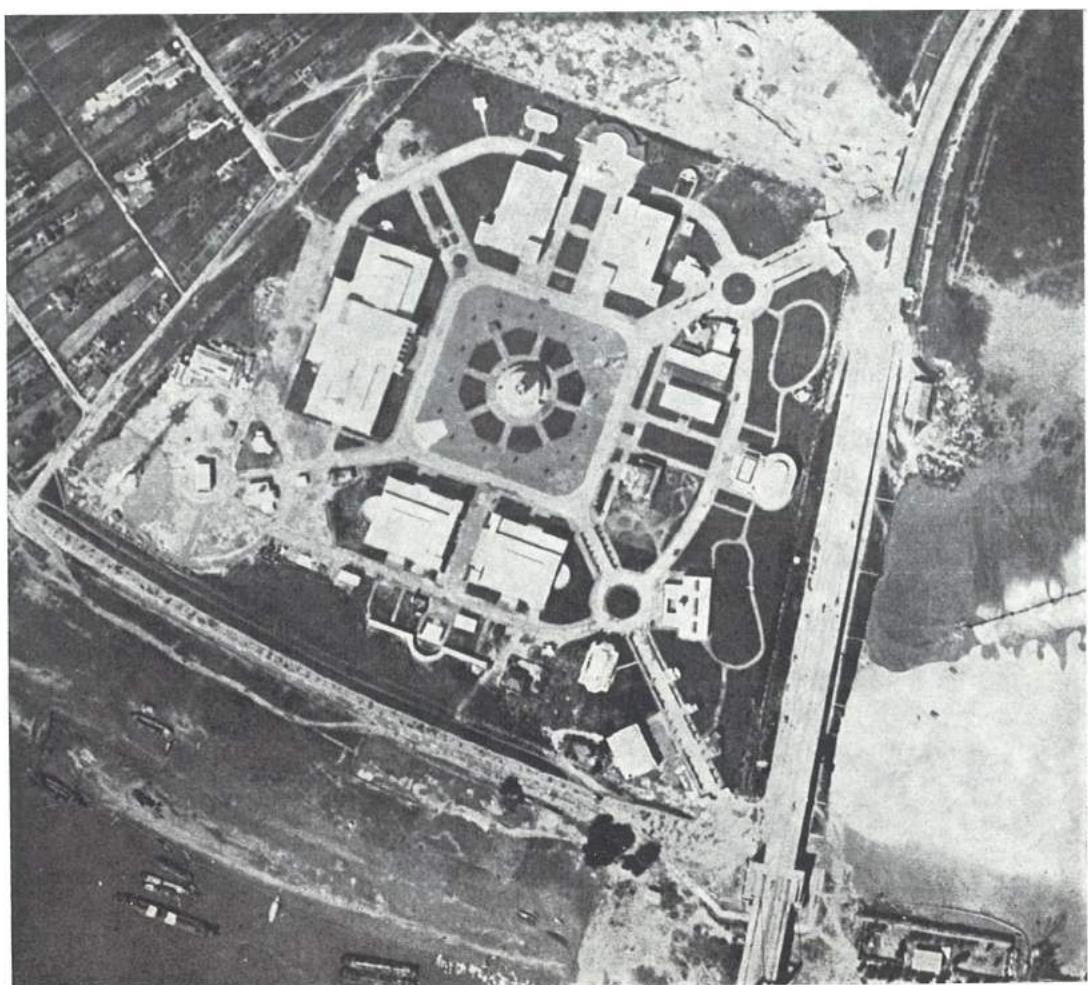
Studentski domovi u izgradnji

AVIO SNIMAK BEOGRADA 1938. GODINE

(Foto arhiv muzeja jugoslovenskog vazduhoplovstva)

KOMPLEKS STAROG SAJMIŠTA NA LEVOJ OBALI SAVE, pored Savskog mosta

MOGUĆNOSTI REVITALIZACIJE JEDNOG MIKROAMBIJENTA BEOGRADSKE TVRĐAVE

U okviru zaštićenog spomeničkog kompleksa Beogradske tvrđave vrši se definitivno oblikovanje prostora koji nosi naziv »Unutrašnje utvrđenje«. On čini embrion srednjovekovnog Beogradskog grada, a u vreme kada Beograd postaje srpska prestonica tu je bio dvor despota Stefana Lazarevića. Danas spada u kategoriju arheoloških lokaliteta, a nalazi se na gornjogradskom platou spomeničkog objekta »Turska česma«, prelazeći delimično i na Dunavsku padinu. Deo na gornjogradskom platou i prostoru uz Tursku česmu možemo smatrati mikrocelinom u okviru srednjovekovne fortifikacije.

U odnosu na Beogradsku tvrđavu kao celienu »Unutrašnje utvrđenje« se danas nalazi na raskrsnici dveju najvažnijih i najfrekventnijih pešačkih komunikacija. Prvu formiraju pravci iz Knez Mihajlove i Uzun Mirkove ulice, koji se spajaju pod Unutrašnjom Stambol kapijom, vode ka Unutrašnjem utvrđenju, a preko njega produžavaju u Donji grad prateći izohipse Dunavske padine. Druga komunikacija se pruža između istočne i zapadne kapije Gornjeg grada, odnosno Dizdareve i Kralj kapije. Ona prati pružanje bedema nad Dunavskom i Savskom padinom odakle se otvaraju najlepši vidici sa platoa Gornjeg grada. Oko

»Unutrašnjeg utvrđenja« ova komunikacija lučno obilazi, pa je posetiocu omogućeno da ga razgleda sa uzdigнутог нивоа, što je, bez sumnje, velika prednost u rešenju prezentacije.

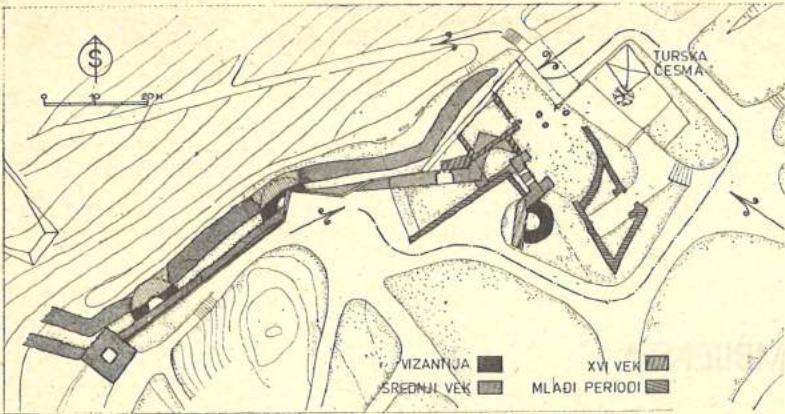
Prilikom izrade Detaljnog urbanističkog plana uređenja Kalemegdانا računalo se da će ostaci »Unutrašnjeg utvrđenja« pružiti mogućnost takve rekonstrukcije koja će biti glavna poenta u silueti Tvrđave. Nadanjna nisu bila bez razloga, jer je njegova dispozicija takva da dominira visoko iznad reka na završetku grebena, koji se tu okomito spušta prema donjogradskom platou. Izvanredni opisi u literaturi i istorijskim izvorima, veliki broj gravira u kojima se Tvrđava najčešće prikazuje sa zemunske strane i gde je citadela, odnosno »Unutrašnje utvrđenje«, uglavnom centralni motiv, nisu mogli ostaviti ravnodušnim nijednog kreatora budućeg uređenja ovog prostora. Bila je logična želja da se nalazi pri arheološkim istraživanjima što više iskoriste za vraćanje prvobitnih oblika arhitektonskog sklopa. Međutim, rezultati arheoloških iskopavanja omogućili su daleko skromniju prezentaciju lokaliteta nego što se očekivalo, što je samo još jedna potvrda strahovitih razaranja i uništavanja koja su pratila burnu istoriju ovog tla.

Projekat prezentacije otkrivene arhitekture »Unutrašnjeg utvrđenja« baziran je na detaljnim analizama hronološkog nastanka, analizama postojećeg stanja i stepena oštećenosti kao i na ispitivanju mogućnosti da se što više obnove prvo bitni oblici. Međutim, ovakve mogućnosti bile su minimalne pošto ostaci arhitekture nisu davali dovoljno elemenata.

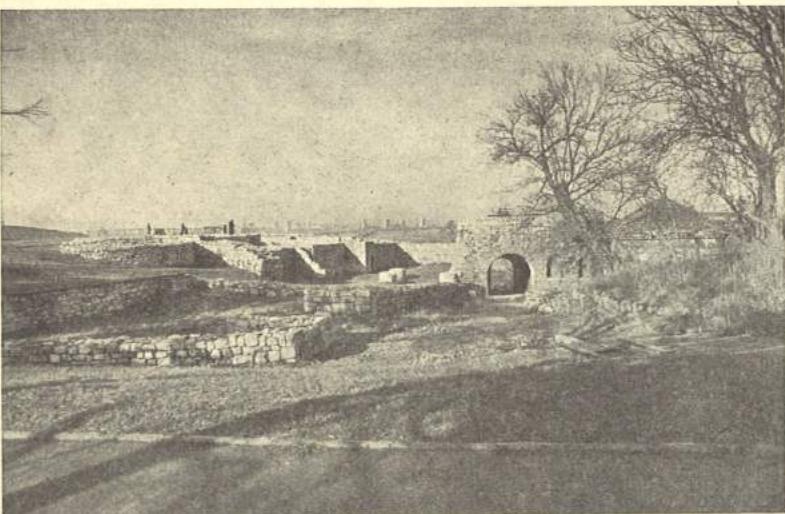
U istočnom delu lokaliteta »Unutrašnjeg utvrđenja« nekada je bio prilaz, što sve doće ostaci stubova mosta pred glavnom kapijom, koja nije pronađena. I u mlađem periodu nešto južnije bio je ulaz, pa su njezini ostaci posle otkrivanja prezentirani.

Sačuvani uglavnom u svojim najnižim ili samo temeljnim zonama, ostaci bedema, kula, kapija i zgrada po svom vremenu nastanka mogu se svrstati u četiri osnovna razdoblja i to: rimsко, vizantijsko, srednjovekovno do XVI veka i vreme XVI veka zaključno sa XVIII vekom.

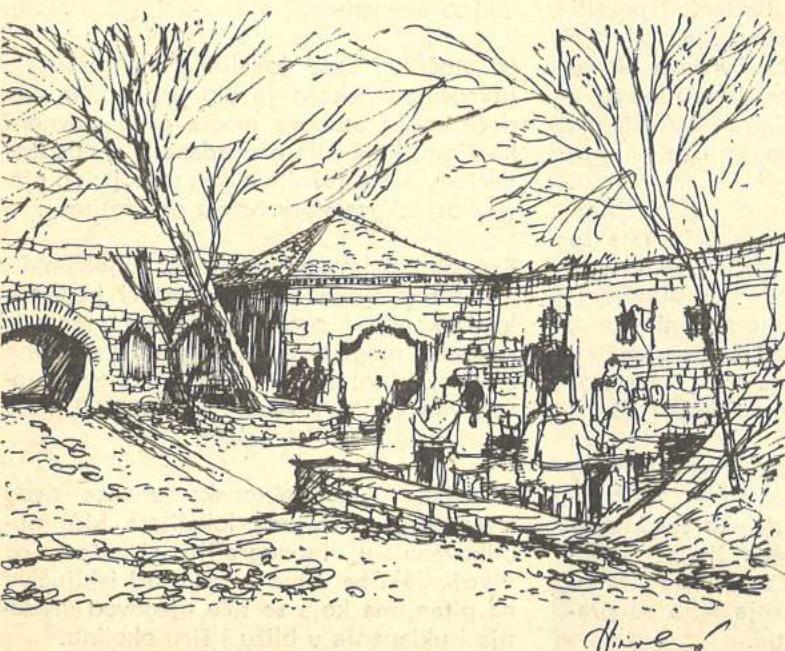
Istorijska i arhitektonska analiza ovog izvanredno značajnog lokaliteta biće publikovana u monografiji »Unutrašnjeg utvrđenja«, pa ćemo se zadržati isključivo na pitanjima koja se tiču njegovod uređenja i uklapanja u bližu i širu okolinu.

Unutrašnje uređenje
situacioni plan

Unutrašnje utvrđenje —
jugoistočni izgled
(snimio M. Dedić)

Uređenje prostora oko
Turske česme —
perspektivni izgled
(izradio Arh. S. Nikolić)

Unutar lokaliteta odnos između pojedinih graditeljskih faza do te mere je složen da je stvarao ozbiljne teškoće, kako pri projektovanju tako i pri izvođenju radova. Osim nastojanja da se pri fugovanju i patiniranju spojnica upotrebe različiti tonovi i tako naglase razlike između graditeljskih epoha, posebno je obraćena pažnja da stariji ostaci budu prikazani u nižem nivou svuda gde su u dodiru sa mlađom arhitekturom. Ovaj princip je poznat kod prezentacija sličnih hronološki komplikovanih celina.

Savladavanje denivelacije unutar lokaliteta i onih koje se javljaju u odnosu na postojeći plato oko njega, rešeno je izradom kosih eskarpi, a prema Deftercarovoj kapiji novim potpornim zidom. Ostaci zidova iz najmlađe faze građenja, gde god je bilo potrebno, poslužili su kao potpora za okolini viši plato. Kada su izvršeni konzervatorski radovi i minimalne rekonstrukcije arhitekture, međuprostori su zatravljeni, a one površine za koje se zna da su nekad bile pokrivene (kule i zgrade iz XVI veka) posute su sitno mlevenim kamenom.

Posle međusobnog uklapanja ostataka arhitekture iz različitih perioda građenja, bilo je neophodno ovu celinu povezati sa postojećim platom Gornjeg grada i već ranije oformljenim ambijentom neposredno uz Tursku česmu. Novoprojektovanom šetnicom i korekturom parkovskog rešenja izvršeno je povezivanje »Unutrašnjeg utvrđenja« sa gornjogradskim platom. Na istočnoj strani došlo je do njegovog organskog spajanja sa prostorom uz Tursku česmu. Zadržani su ranije pomenuti ostaci mlađe kapije, a takođe i deo k Caldeme koja pripada vremenу nastanka Česme u XVI veku, tako da je opravdano rešavati ceo ovaj prostor jedinstveno.

Proširenjem platoa uz Česmu i adaptacijom već postojećeg zasvedenog hodnika uz nju, bilo bi omogućeno da se oformi mali ugoštitečki punkt ili da se u vreme letnjih meseci na slobodnom prostoru postavi nekoliko stolova, gde bi se služila isključivo turska kafa i tako stvorio prijatan kutak za posetioce u senci lisnatih krošnji i uz žubor česmenske vode.

Mila VULOVIĆ, dipl. inž. arh.

MONTREAL — GRAD DVADESET PRVIH OLIMPIJSKIH IGARA

MONTREAL je drugi najveći grad na svetu u kome se govori francuski. Osnovan 1642. godine pod imenom Ville Marie, Montreal je bio u početku misionarski.

Njegova strateška pozicija na ostrvu koje dominira plovidbom na St. Lorensovom reci, je uskoro odredila i njegovu orijentaciju, razvoj i ulogu u okviru Kanadske ekonomije.

U XIX veku Montreal je bio najvažniji trgovački i industrijski centar u zemlji. Danas on broji 2,5 miliona stanovnika. Dve trećine njih govore francuski.

Možda je najmarkantnija crta Montreala, Mont Royal — brdo koje se izdiže nad trgovačkim delom grada. Iako su neki ekskluzivni stambeni delovi grupisani oko njegovog podnožja, vrh brda, sa svom svojom lepotom je sačuvan od izgradnje.

To je jedan ogroman pošumljeni park, prirodan vidikovac koji se pruža na reku St. Lorenc i Adirondack planine na jugu. Posetilac koji otkriva pevanje ptica i divne stazice oivičene cvećem može tu lako da dode iz doline. Naročito lep pogled koji se pruža ranoraniocima je izlazak sunca nad St. Lorenovom rekom, viđen sa vrha brda. Kao mnogi veliki gradovi centri Montreal je kosmopolitski grad. To je mesto susreta gde ljudi iz celog sveta dolaze da bi izmenjali iskustva. Grad ima pet univerziteta i nekoliko svetskih poznatih istraživačkih centara.

Kulturna prestonica zemlje, Montreal privlači vodeće svetske umetnike. To je grad u kome su dobrodošle najsmelije umetničke novine.

Ako posetilac Montreala želi da oseti dah prošlosti od pre tristotine godina on će biti privučen stariom Montrealom sa njegovim kamenim fasadama, njegovim uzanim kamenim ulicama, malim radnjama punim ručnih radova, i njegovih malih kafea punim mlađeži iz grada. Trg St. Jacqens-Cartier, je srce starog Montreala i mesto izuzetne atrakcije.

Donji grad je nešto drugačiji, poslovni deo sa svojim oblakoderima, poslovnim ulicama i hiljadama prodavnica i robnih kuća predstavlja jedan drugi vid Montreala.

Za one posetioce koji vole kondicionirane prolaze umesto sunčanih ulica, postoje veliki prostori puni butika ispod Trga Ville Marie, Trga Kanade, Trga Bonaventura, i Trga Pobede (Viktoria). Ovaj deo grada u podnožju koji sadrži najveći broj restorana, barova, diskoteka, noćnih klubova, pozorišta i bioskopa ostaje osvetljen celu noć.

Ljubitelji umetnosti bili su osvojeni u Montrealu. Najimpresivnije zbirke nalaze se u Muzeju moderne umetnosti, i Montrealskom muzeju lepih umetnosti, ali takođe postoji veliki broj privatnih galerija koje izlažu dela mladih umetnika.

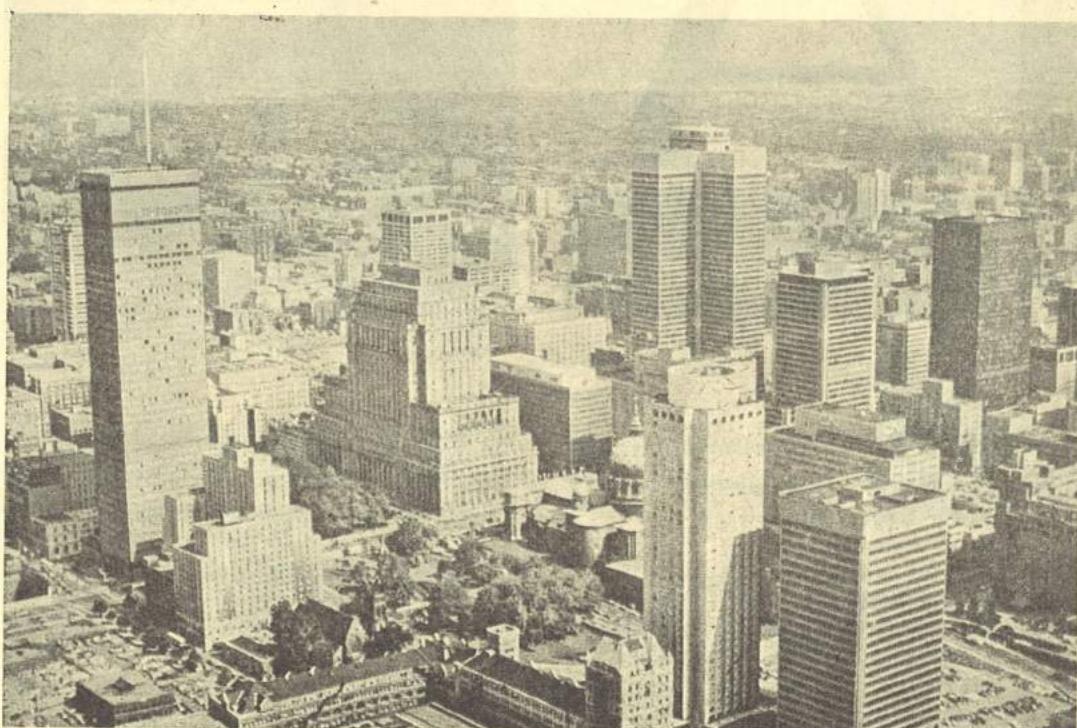
Ako posetilac voli otvorene zelene površine, može da poseti Park Lafontena, Botaničku baštu, Mont Royal (Carsko brdo). Na ostrvu Svetе Helene, na koje se lako dolazi metroom, može se videti morski život u velikom akvarijumu, i može se posetiti izložba čoveka i njegovog sveta, na kojoj učestvuju više od deset zemalja svake godine.

Zbog Olimpijskih igara 1976. godine priređen je bio bogat kulturni program, sportovi, pozorišne predstave, izložbe svih vrsta.

Većina manifestacija bila je u samom Montrealu kao i u još dva grada olimpijskog triangla — Kingstona i Ottavi. Montreal je pripremio oko 100.000 soba za posetioce igara u hotelima, motelima — i drugom smeštaju.

Slobodan prevod: M. Lukić

Montreal

SALON ARHITEKTURE 76

Muzej primenjene umetnosti Beograd, 10—23. jun 1976. godine

NAGRADA SALONA ARHITEKTURE 76
ex equo

Projektbiro

Bivete na izvoru tople vode
u Vrnjačkoj Banji

Autor:

Mihajlo Mitrović

NAGRADA SALONA ARHITEKTURE 76
ex equo

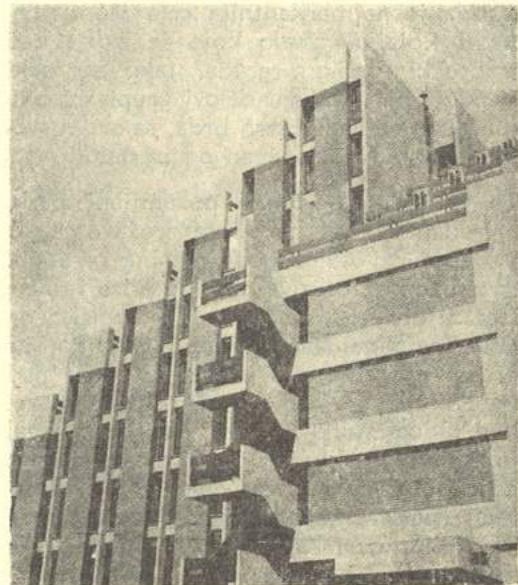
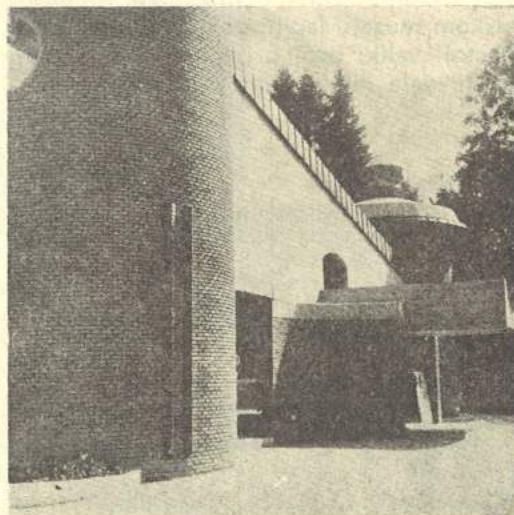
Arhitekt

Samački hotel Beograd — Karaburma

Autor:

Petar Petrović

salon arhitekture 76

Žiri Salona arhitekture:

Arh. Aleksej Brkić, predsednik

Arh. Uglješa Bogunović

Arh. Siniša Vuković

Arh. Branislav Karadžić

Vlada Rozić, likovni kritičar

Arh. Ivica Mlađenović i

Miodrag Petrović, likovni umetnik

dodelio je nagrade predviđene Statutom
Salona.

Na osnovu pregleda podnetih dela, utvrđivanja vrednosti i sprovedene rasprave, Žiri je jednoglasno dodelio sledeće odluke:

da se »Nagrada Salona arhitekture 76« dodeli **ex equo** — ravnopravno autoru zgrade Samački hotel u Beogradu, arh. Petru Petroviću, i autoru zgrade Bivete u Vrnjačkoj Banji, arh. Mihailu Mitroviću.

Da se Specijalne nagrade Salona arhitekture dodele autorima: Doma omladine u Kragujevcu, arh. Dragoljubu Bakiću, Ivanu Pantiću, Ljubomiru Andelkoviću i Radomiru Stopiću, za projekt; autorima stadiiona »Vojvodine«, u Novom Sadu, arhitektima Filipu Laslu i Vojislavu Kujundžiću, za detalj; autorima adaptacije zgrade »?« u Beogradu, arhitektama Zoranu Jakovljeviću i Mirjani Dedić, za revitalizaciju arhitektonskog nasledja.

IZLOŽBA PLAKATA SA KONKURSA GRADSKE KONFERENCIJE SSRN BEOGRADA U MUZEJU PRIMENJENE UMETNOSTI

SPECIJALNA NAGRADA SALONA ARHITEKTURE 76

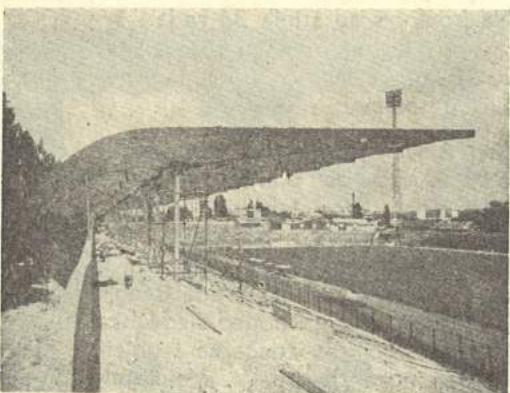
Spomen dom i omladinsko naselje
u Šumaricama — Kragujevac

Autori:

Dragoljub Bakić
Ivan Pantić
Ljubomir Andelković
Radomir Stopić

SPECIJALNA NAGRADA ZA DETALJ
— SALONA ARHITEKTURE 76
arhitektonski fakultet
Stadion »Vojvođanka« u Novom Sadu

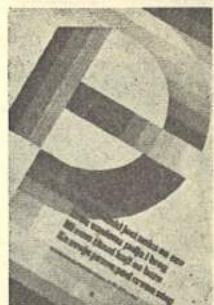
Autori
Filip Laslo
Vojislav Kujundžić
Mirjana Lukić, dipl. inž. arh.

Čovek prastarih vremena uklesao je svoja htenja u kamene zidove pećina, verujući mistično da će likovno oblikovana zamisao poprimiti dušu i oživeti, pa će on vremenom ovladati onim što je naslikao. Lik bizona ili jelena, u koga je naš predak zadivljeno gledao, moglo bi se sa malo mašte zamisliti kao psihološko polazište za kasnije stvaranje plakata. Na čoveka današnjice isto tako sugestivno deluje slika televizije, odražavajući svet koji ga okružuje i u tom lančanom sistemu masovnih medija od — u kamen uklesane slike, egipatskih papirusa, dipinta pompejanskih ulica, srednjovekovnih indulgencija do televizijskog ekrana, značajnu ulogu ima i plakat. Pre dve godine imali smo prilike da vidimo izvanrednu izložbu političkog plakata od 1944. do 1974. godine u Muzeju primenjene umetnosti. Bio je to mali kaleidoskop jednog veoma značajnog i burnog razdoblja naše istorije. Porušenu zemlju, delimično još ugroženu od neprijatelja, izglađenu, načetu četvorogodišnjom okupacijom i strahovladom neprijatelja i domaćih izdajnika, trrebalо je podići iz pepela, trebalо je izgraditi jedan humaniji, pravedniji svet, jednu naprednu zajednicu ravnopravnih naroda, u kojoj čovek može slobodno da živi i stvara. Sa naših mitraljezima izrešetanih zidova politički plakat je mobilisao ljudе, pokretao ih na dela, koja su često prevazilazila naše trenutne realne mogućnosti i snagu.

Mali je broj sačuvanih političkih plakata od pre rata i oni su u suštini bili proglaši, pisani u grozničavoj brzini, u ilegalstvu, kada se o estetskoj strani nije moglo povesti računa, a nije bilo ni materijalnih mogućnosti za to. Plakat treba svakako primarno da sadrži poruku, ali on je u nas pratilo i likovna kretanja — mada daleko diskretnije od drugih grana primenjene umetnosti. U prvim poratnim godinama likovni jezik socijalističkog realizma je najčešće zastupljen, jer je njegov ekspli-

ATROSKOLOGIJA MAG
ADAMOŠKI

PRVI MAJ
MAGAZIN
Aleksandar Dimitrijević i
Željko Batinić, prva nagrada

DAN MLADOSTI

Milan Stanković, prva nagrada

DAN SAMOUPRAVLJAČA

Branislav Mojsilović, prva
nagrada

citni način izražavanja bio najpodesniji u to vreme za neposredno saopštavanje, odnosno plakat je nenametljivo beležio promene u toku izgradnje naše zemlje, organizovanje društveno-političkih snaga, beležio je naše prve radosti, naše prve praznike,

**DAN OSLOBOĐENJA
BEOGRADA**

Dušan Ljubojević, jedna od dve prve ravnopravne nagrade

**DAN OSLOBOĐENJA
BEOGRADA**

Miodrag Dragutinović, jedna od dve prve ravnopravne nagrade

DAN JNA

Danica Masniković, jedna od dve prve ravnopravne nagrade

DAN JNA

Branislav Dobanovački, Novi Sad, jedna od dve prve ravnopravne nagrade

razne događaje, naša nastojanja i uspehe. Klima apstrakttnog slikarstva nije mnogo pogodovala izradi plakata, jer se smatralo da opis, deskripciju, treba ostaviti literaturi, a ne opteređivati njome slikarstvo ni vajarstvo, kada treba da se osalone samo

na likovne, na vizuelne efekte. Politički plakat počeo je u tim uslovima da se gasi i oživeo je tek negde u drugoj polovini sedme decenije.

Ako bacimo pogled na spisak autora u toku minulih godina, vidimo da su vodeći umetnici iz naše sredine oprobali svoje snage na izradi političkog plakata: Đorđe Andrejević-Kun, Milo Milunović, Mata Zlamalik, Mihajlo Petrov, Ismet Mujezinović, Pjer Križanić, Dragoslav Stojanović-Sip i još mnogi drugi. Gde god je primenjena umetnost prisutna, plakat je svojim grafičkim, i uopšte likovnim kvalitetima dobijao zapaženo mesto, a u poslednje vreme pojavljuje se plakat veoma savremenih likovnih kvaliteta.

Muzej primenjene umetnosti u Beogradu poredio je izložbu političkog i prigodnog plakata, prikazujući likovna rešenja učesnika na konkursu, koji je raspisala Gradskna konferencija SSRN Beograda za 1975. godinu. Od prispelih 85 plakata nagrađeni su oni najuspeli, mada veliki broj eksponata zaslužuje pažnju. Tematika je: »Prvi maj«, »Dan mladosti«, »Dan samoupravljača«, »20 Oktobar«, »Dan republike« i »22 Decembair«. Likovna rešenja se, sa malim izuzetkom, kreću u okviru figurativnog shvatanja, mada se ponegde javlja i apstrakcija. Posebno su uspela rešenja: Prvomajski plakat Aleksandra Dimitrijevića i Željka Batinića (jednostavan crtež, prijatan kolorit, koji podseća na sunčan spektor), plakat na temu 22. Decembra, delo Danice Masniković (svedeni crtež, duhovito grafičko rešenje, diskretni kolorit), plakat Ljubomira Simovića u čast Dana republike (vrlo dobro rešenje kompozicije, koloristički atraktivni), plakat Miodraga Dragutinovića na temu oslobođenje Beograda (duhovita arabeska linija dočarava fini splet novoizgrađenih gradskih saobraćajnica), plakat Branislava Dobanovačkog u čast Dana mladosti (zanimljiva kompozicija skladnih boja sa jednom romantičarskom notom) i još drugih.

Ova izložba je već postala tradicija našeg glavnog grada, jer svake godine prikazuje najuspeli rešenja za politički plakat iz protekle godine a priređena je, kao i ranijih godina u čast prvomajskih praznika.

Katarina ADANJA, istoričar umetnosti

konkursi

KONKURS ZA ZAŠTITNI ZNAK — AMBLEM ZAVODA ZA PLANIRANJE RAZVOJA GRADA BEOGRADA

Zavod za planiranje razvoja grada Beograda raspisao je opšti jugoslovenski anonimni konkurs za idejno rešenje zaštitnog znaka amblema Zavoda.

Tekst konkursa objavljen je u štampi 25. aprila 1976. godine.

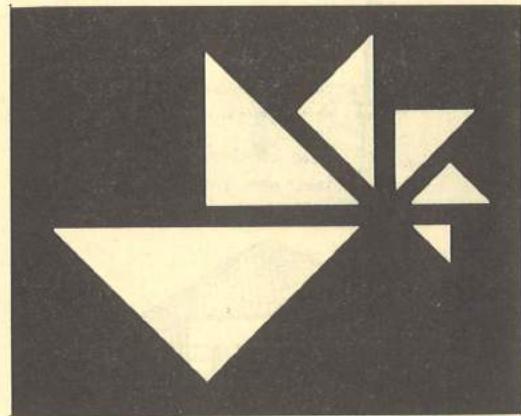
Na konkurs su stigla 34 rada.

Žiri u sastavu:

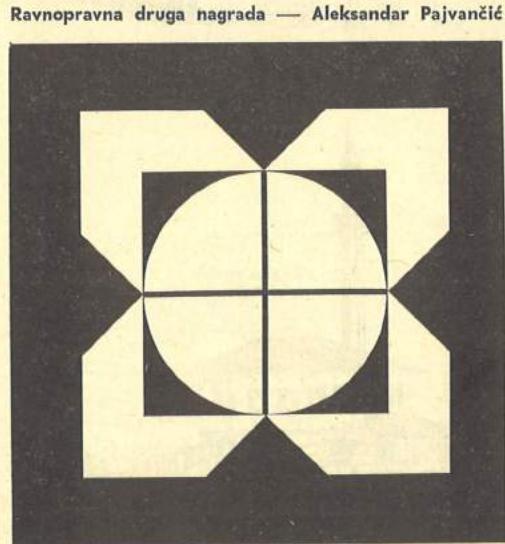
Mr. Stevan Jovanović, dipl. ekon., direktor Zavoda za planiranje razvoja grada Beograda; Jefta Jeftović, ist. umetnosti, direktor Muzeja primenjenih umetnosti i Mr. Miloš Perović, dipl. inž. arh. iz Zavoda za planiranje razvoja grada Beograda, pregleđao je rade i doneo sledeći zaključak: Kako Zavod kao značajna i ugledna institucija mora da ima i adekvatan likovni izraz a to ovim konkursom nije dobijeno, zaključeno je da se dodele dve ravnopravne II nagrade i tri ravnopravna otkupa s tim da se nijedan nagrađeni rad ne izvodi.

Nagrade se dodeljuju:

Dve ravnopravne II nagrade radovima pod šiframa »Alex 76« i »05« i tri ravnopravne otkupa radovima pod šiframa »69090«; »27104« i »1214«

Ravnopravna druga nagrada — Branislav Galović

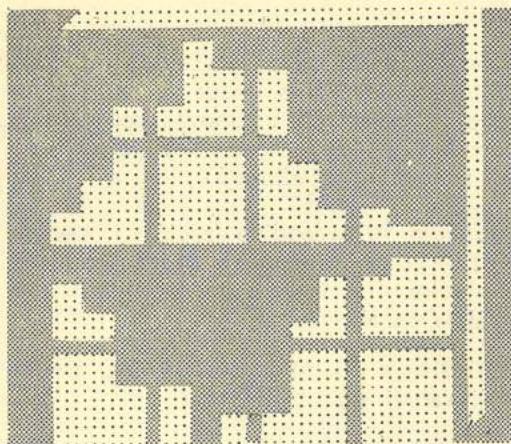

Ravnopravna druga nagrada — Aleksandar Pajvančić

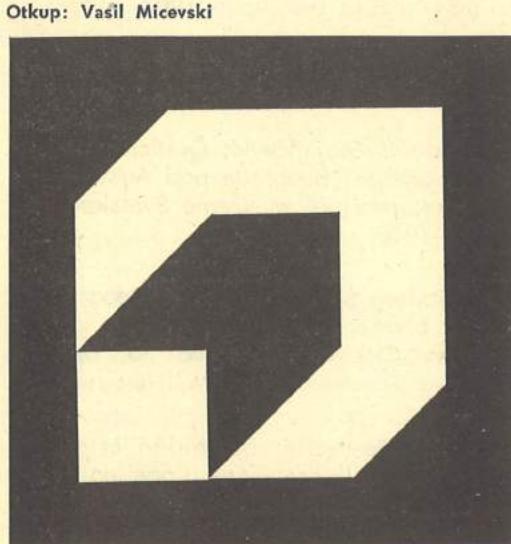
Autori nagrađenih radova su:

Aleksandar Pajvančić, slikar-grafičar iz Beograda i

Galović Bratislav, takođe iz Beograda.

Otkup: Svetislav Petrović

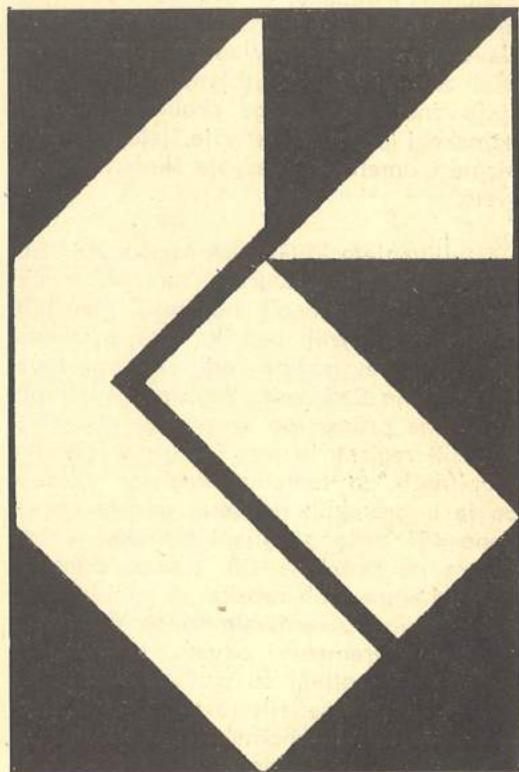

Otkup: Vasil Micevski

Autori otkupljenih radova su:

Radivoje Stanković, arh. iz Kraljeva; Svetislav Petrović, iz Beograda i Vasil Micevski, dizajner iz Beograda.

Otkup: Radivoje Stanković

GODIŠNJA GRADA BEOGRADA

sveska XXI

Godišnjak grada Beograda, sveska XXI za 1975. godinu sadržajem objavljenih priloga nastavlja tradiciju prethodnih dvadeset svezaka u izučavanju istorije Beograda.

Nova arhivska istraživanja, naučno-stručna obrada postojećeg i novonabavljenog materijala još jedan su korak u osvetljivanju istorije i života grada. Prilozi dr Bogumila Hrabaka, dr Nikole Vuča, Miodraga Dželebdžića, dr Štefke Cobelj, Vojslava Ćirkovića, dr Vladimira Stojančevića i arh Bratislava Stojanovića predstavljaju značajne priloge proučavanju ekonomskog i političkog istorijskog razvoja, istorije urbanizma i umetnosti, razvoja školstva i prosvete.

Objavljinjem REGISTRA sveska XXI Godišnjaka grada Beograda na neki način sumira napor mnogih naučnika, stručnih, javnih i kulturnih radnika koji su proteklih dvadeset godina radili na proučavanju istorije Beograda. Registr sadrži publikovane priloge po sveskama (I—XX), imenski registar autora i registar članaka grupisanih po temama. Registr ukazuje da je u proteklih dvadeset godina objavljeno 451 prilog-studija i članaka — 242 autora na preko 8.000 strana, odnosno 1.000 štamparskih tabaka. U minulih dvadeset godina smenjivale su se najrazličitije teme, vremenski okviri i naučne discipline: zastupljeni su praistorijsko doba i savremeni događaji, turski period, novi vek, politička, ekonomski i kulturni istorija, istorija književnosti i umetnosti, me-

moarska grada, istorija zdravstva, arhitekture i urbanizma, građa za istoriju naselja i pojedinih ustanova, beogradskih porodica, pojedinaca kao i mnoštvo drugih značajnih pojedinosti.

Do kraja 1976. godine izaćiće i sledeća XXII sveska Godišnjaka grada Beograda a u toku su pripreme na skupljanju materijala za sledeću knjigu.

GODIŠNJA GRADA BEOGRADA, sveska XXI sadrži sledeće priloge:

dr Bogumil Hrabak: Mostovi pod Beogradom u XVI i XVII veku

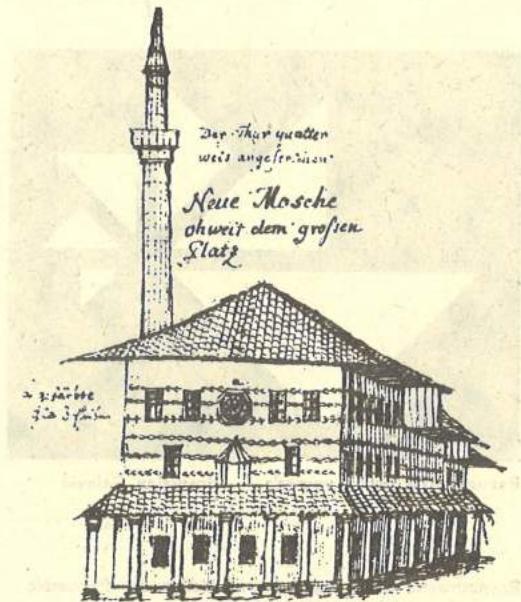
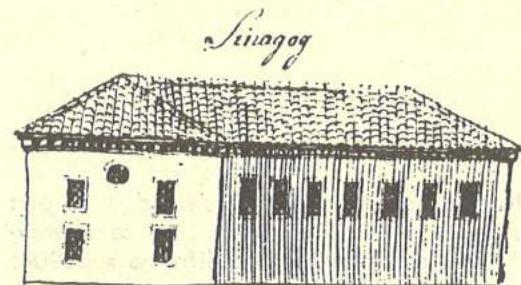
dr Gojko Desnica: Zvanične vlasti u Zemunu i srpska revolucija 1804—1807.

dr Nikola Vuč: Fabrika šećera na Čukarici 1898—1941. godine

dr Vladimir Stojančević: Gubici u stanovništvu Srbije i Beograda pod Austro-ugarskom okupacijom za vreme Svetskog rata 1914—1918. godine

mr Miodrag Simić: Škole u Beogradu u vreme okupacije od 1941—1944. godine
Vojislav Ćirković: Beograd 20. oktobar 1944 — 31. decembar 1944. godine

Miodrag Dželebdžić: Zanimljivi crteži nekih beogradskih građevina u odeljenju istorijskih planova Narodnog muzeja u Budimpešti

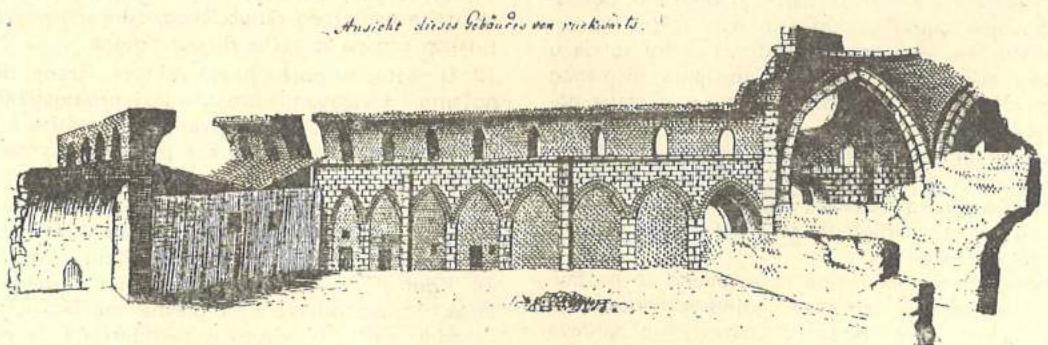
Türkisches Bad in der Wasserstadt
anweit der Donau

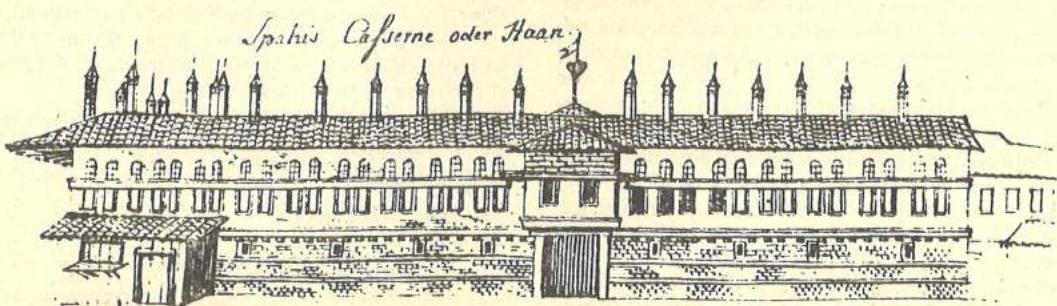
Des Pascha Wohnung in der Obern Tsching

Ausicht von der Türkischen Töderlay so vor alters die Pfarrkirche gewesen seyn sollte, von der Wiediner Seite.

Ausicht dieses Gebäudes von rechts hinten.

Spathis Cärsene oder Haan

Miodrag Dželebdžić: Zanimljivi crteži nekih Beogradskih građevina

AVOMA - AVOTZMANI I PINTORESSA ULAVIA - BESO OČIJO

KONFERENCIJA O STARIJEM BEOGRADU

Branko Maksimović: Težnje za uvođenjem estetičkih vrednosti u prostore Beograda krajem prošlog veka

dipl. ing. arh. Bratislav Stojanović: Isto-
rija Novog Beograda (1 deo)

Gordana Tomić: O srpskoj ikoni iz muzeja Slatineanu u Bukureštu

Kosta Spasenović: podaci o nekim osnovnim školama iz 1842. godine

dr Ljubomir Durković-Jakšić: O Dušanu Slaviću

dr Vladimir Grujić: dr Milan Jovanović-
Morski, zdravstveni prosvetitelj i istaknuti nastavnik u Beogradu

Štefka Cobelj: Beogradski slikar i peda-
gog Jefto Perić

Miloš Miličković: Osnivanje i razvoj usta-
nova i organizacija u oblasti kulture na teritoriji Zvezdare

M. F.: Registar

Izdaje Muzej grada Beograda, Zmaj Jo-
vina 1 Beograd

Uredilački odbor Godišnjaka je:

Dimitrije Vučenov, Milan Đoković, Dušan Đurić, Vladimir Kondić, Dejan Medaković, Peđa Milosavljević, Radovan Samardžić, Miloš Sindžić, Mirjana Filipović i urednik Jelica Stamenković. Tehnički urednik Branko Uzelac

Naslovna strana: Beograd dočekuje svoje oslobođojoce (snimak u Muzeju grada Beograda)

tiraž 1.000 primeraka

štampa: Radiša Timotić

Mirjana FILIPOVIĆ,
ist. umetnosti

Na osnovu člana 86. stav 2. Zakona o narodnoj odbrani (»Službeni list SFRJ«, br. 22/74) Savezno izvršno veće donosi

ODLUKU O USKLAĐIVANJU PROSTORNIH I URBANISTIČKIH PLANOVA SA POTREBAMA NARODNE ODBRANE I ZAŠTITE OD RATNIH DEJSTAVA

1. Ovom odlukom utvrđuju se zahtjevi u pogledu potreba narodne odbrane i zaštite od ratnih dejstava sa kojim se usklađuju prostorni i urbanistički planovi, postupak za postavljanje takvih zahteva i organi koji takve zahteve postavljaju.

2. Uskladivanje prostornih i urbanističkih planova sa zahtevima u pogledu potreba narodne odbrane i zaštite od ratnih dejstava obezbeđuje se pri izradi, donošenju i izvršavanju tih planova. Odredba stava 1. ove tačke odnosi se i na granske planove i osnove razvoja pojedinih delatnosti, kao što su stambena izgradnja, vodoprivreda, saobraćaj, energetika, šumarstvo i sl.

3. Zahtevi u pogledu potreba narodne odbrane i zaštite od ratnih dejstava iz tačke 2. ove odluke (u daljem tekstu: zahtevi) obuhvataju sve uslove neophodne za prostorno i urbanističko uređenje određenog prostora, odnosno određene urbane celine. U skladu sa potrebama narodne odbrane i zaštite od ratnih dejstava.

Zahtevi obuhvataju uslove prostornog i urbanističkog uređenja naročito u pogledu:

1) kompleksa u kojima se nalaze vojni i drugi objekti od posebnog značaja za narodnu odbranu, odnosno kompleksi za izgradnju takvih objekata;

2) opšteg uređenja prostora i urbanih celina, sa stanovišta obezbeđenja efikasnog funkcionisanja vojnih krugova;

3) uređenja prostora za izvođenje borbenih dejstava;

4) lokaliteta i prostora za posebnu namenu od značaja za narodnu odbranu i zaštitu od ratnih dejstava;

5) mreže infrastrukture potrebne za izvođenje borbenih dejstava;

6) sistema i strukture materijalnog obezbeđenja oružanih snaga SFRJ u miru i za slučaj rata.

4. Zahtevi koji se odnose na skladišta za smeštaj zapaljivih, eksplozivnih i kontaminirajućih materijala, ili na objekte za proizvodnju takvih materija, kao i na prostore i objekte za obuku napadnim borbenim sredstvima i druge uslove od značaja za bezbednost okoline ili objekata namenjenih potrebama narodne odbrane, obuhvataju:

1) zone bezbednosti objekata i kompleksa;

2) zone unutrašnje i spoljašnje sigurnosti, sa utvrđenim režimom korišćenja tih zona;

3) zone zabrane i zone ograničenja izgradnje određenih objekata;

4) zaštitne zone i udaljenost objekata, koji svojim funkcionisanjem degradiraju sredinu sa po-

sledicama po komplekse i objekte od interesa za narodnu odbranu.

5. Pri postavljanju zahteva iz tač. 3. i 4. ove odluke treba voditi računa o potrebi:

1) prostornog i urbanističkog prilagođavanja postojećih objekata, kompleksa i prostora potrebama narodne odbrane;

2) obezbeđenja etapne izgradnje objekata i etapnog razvoja kompleksa i prostora od interesa za narodnu odbranu pri izradi prostornih i urbanističkih planova i tokom njihovog izvršavanja.

6. Organi uprave nadležni za izradu i izvršavanje prostornih i urbanističkih planova dužni su da prilikom pristupanja izradi tih planova pismeno o tome obaveste Savezni sekretarijat za narodnu odbranu, preko republičkog, odnosno pokrajinskog organa uprave nadležnog za postavljanje zahteva.

Obaveza obaveštavanja u smislu stava 1. ove tačke postoji i prilikom pristupanja izradi granskih planova, odnosno osnova razvoja pojedinih delatnosti. Tu obavezu izvršava organizacija udruženog rada, odnosno nadležni organ uprave — nosilac izrade granskog plana, odnosno osnove razvoja pojedinih delatnosti.

7. Savezni sekretar za narodnu odbranu, odnosno vojne starešine koje on ovlasti (u daljem tekstu: nadležni vojni starešina) dužni su da u roku od 60 dana od dana prijema pismenog obaveštenja iz tačke 6. ove odluke, postave potrebne zahteve.

Zahtevi se dostavljaju organu uprave nadležnom za izradu i izvršavanje prostornih i urbanističkih planova preko republičkog, odnosno pokrajinskog organa nadležnog za postavljanje zahteva (tačka 6. stav 1).

Nadležni vojni starešina istovremeno sa postavljanjem zahteva, određice i vojnu komandu koja će se staraći o izvršenju postavljenih zahteva i u tom cilju sarađivati sa nosiocem izrade plana iz tačke 6. ove odluke.

8. Savezni organi uprave i savezne organizacije, u okviru prava i dužnosti u oblasti narodne odbrane utvrđenih članom 127. Zakona o narodnoj odbrani, postavljaju zahtev iz tačke 3. i 4. ove odluke preko odgovarajućih republičkih, odnosno pokrajinskih organa uprave i ostvaruju saradnju sa tim organima tokom izrade, donošenja i izvršavanja prostornih i urbanističkih planova, radi uskladivanja i obezbeđivanja rešenja u pogledu potreba narodne odbrane i zaštite od ratnih dejstava.

Pitanja prostornog i urbanističkog uređenja od zajedničkog interesa za oružane snage i druge potrebe narodne odbrane na određenom područ-

ju, savezni organi uprave i savezne organizacije rešavaće u neposrednoj saradnji sa Saveznim sekretarijatom za narodnu odbranu.

9. Radi obezbeđenja ostvarivanja postavljenih zahteva iz tač. 3. i 4. ove odluke, nadležne komande JNA i savezni organi uprave i savezne organizacije, koji su postavili zahteve, dužni su da u toku izrade, donošenja i izvršavanja prostornih i urbanističkih planova, obezbede međusobnu saradnju i saradnju sa svim zainteresovanim organima.

10. Pre dostavljanja prostornog, odnosno urbanističkog plana radi donošenja, nadležni organ uprave (tačka 6.) dužan je da od saveznog sekretara za narodnu odbranu, odnosno nadležnog vojnog starešine, pribavi mišljenje o uskladivanju plana sa zahtevima koji su u toku ostvarene saradnje na izradi plana utvrđeni kao obavezni, i da mu u tom cilju dostavi izvodnu dokumentaciju plana od interesa za narodnu odbranu radi uvida.

Prostorni, odnosno urbanistički plan, zajedno sa dokumentacijom dostavlja se na mišljenje preko republičkog odnosno pokrajinskog organa uprave iz tačke 6. ove odluke. Preko tog organa uprave daje se i mišljenje iz stava 1. ove tačke.

Mišljenje iz stava 1. ove tačke daje se u roku od 30 dana od dana prijema plana i dokumentacije.

11. Mišljenje saveznog organa, odnosno savezne organizacije o uskladenosti prostornog, odnosno urbanističkog plana sa zahtevom koji je postavio taj organ, odnosno organizacija, pribaviće se preko nadležnog republičkog, odnosno pokrajinskog organa iz tačke 8. ove odluke.

12. U postupku postavljanja zahteva, izrade, donošenja i izvršavanja prostornih i urbanističkih planova imaju se primenjivati mere zaštite tajnih podataka narodne odbrane predviđene posebnim propisima.

13. Odredbe tač. 3 do 12. ove odluke primeњuju se u postupku izmena i dopuna, odnosno noveliranja prostornih i urbanističkih planova.

14. Kontrolu izvršavanja postavljenih zahteva iz tačke 7. ove odluke vrši glavna inspekcija za narodnu odbranu Saveznog sekretarijata za narodnu odbranu.

15. Prostorni i urbanistički planovi, koji će se doneti u roku od jedne godine od dana stupanja na snagu ove odluke, moraju se pre njihovog donošenja dostaviti na mišljenje organima i organizacijama iz tač. 10. i 11. ove odluke.

16. Ova odluka stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u »Službenom listu SFRJ«.

E. p. br. 607

15. jula 1976. godine

Beograd

SAVEZNO IZVRŠNO VEĆE

PREDSEDNIK,

Džemal Bijedić, s. r.

usvojeni urbanistički planovi

1. Odluka o Detaljnem urbanističkom planu stambenog naselja »Cerak«.

Rukovodilac tima:

DRAGUTIN KADOVIĆ, dipl. inž. arh.

Članovi tima:

KONSTANTIN KOSTIĆ, dipl. inž. arh.
CELA JOKANOVIĆ, dipl. inž.

Saobraćajna programska provera:

MIODRAG BOJOVIĆ, dipl. inž. saobr.
DUŠAN MILANOVIĆ, dipl. dipl. inž. saobr.
MIRKO JOKANOVIĆ, dipl. inž. grad.
ZORAN PROKIĆ, dipl. inž. saobr.

Prirodne karakteristike:

Mr. LJUBDRAG ŠIMIĆ, dipl. inž. arh.

Slobodne površine:

ZORAN ĆUBIĆ, dipl. inž.

Vodovod i kanalizacija:

NENAD TASIĆ, dipl. inž. građ.

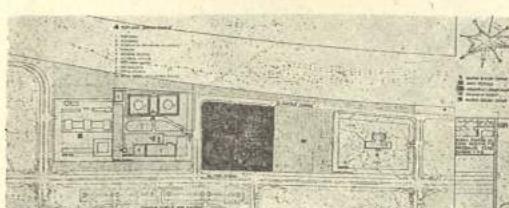
Energetika:

SLAVKO RAKOČEVIĆ, dipl. inž. el.

Životna sredina:

Dr RADOMIR MIŠIĆ, prim.

2. Odluka o Detaljnem urbanističkom planu bloka između ulica: Cara Dušana, saobraćajnica T-6, T-8, i priobalne zone Dunava.

Odgovorni urbanista:

JOSIP SVOBODA: dipl. ing. arh.

Projektant:

MIODRAG SPAJIĆ, dipl. inž. arh.

Tehnička obrada:

Tehničari:

RADOMIR ŠULEJIĆ
ZAJKO CANE
MOMČILO SAVIĆ
NEDELJKA ČEKANOVIĆ
NADEŽDA MITIĆ
MOMČILO OBUĆINA

Usvojeno na Skupštini grada Beograda, Sednica Veća opština, održanoj 9. jula 1976. godine (Sl. list grada Beograda, br. 16 od 16. avgusta 1976. godine).

Projektanti za:

- saobraćaj
- SLAVKO ĐERFI, dipl. ing. grad.
- slobodne zelene površine
- VLADETA ĐORDEVIĆ, dipl. ing. šum.
- za hidrotehniku
- NENAD TASIĆ, dipl. ing. građ.
- energetika
- SLAVKO RAKOČEVIĆ, dipl. ing. el.
- grejanje
- SLAVKO BAJC, dipl. ing. maš.

Geodetske podloge:

MILORAD STIPIĆ, dipl. inž. grad.

Projektanti saradnici:

JELENA KRSTIĆ, dipl. grad. tehn.
LJUBOMIR JOVANOVIĆ, dipl. geom.

Tehnički saradnici:

DUŠANKA BJELICA, dipl. arh. tehn.
VESNA JURIŠIĆ, dipl. crtač

Usvojeno na Skupštini grada Beograda, na sednici Veća opština, 9. jula 1976. godine (Sl. list grada Beograda, br. 16 od 16. avgusta 1976. godine).

3. Rešenje o urbanističkom projektu železničke putničke stanice Beograd — Dunav

Rukovodilac tima:

OLGA MILIČEVIĆ — NIKOLIĆ, dipl. inž. arh.

Prostorna sinteza:

OLGA MILIČEVIĆ — NIKOLIĆ, dipl. inž. arh.
BRANKA JUGOVIĆ, dipl. inž. arh.
MILICA KRSTANOVSKI, dipl. inž. arh.

Idejno rešenje saobraćaja:

BOŽIDAR TOLJEVIĆ, dipl. inž.

Idejno rešenje uređenja rekreativnih i zelenih površina i likovne sinteze:

OLGA MILIČEVIĆ — NIKOLIĆ, dipl. inž. arh.
ZORAN ĆUBIĆ, dipl. inž. hort.

Tehnička infrastruktura
vodovod i kanalizacija:

NENAD TASIĆ, dipl. inž.
SLAVKO RAKOČEVIĆ, dipl. inž. arh.
NEDELJKO PERUNIĆ, dipl. inž. el.

Topografija:

SLAVKO BAJC, dipl. inž. maš.

Sinhron plan:

BOŽIDAR TOLJEVIĆ, dipl. inž.

Zaštita životne sredine:

Dr RADOMIR MIŠIĆ, prim.

AUTORI U OVOM BROJU

UROŠ MARTINović, dipl. inž. arh.
profesor Arhitektonskog fakulteta
Beograd

MIHAJLO MITROVić, dipl. inž. arh.
Beograd

Mr. ZDENKA VASIĆ, dipl. inž. arh.

vodeći planer
Sektor za opšte planiranje
Zavod za planiranje razvoja grada Beograda

ZORAN PROKIĆ, dipl. inž. saobr.

vodeći planer
Sektor za strukture i svodno bilansiranje
Zavod za planiranje razvoja grada Beograda

GRADIMIR STEFANOVić, dipl. inž. saobr.
Gradsko saobraćajno preduzeće
Beograd

Mr. MIODRAG BOJOVić, dipl. inž. saobr.
samostalni planer II
Sektor za strukture i bilansiranje
Zavod za planiranje razvoja grada Beograda

BRATISLAV STOJANOVić, dipl. inž. arh.
savetnik
Zavod za planiranje razvoja grada Beograda

MILA VULović, dipl. inž. arh.
Zavod za zaštitu spomenika kulture Beograda

MIRJANA LUKIĆ, dipl. inž. arh.
samostalni planer
Sektor za detaljno planiranje
Zavod za planiranje razvoja grada Beograda

KATARINA ADANJA, ist. umetnosti
Kustos Muzeja PTT
Beograd

MIRJANA FILIPOVić, ist. umetnosti
kustos Muzeja grada Beograda
Beograd

VIDICI

RADOVI NA IZGRADNJI TUNELA »DEDINJE«

Dvokolosečni tunel »Dedinje« čija je dužina oko 3,5 km. jedan je od tunela u novom putničkom železničkom čvoru. Na relaciji nova putnička stanica Beograd — Topčiderska dolina, trasa pruge prolazi kroz ovaj tunel, čijom će se izgradnjom omogućiti uklanjanje sadašnjih koloseka u Topčideru, sa obale Save i sadašnje stanice Beograd.

Foto: Ranko Radojičić

Ekonomска analiza:

STOJAN JELISAVAC, dipl. ek.

Tehnički saradnici tehničari:

VIDOSAVA MAČEK, tehn.

NATAŠA DIVAC, tehn.

IVAN MAČEK, tehn.

MLADOMIR LAZOVić, tehn.

NEDELJKA ČEKANOVić, tehn.

MOMČILO SAVIĆ, tehn.

VESNA JURIŠIĆ, crtač

Maketa:

Natalija SELENIĆ

Prirodni uslovi:

Mr. LJUBDRAG ŠIMIĆ, dipl. inž. arh.

Saobraćaj:

Petar Lukić, dipl. inž.

ZORAN PROKIĆ, dipl. inž.

VELIBOR GORDIĆ, dipl. inž.

DUŠAN MILANOVić, dipl. inž.

MIRKO JOKANOVić, dipl. inž.

Tercijarne delatnosti:

STEVAN MILINKOVić, dipl. inž.

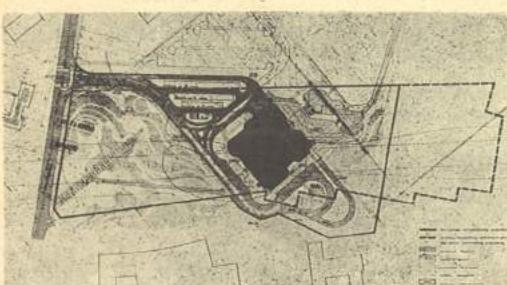
SMILJA KANAČKI, dipl. inž. arh.

SLOBODANKA VUKOLIĆ, dipl. inž. arh.

BRANKA POPOVić, dipl. inž. arh.

Stečene obaveze:

RUŽICA PETROVić, dipl. inž. arh.

4. Odluka o Detaljnem urbanističkom planu dela mesne zajednice između ulica: Gospodara Vučića, Vojislava Ilića, Topalovićeve, Križanićeve, Zage Malivuk i Olge Jovanović.

Rukovodilac tima:

MIODRAG MILAŠINOVić, dipl. inž. arh.

Članovi tima:

DRAGANA KEKOVić, dipl. inž. arh.

BOŽIDAR TOLJEVić, dipl. inž. arh.

NENAD TASIĆ, dipl. inž. građ.

SLAVKO ĐERFI, dipl. inž. građ.

ZORAN ĆUBIĆ, dipl. inž. šum.

MILORAD STIPIĆ, dipl. inž. geod.

LJUBOMIR JOVANOVić, dipl. geom.

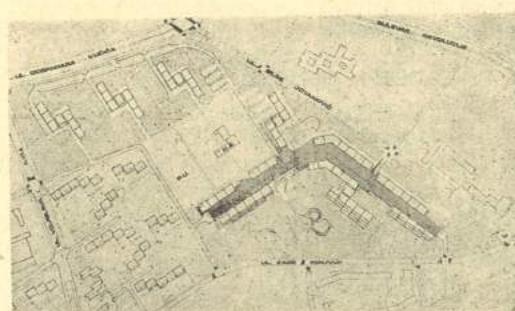
NADA MITIĆ, tehn.

NATALIJA RAJNOVić, tehn.

MILICA UTRŽEN, dipl. tehn.

MOMČILO OBUĆINA, crtač

VESNA JURIŠIĆ, crtač

Usvojeno na sednici Izvršnog saveta Skupštine grada Beograda održanoj dana 10. maja 1976. godine (Sl. list grada Beograda br. 10. od 15. maja 1976. godine).

Usvojeno na Skupštini grada Beograda, Sednica Veća opština, održanoj 29. aprila 1976. godine (Sl. list grada Beograda br. 11. od 31. maja 1976. godine).

**ZAVOD
ZA PLANIRANJE
RAZVOJA
GRADA
BEOGRADA
GODINA VIII
1976.**

